1894. ÚJ FOLYAM. 2. FÜZET.

MAGYAR KÖNYV-SZEMLE.

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRÁNAK

KÖZLÖNYE.

A NM. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM MEGBÍZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

SCHÖNHERR GYULA.

II. KÖTET.

II. FÜZET.

BUDAPEST
KIADJA A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRA
1894.

TARTALOM.

Lap

Dr. Bojničić Iván. A horvát-szlavon országos levéltár 97

Varju Elemér. Két könyvhagyományozás a XV. századból. (*Két melléklettel*). 111

Thaly Kálmán. Kőszeg város könyveinek lajstroma 1614-ből 114

Horváth Ignácz. A Magyar Nemzeti Múzeumi könyvtár ősnyomtatványainak jegyzéke (*III. közlemény.*) 120

Külföldi Szemle. A görög nemzeti könyvtár kéziratgyűjteménye Athénben. **Récsey Viktortól.** 179

A külföldi irodalom magyar vonatkozású termékei az 1893. évben. **Horváth Ignácztól.** (*II. közlemény.*) 181

Tárcza. Évnegyedes jelentés a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának állapotáról 1894. január 1-étől márczius 31-ig 187

Jelentés a budapesti egyetemi könyvtár állapotáról 1893-ban, **Szilágyi Sándortól.** 191

A Magyar Tudományos Akadémia könyvtára 1893-ban, **Hellebrant Árpádtól** 197

Szakirodalom. Havass Rezső, Magyar földrajzi könyvtár. Ism. *dr. Jankó János.* A budapesti m. kir. egyetemi könyvtár kéziratainak czímjegyzéke. Ism. *Sch. Gy.* Magyar nyomdászok évkönyve. Ism. *—rr.* Schwenke. Adressbuch der deutschen Bibliotheken. Ism. *H. Á.* Nel giubileo episcopale di Leone XIII. Omaggio della biblioteca Vaticana. Ism. *Á. A.* Autobiography and letters of G. H. Pertz. Ismerteti *Horváth Sándor.* Folyóiratok szemléje. (Irodalomtört. közlemények, 1894. II. Századok, 1894. III., IV. Történelmi Tár, 1894. II. Archivalische Zeitung, uj f. IV. kötet. Centralblatt für Bibliothekswesen, 1894. III—VI.) Ism. *D. Gy.* 198

Vegyes közlemények. Kinevezések a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában. Kossuth Lajos könyvtára. Argus de la Presse. Múzeumok és könyvtárak szervezése. 207

A Magyar Könyv-Szemle régi folyamából két teljes példány (I—XVI kötet) 25 frtjával, a II—XVI. kötetek egyenként 2 frton, együtt 20 frton bocsáttatnak előfizetőink rendelkezésére. Megrendelések a Magyar Nemzeti Múzeum pénztári hivatalához intézendők, mely az összeg előzetes beküldése esetén a megrendelt példányokat bérmentesen küldi meg.

A HORVÁT-SZLAVÓN ORSZÁGOS LEVÉLTÁR.

(A levéltár 150 éves jubileuma alkalmából.)

Dr. Bojničić Ivántól.[1]

A mai zágrábi horvát-szlavón országos levéltár a szlavóniai karok és rendek levéltárából keletkezett, és azért benne igen kevés tulajdonképeni horvát, azaz a régi Horvátországból való anyag található.

A Szlavónia (a mai Horvátország) kormányára vonatkozó okmányok, a tartományi karok és rendek gyűléseinek és a felsőbb bíróságoknak iratai a legrégibb korban valószinüleg az illető szlavóniai herczegek vagy bánok kanczellárjai vagy titkárjai felügyelete alatt állottak. Mivel pedig a herczegek és a bánok nem birtak rendes lakhelylyel és a levéltárt mindig magukkal vitték, az országos oklevelek nagy része elveszett vagy egyes családok levéltáraiba került.

1643 óta az ország legfontosabb privilegiumai és a királyi oklevelek egy külön erre a czélra készült nagy tölgyfa-ládában (Cista privilegiorum regni Slavoniae) őriztetnek, melynek három kulcsa a bánnál, a viczebánnál és az ítélőmesternél volt, míg maga a láda az ítélőmesternél állott, a kinek gondjára a királyság pecsétje is bizva volt.

Csak 1744. évi márcziusban határozták el a karok és rendek, hogy levéltárukat állandó helyen fogják őrizni és annak élére külön levéltárnokot állítanak.[2] Ezen levéltárnok számára a rendek 1745-ben a XIII. t.-cz.-ben rövid, de velős és szép instructiót ké-

[1] Dr. Bojničić Iván, horvát-szlavón országos levéltárnok, e czikkét, mely eredetileg az «Archivalische Zeitung» IV. kötetében jelent meg, teljesen átdolgozva és jelentékenyen bővítve bocsátotta folyóiratunk rendelkezésére. *Szerk.*

[2] 1744. XVIII. t.-cz.

szítettek. Az első országos levéltárnok Király László volt. Azóta maig, tehát éppen 150 év óta létezik a horvát-szlavón országos levéltár és a levéltárnoki hivatal.

Az országos levéltár 1870. szeptember 12-én külön törvénynyel lett részben újra szervezve. Személyzete jelenleg egy levéltárnokból, egy segédlevéltárnokból, egy fogalmazóból és egy hivatalszolgából áll. Országos levéltárnok e sorok írója; a segédlevéltárnoki állás egy idősebb tisztviselővel van betöltve, a ki betegsége miatt már évek óta nem volt a hivatalban, míg fogalmazóul Laszowszky Emil tehetséges fiatal történész van alkalmazva. A tisztviselők fizetésén és a 150 forintnyi irodai általányon kívül nincsen a levéltárnak semmiféle dotációja, mi által üdvös fejlődése természetesen nagyon akadályozva van. Mikor e sorok írója két év előtt a levéltár igazgatását átvette, nem talált ebben semmiféle könyvtárt, sőt még a legszükségesebb segédkönyvek is hiányoztak. A levéltárnok kérelmére utalványozott a bán 1893. kezdetén a levéltár számára, (nem mint állandó dotációt, hanem csak mint egyszeri segélyt), 350 forintnyi összeget könyvek megvételére. Ezen kis összeggel és a Magyar Tudományos Akadémia, a zágrábi délszláv akadémia és a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság könyvajándékaival sikerült most egy meglehetős, több száz kötetből álló segédkönyvtárt alapítani. Levéltári anyagoknak vétel útján való megszerzése dotáczió hiánya miatt szintén csak a kormány külön engedélye és utalványozása mellett lehetséges.

A levéltár a zágrábi Márktéren levő báni palotában, szűk, három szobából álló, középkori szokás szerint vasajtókkal és rostélyos ablakokkal ellátott, igen primitiv módon bútorozott helyiségben van elhelyezve. Miután a helyiségeket nem lehet fűteni, a gyűjtemények csak nyáron használhatók. A levéltár naponkint nyitva áll, dolgozni abban azonban csak a horvát-szlavon-dalmát orsz. kormány belügyi osztályának engedelmével lehet, de az egyszer megadott engedély évekre is érvényes. 1848 utáni iratok nem használhatók. A levéltárból okleveleket vagy más iratokat kölcsön venni semmi módon sem lehet.

Publikácziói (katalogusok stb.) eddig nincsenek a levéltárnak, már csak azért sem, mert a levéltárnoki állás a legújabb időkig nem volt szakértőkkel betöltve.

Az oklevelek és akták nyilt állványokon, poros fasciculusok-

ban, kronológiai rendben vannak elhelyezve. Az egész levéltárnak nem ugyan tudományos, de jól használható lajstromai vannak.

A levéltár mai álladéka a következő:

I. Oklevelek a régi horvát nemzeti dinasztia korából a X. és XI. századból, összesen tíz darab eredeti (latin nyelven, longobárd írással). Azt hiszem, nem lesz érdektelen ezeket itt felsorolni:

1. *A. 999. 15. Iulii.* Testamentum Agapitae, filiae tribuni Dabronis.

2. *A. 1034. Iaderae.* Donatio Savinae, uxoris Gimmai, monasterio s. Chrysogoni Iaderae facta.

3. *A. 1056. Iaderae.* «Breve commemorationis» de dono piscatorum Iadertinorum, concesso monasterio s. Chrysogoni.

4. *Circa a. 1067.* «Chirographum» Stephani episcopi Iaderensis, quo ecclesia s. Michaelis in insula Postimana iure ad s. Chrysogoni monasterium pertinere asseritur.

5. *A. 1070. Nonae.* Radovanus donat monasterio s. Chrysogoni Iaderae universam sui avi Lilici possessionem.

6. *A. 1070.* Donatio Radovani confirmatur et in protectionem regis suscipitur.

7. *Circa a. 1075—76.* Petrus abbas s. Chrysogoni Iaderae terras monasterii in Lucorano Maio filio Barbe ad dies vitae sine censu concedit.

8. *Circa a. 1076—78. Salonae.* Rex Svinimirus (Zvonimir) monasterio s. Benedicti Spalati concedit territorium Pustica in Lazani.

9. *Circa a. 1088—89. Sibenici.* Stephanus II. rex monialibus s. Benedicti Spalati «donationis scriptum» praedecessoris sui Svinimiri de territorio Pustica in Lazani confirmat et molendinum prope Salonam donat.

10. *Circa a. 1100.* Conscriptio terrarum et possessionum monialium s. Benedicti Spalati.

II. Az ország privilegiumai és más fontosabb az ország jogaira és szokásaira vonatkozó okmányok, melyek már 1643 óta a fent említett faládában három kulcs alatt őriztetnek; jelenleg mind a három kulcs a bánnál van, mely körülmény az ezen ládában levő anyag tudományos feldolgozását lehetetlenné teszi. Különben a láda utolsó felnyitása alkalmával meggyőződtem a felől, hogy az abban levő oklevelek lassankint levegő és világosság hiánya miatt tönkre mennek. Ideje volna tehát, ezeket ezen ládából kivenni és modern módon alkalmas szekrényben elhelyezni. Maga a láda szép régi asztalosmunka, a rajta levő vasdiszítmények pedig, különösen a lakat, a lakatosmesterségnek valódi remekei. Elől a ládán Horvátország és Szlavónia czímerei, a fedelen kívülről a felirat «REGNI SCLAVONIÆ 1643.», belülről pedig egy bombastikus latin költemény van. A ládát 1643. deczember 23-án az akkori

ítélőmester, diankováczi Zakmárdi János ajándékozta az országnak. A ládában hét fasciculusban 143 darab számozott oklevél és egy csomó számozatlan újabb levél van. Az oklevelek közül a mohácsi vész előttieket a magyar tudósok tájékozására a következőkben sorolom fel.

1. *A. 1222.* Articuli Andreae II. per Ludovicum I. A. 1351. confirmati.

2. Idem instrumentum per capitulum Chasmense a. 1421. transumptum.

3. *A. 1270.* Litterae Mathaei bani totius Slavoniae, quibus iura regni bani et banatus Slavoniae, quibus in iudiciis utebantur, confirmat, per capitulum Chasmense a. 1350. transumptae.

4. *A. 1325.* Statutum Caroli regis, quo decernitur, incolas banatus Slavoniae unius bani iurisdictioni subesse, nec a quoquam coram palatino aut curiae regiae aut quocunque alio iudice in ius vocari posse. Transsumptum capituli Chasmensis de a. 1439.

5. *A. 1349.* Relatoriae capituli Zagrabiensis ad Nicolaum totius Slavoniae et Croatiae banum, super tributis in diversis regni Slavoniae locis exigi solitis, eorundemque legalitate vel illegatitate.

6. *A. 1359.* Privilegium Ludovici I. regis, quo incolae regni Slavoniae ab omni alia praeter unius regni huius bani iurisdictione eximuntur; per eundem regem a. 1377. transumptum.

7. Idem privilegium regis Ludovici appensione duplicis sigilli a. 1364. munitum, per capitulum Zagrabiense a. 1391. transumptum.

8. *A. 1395.* Confirmationales Sigismundi regis praemissi Ludovici I. regis privilegii, sibi in specie exhibiti, transumptae per eundem regem a. 1402.

9. *A. 1398.* Nicolaus de Gara, regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae banus, privilegium regni de libera prothonotarii electione confirmat.

10. Transumptum capituli Zagrabiensis de a. 1713. supradicti privilegii Nicolai de Gara, nec non privilegiorum Matkonis de Thallocz bani de a. 1439. et Mathiae I. regis de a. 1465. de libera prothonotarii electione.

11. *A. 1406.* Privilegium Sigismundi regis de decimis a regnicolis regni Slavoniae, episcopo Zagrabiensi secundum antiquam consuetudinem praestandis, anno 1406 exaratum et a Blasio Magyar, regnorum Bosniae, Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae bano a. 1470. transumptum.

12. *Circa a. 1416.* Constitutiones nobilium regni Slavoniae, in generali eorum congregatione latae, a Hermano comite Ciliae et Zagoriae, regni Slavoniae bano confirmantur.

13. *A. 1418.* Transumptum Davidis Laczk de Zantho, regni Slavoniae bani a. 1418. factum, continens: *a*) Statutum Sigismundi regis, a 1414. nobilibus comitatuum Crisiensis et Zagrabiensis exaratum, quo vi generalis decreti toti regno dati constituitur, ut solummodo tempore generalium congregationum in ius vocari possint. *b*) Alterum eiusdem regis de a. 1417. statutum, quo, quantas capitula in obeundis publicis muniis taxas exigere possint, constituitur. *c*) Bullam a pontifice Benedicto XII. anno 1334. exa-

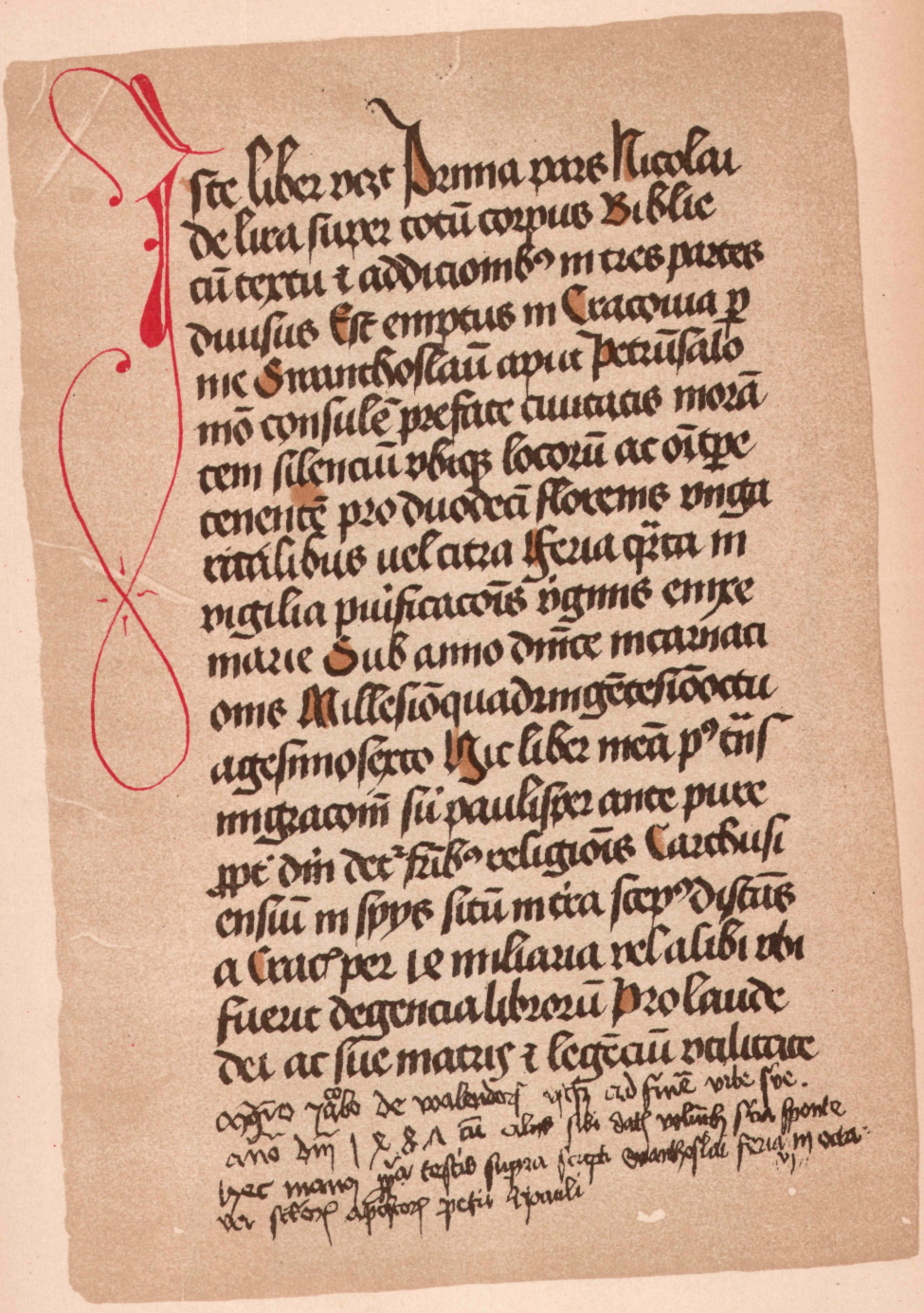

Swanthoslaus karthauzi szerzetes könyvbejegyzése.

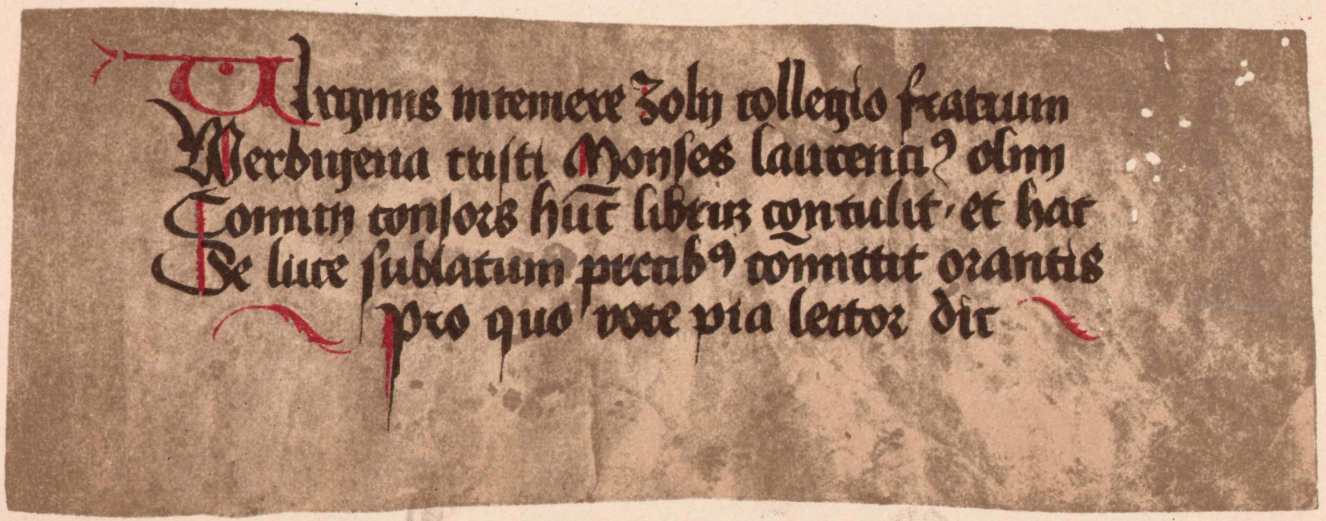

Verbigena asszony könyvbejegyzése.

ratam et a Sigismundo rege a. 1417. transumptam, qua abusus circa suicidarum sepulturam tolluntur.

14. *A. 1432.* Mandatum Sigismundi regis ad Hermanum Ciliae comitem et Slavoniae banum de mardurinis in regno Slavoniae secundum antiquam consuetudinem eiusdem regni dicandis et exigendis.

15. *A. 1439.* Matko de Tallocz regnorum Dalmatiae, Croatiae et totius Slavoniae banus, ius statuum et ordinum regni Slavoniae prothonotarium eligendi confirmat.

16. *A. 1434.* Mandatum Sigismundi regis ad universitatem nobilium comitatus Crisiensis de tributis exigendis militibusque contra haereticos Hussitas et Turcos cogendis.

17. *A. 1435.* Sigismundi regis articuli decretales.

18. *A. 1439.* Alberti regis articuli decretales.

19. *A. 1439.* Determinatio Matkonis de Tallocz, Dalmatiae, Croatiae et totius Slavoniae bani, Petri de Tallocz, Dalmatiae et Croatiae bani, Petri de Zentblelek et Hermani de Gereben, regni Slavoniae vicebanorum et aliorum regni Slavoniae procerum Crisii, facta de iuribus violentibus et aliis scelestis hominibus per vicebanos, comites et iudices nobilium exstirpandis, viginti sigillis munita.

20. Idem decretum per capitulum Chasmense transumptum a. 1439.

21. *A. 1448.* Litterae statuum regni Hungariae ad universitatem regni Slavoniae, ut castra et castella, quae propriis eorum proventibus sustentari non possent, demoliantur.

22. *A. 1457.* Decretum Ladislai regis de proventibus marturinalibus in regno Slavoniae eodem modo dicandis et exigendis, quo proventus lucri camerae in regno Hungariae dicantur et exigentur.

23. Idem decretum per Mathiam regem a. 1458. confimatum.

24. *A. 1465.* Transumptum earundem litterarum confirmationalum per Mathiam regem factum.

25. *A. 1462.* Fideiussio praelatorum et baronum regni Hungariae, quo fideiubent regno Hungariae, quod Mathias rex nullam contributionem a nobilibus regni exiget et petet, sed nec eundem exigere et petere permittet.

26. *A. 1462.* Diploma Mathiae regis, quo mediante de contributione non exigenda nec petenda in verbo regio et fide Christiana regnum Slavoniae assecurat.

27. *A. 1465.* Privilegium Mathiae regis universitati nobilium regni Slavoniae concessum, ut prothonotarium communibus votis eligant.

28. *A. 1467.* Mandatum Mathiae regis ad banum, vicebanos totamque universitatem comitatuum Crisiensis, Zagrabiensis et Varasdiensis, ut nobiles ad solvendas ex parte subditorum suorum decimas compellantur.

29. *A. 1467.* Rescriptum Mathiae regis ad universitatem nobilium regni Slavoniae, per quod exortis inter ipsos circa prothonotarium differentiis iisdem pro notario nominat Ioannem de Korotna, eidemque sigillum ipsorum tradi iubet.

30. *A. 1467.* Collationales Ioannis Thuz, Dalmatiae, Croatiae, Bosniae et Slavoniae bani, super collato officio vicebanatus Ladislao de Gereben.

31. *A. 1467.* Mandatum Mathiae regis, quo cassat omnes sententias et iudicia in celebratione octavarum festi s. Iacobi a vicebanis latas, ratione ex ea, quod vicebani sigillum a notario eorundem contra libertatem regni accepissent alterique tradidissent.

32. *A. 1468.* Mandatum Mathiae regis ad comitatum Crisiensem, ut ad dietam Posoniensem duos nuntios exmittant.

33. *A. 1468.* Mathias rex omnibus regni sui Slavoniae possessionatis hominibus praecipit, ut decimas episcopo Zagrabiensi debitas praestent.

34. *A. 1468.* Diploma Mathiae regis, quo mediante totum regnum Slavoniae a palatinali iudicio ad quinquennium eximit.

35. *A. 1468.* Rescriptum Mathiae regis ad exactores et dicatores tributorum regiorum, ut cum eiusmodi tributi exactio constituta sit ad 15. festi sancti Gregorii, ne illud infra dictum tempus exigent.

36. *A. 1470.* Mandatum Mathiae regis ad comitatum Crisiensem, ut contra dicatores regios superioris anni inquirant.

37. *A. 1472.* Mandatum Mathiae regis ad comitatum Crisiensem, ne Osvaldo episcopo Zagrabiensi, velut regi refractario, decimas persolvant.

38. *A. 1473.* Evocatoriae Mathiae regis ad dietam Budensem.

39. *A. 1473.* Rescriptum, quo Mathias rex regno Slavoniae intimat, per se honorem banatus Slavoniae Ioanni Ernuszt collatum esse.

40. *A. 1474.* Concordia inter Osvaldum episcopum Zagrabiensem et nobiles regni Slavoniae de praestandis decimis a rege Mathia confirmatur.

41. *A. 1474.* Articuli dietales Budae conditi, 12 sigillis muniti.

42. *A. 1475.* Transactio inter complures regni Slavoniae nobiles et Osvaldum episcopum circa praestandam decimam.

43. *A. 1476.* Relatoriae capituli Chasmensis ad Petrum Bocskai regni Slavoniae banum.

44. *A. 1477.* Mathias rex universos regni Slavoniae nobiles, de defendendo regno acturos, ad generalem a bano indicendam congregationem venire iubet.

45. *A. 1477.* Mathias rex nobilibus regni Slavoniae ius eligendi regni capitaneum confert.

46. *A. 1478.* Mathias rex demandat, ut pecunia prorogato iudicio palatinali imposita desumatur.

47. *A. 1480.* Nobiles regni Slavoniae in generali sua congregatione cum episcopo Zagrabiensi Osvaldo de decimis conveniunt.

48. *A. 1480.* Mandatum Mathiae regis ad camerarios salium, ut homines nobilium regni novitatibus non divexentur.

49. *A. 1481. Zagrabiae.* Mandatum Mathiae regis ad comitatum Crisiensem, quo regnicolis, qui propter actus potentiarios convicti fuerant, gratiam dat.

50. *A. 1481.* Banus Ladislaus de Egervara una cum nobilibus regni Slavoniae, quanta telonia et vectigalia in regno solvenda sint, determinat.

51. *A. 1481. Zagrabiae.* Grationales Mathiae regis proscriptis in postremo generali iudicio.

52. *A. 1481.* Privilegium Mathiae regis super libera venditione salis per regnicolas.

53. *A. 1483.* Rescriptum Mathiae regis ad banum Mathaeum Gereb, ut regnicolae iam inducto extraneo sale libere utantur.

54. *A. 1484.* Mathias rex priora sua decreta de decimis episcopatus Zagrabiensis confirmat.

55. *A. 1486.* Rescriptum Mathiae regis ad nobiles regni Slavoniae, quo mediante praecipitur, ut regnicolae cum episcopo Osvaldo nullas novas intuitu decimae conventiones praetendant, per banum Mathaeum Gereb transumptum.

56. *A. 1487.* Mandatum Mathiae regis, ut decimae episcopo Zagrabiensi exsolvantur.

57. *A. 1487.* Prorogatorium causae inter episcopum Zagrabiensem et universitatem nobilium comitatus Zagrabiensis et Varasdinensis ratione decimarum vertentis.

58. *A. 1487.* Revisio causae inter Osvaldum episcopum et nobiles comitatuum Zagrabiensis et Crisiensis intuitu decimarum controversae.

59. *A. 1488.* Transactio inter universitatem nobilium regni Slavoniae et episcopum Zagrabiensem ratione decimarum.

60. *A. 1488.* Mandatum Mathiae regis, quo iubet, ut in singulo comitatu inquiratur de excessibus decimatorum.

61. *A. 1489.* Mandatum Mathiae regis, ne prorogatoriis regiis in derogamen legum publicarum emanatis in iudiciis locus detur.

62. *A. 1489.* Mandatum Mathiae regis, quo omnes sententiae per prothonotarium regni contra episcopum Zagrabiensem latae suspenduntur.

63. *A. 1490.* Diploma inaugurale Wladislai regis, regno Slavoniae separatim datum.

64. *A. 1491.* Mandatum Wladislai, ut regnum decimas mardurinales persolvat.

65. *A. 1491.* Rescriptum Wladislai ad regnum Slavoniae, quo statibus de hostilitalibus et vexationibus perpessis condolet, una hortatur ne cadant animis, ast in constanti fidelitate erga ipsum permaneant.

66. *A. 1494.* Mandatum Wladislai ad capitaneos gentium sive exercituum, ne milites condescensiones faciant in bonis nobilium, verum in oppidis et civitatibus, ibidemque non rapto sed pecuniis, se sustentent et vivant.

67. *A. 1494.* Wladislaus rex Ladislao de Kanisa bano mandat, ne regni Slavoniae nobiles ad militandum extra limites regni adstringat.

68. *A. 1495.* Wladislaus rex Ioanni Corvino bano mandat, ut omnes vaivodas, qui non nisi furta et perversitates patrabant, sub poena notae infidelitatis deponere cogat.

69. *A. 1495.* Diploma Ioannis Corvini bani, quo Ioannem Gyulay vicebanum nominat.

70. *A. 1496.* Diploma Wladislai, quo mediante regno Slavoniae nova arma et sigillum confert.

71. *A. 1496.* Mandatum Wladislai regis ad tricesimatorem regni Slavoniae, ne ab iis, quae per nobiles ad proprium usum emuntur, tricesimam exigat.

72. *A. 1496.* Mandatum Wladislai ad Ioannem Corvinum, ne nobiles regni Slavoniae per castellanos suos vexari permittat.

73. *A. 1496.* Mandatum Wladislai regis ad Ioannem Corvinum banum ut vicebanatum non nisi indigenis conferat.

74. *A. 1496.* Wladislaus rex regno Slavoniae ius appellationis ad tabulam banalem confirmat.

75. *A. 1497.* Mandatum Stephani Zapolya, regni Hungariae palatini, ad capitaneos et belliductores directum, quo condescensiones militum in, bonis nobilium prohibet.

76. *A. 1498.* Wladislaus rex antiquam consuetudinem regni Slavoniae, ut prothonotarius regni tempore depositionis ab officio cuiuslibet bani eiusdem sigillum in medium statuum et ordinum afferre teneatur, confirmat.

77. *A. 1498.* Wladislaus rex tricesimatoribus regni Slavoniae mandat, ut in eodem regno antiquas libertates et consuetudines quoad taxationem manuteneant.

78. *A. 1498.* Mandatum Wladislai ad nobiles regni Slavoniae, vetans mercatores insolitis teloneis et tributis divexari.

79. *A. 1498.* Resolutio Wladislai regis pro regno Slavoniae, ut in eodem regno tria solummodo loca credibilia habeantur, contra constitutionem dietae Hungaricae.

80. *A. 1498.* Mandatum Wladislai regis, ne quis ex regnicolis sine expressa et libera admissione dominorum regnicolarum tributa vel telonia exigat.

81. *A. 1499.* Wladislaus rex regno Slavoniae ius appellationis ad forum banale confirmat.

82. *A. 1499.* Mandatum Wladislai regis ad universitatem regni Slavoniae, ut pecunias fumales omnes omnino sub amissione praerogativae nobilitaris praestent.

83. *A. 1499.* Mandatum Wladislai regis, ut pecunias mardurinales et oblatum subsidium medio prothonotarii in uno termino dependent.

84. *A. 1499.* Mandatum Wladislai regis ad capitulum Zagrabiense, ne causas spirituales regnicolarum per locumtenentem Chasmensem iudicari prohibeant.

85. *A. 1499.* Mandatum Wladislai regis ad universitatem regni Hungariae, ut Gregorio de Bella contra matrem eiusdem satisfactio impendatur.

86. *A. 1499.* Intimatum Wladislai regis ad regnum Slavoniae, quod Ioannem Corvinum denuo ipsis in banum praeficiat.

87. *A. 1499.* Mandatum regis Wladislai ad nobiles regni Slavoniae de dicatione per quosvis admittenda.

88. *A. 1499.* Mandatum regis Wladislai ad vicarium Zagrabiensem

et locumtenentem Chasmensem, ut procuratoriis, coram iudicibus regni emanatis, in sede spirituali locum dent.

89. *A. 1499.* Rex Wladislaus discordias nobilium, cum praelatis et baronibus regni Slavoniae quoad modum exercituationis habitas, componit et novos articulos super eo edit.

90. *A. 1499.* Mandatum regis Wladislai ad universitatem regni Slavoniae, ut modum aliquem inveniant abolendae consuetudinis abducendorum alienorum colonorum.

91. *A. 1499.* Mandatum regis Wladislai ad Ioannem Corvinum banum. ut fures, latrones et incendiarios in regno Slavoniae exstirpet.

92. *A. 1499.* Frustum rescripti Wladislai regis ad regnum Slavoniae, ut in exactione subsidii antiquus modus et consuetudo regni illius observetur.

93. *A. 1499.* Mandatum regis Wladislai de modo appellationis ad curiam regiam.

94. *A. 1499.* Mandatum regis Wladislai, quo mediante vicarius ecclesiae Zagrabiensis et locumtenens Chasmensis inhibentur alias causas diiudicare, quam causas fori spiritualis.

95. *A. 1499.* Rex Wladislaus intimat, quod dietam ad festum Epiphaniae anticipet.

96. *A. 1499.* Mandatum regis Wladislai de decimis episcopo Zagrabiensi solvendis.

97. *A. 1499.* Mandatum regis Wladislai ad nobiles regni Slavoniae, ut celebrandis pro festo Epiphaniae octavis intersint.

98. *A. 1499.* Praescriptum regis Wladislai ad prothonotarium regni, ut gravamina subditorum castri Szitynia diligenter inquirat.

99. *A. 1499.* Rex Wladislaus prothonotario intimat, Georgio Zenthey confiscata eiusdem bona remittenda esse.

100. *A. 1500.* Mandatum Wladislai regis, quo impositum 50 denariorum subsidium ad denarios 40 pro hac vice reducit.

101. *A. 1500.* Mandatum Wladislai regis ad Ioannem Corvinum banum, ne litteris regiis prorogatoriis contra tenorem decreti originalis emanatis in iudiciis locus detur.

102. *A. 1500.* Mandatum regis Wladislai, quo iubet, ut omnes secundum decretum et constitutionem regni contributionem exercitualem conferant.

103. *A. 1500.* Mandatum regis Wladislai ad capitulum Zagrabiense, ut praediales eorum iuxta limitationem nobilium unius sessionis exercituare debeant.

104. *A. 1500.* Idem mandatum ad capitulum Quinqueecclesiense directum.

105. *A. 1500.* Mandatum regis Wladislai ad nobiles regni Slavoniae, ut Lucae episcopo Zagrabiensi iustae et integrae decimae per iobagiones eorundem nobilium persolventur.

106. *A. 1500.* Rescriptum Wladislai ad regnum Slavoniae, quo annuit, ut octavae dominica Reminiscere celebrari possint.

AZ ORSZÁGOS KASZINÓ TULAJDONA
KÖNYVTÁR

107. *A. 1500.* Mandatum Wladislai, ut evocatio ad dominicas Invocavit et Reminiscere usque futura iudicia octavalia in vigore suo maneant.

108. *A. 1500.* Reversales episcopi Zagrabiensis, quod exactionem decimae pro hoc anno factam in consequentiam trahere non velit.

109. *A. 1501.* Mandatum regis Wladislai ad regnum Slavoniae, quo comittit, hortatur et rogat, ut in toto 70 denarios de bonis suis dare et contribuere velint.

110. *A. 1501.* Mandatum regis Wladislai, quo octavas in regno Slavoniae celebrare iubet.

111. *A. 1501.* Mandatum regis Wladislai contra violentam abductionem iobagionum.

112. *A. 1501.* Wladislaus rex a regno Slavoniae ad defendendum castrum Jajcza auxilia petit.

113. *A. 1503.* Mandatum Wladislai regis, ne alienigenae et forenses, verum possessionati homines in vicecomites eligantur.

114. *A. 1504.* Credentionales regis Wladislai pro Nicolao Zekel ad regnum Slavoniae nomine regio ablegato.

115. *A. 1504.* Wladislaus rex bano Slavoniae committit, ut secundum legem et consuetudinem regni Slavoniae processus iuridicos debitae executioni demandari in futurum non praetermittat.

116. *A. 1505.* Iudex curiae decretum statuum et ordinum regni Hungariae, de extraneo rege post mortem Wladislai regis non eligendo, ad preces oratorum regni Slavoniae huic regno seorsim edit.

117. *A. 1506.* Rescriptum Wladislai regis ad regnum Slavoniae de gravaminibus statuum et ordinum contra hominem regis Andream Kenderessi.

118. *A. 1508.* Diploma Wladislai, quo, ut Ludovicus filius suus coronetur, se et filium regnicolas in libertatibus servaturum, atque filium tutelae forensis principis non daturum promittit.

119. *A. 1513.* Wladislaus rex banum regni Slavoniae sententias executioni mandare iubet.

120. *A. 1513.* Mandatum regis Wladislai ad banum, ut laesis contra Paulum Busanich iustitiam administret.

121. *A. 1513.* Protectionale Wladislai regis ad banum, ut inferioris conditionis regnicolis contra potentiores iudicium impendat.

122. *A. 1515.* Mandatum regis ad nobiles regni Slavoniae, ut a bano requisiti periclitanti regno Croatiae trans Savum sine mora auxilium ferant.

123. *A. 1515.* Credentionales Wladislai regis pro Petro Beriszlo bano ad congregationem regni nomine regio deputato.

124. *A. 1516.* Mandatum regis Ludovici ad nobiles regni Slavoniae, ut octavis per banum publicandis intersint.

125. *A. 1516.* Ludovici regis publicatoriae octavarum pro festo Epiphaniae ad prothonotarium directae.

126. *A. 1516.* Mandatum Ludovici regis ad Petrum Beriszlo banum, ut impositum 25 denariorum subsidium etiam per nobiles unius sessionis exsolvatur.

127. *A. 1514.* Mandatum Wladislai regis contra regnicolas, qui neglectis iudicibus ordinariis rescripta pontificia quaerunt, sicque regnicolas in causam coram aliis iudicibus attrahunt.

128. *A. 1517.* Rescriptum Ludovici regis ad sedis octavalis assessores, ut octavas iam inchoatas, non obstantibus Budae celebrandis iudiciis octavalibus, usque ad finem continuent.

129. *A. 1517.* Idem mandatum ad nobiles regni Slavoniae directum.

A többi e ládában őrzött okmány a mohácsi vész utáni időből való, a legifjabb 1750-ből.

Külön fasciculusban, 131. folyó szám alatt, Kaczianer tábornoknak több horvát főúrral 1529—1530. Ferdinánd érdekében folytatott levelezése őriztetik, mely nagy történelmi érdekkel bír.

III. A régibb horvát-szlavón tartománygyűlések (Generales congregationes regni) eredeti jegyzőkönyvei és más iratai az 1557—1848. évekből, és az újabb horvát országgyűlés irattára 1861—1871. évekből, végre a magyar-horvát közös és a horvát autonom törvények eredeti példányai maig. Az 1870: VII. t.-czikk értelmében a horvát országgyűlés összes irományait az országos levéltárban kellene letenni, de ezen törvény tényleg nem tartatik meg, mert 1871 óta nem került országgyűlési iromány az országos levéltárba.

IV. A bánok levelei, melyek az ország belügyeire vonatkoznak, az 1615—1849. évekből.

V. A báni helytartók levelei az 1808—1814. és 1823—1843. évekből.

VI. A banderiumok és a nemesi insurrectióra vonatkozó iratok az 1809—1814. évekből.

VII. Az ország határaira és a határbizottságokra vonatkozó, többnyire mult századbeli irományok.

VIII. Az országos biztosok irományai az 1618—1774. évekből.

IX Az ítélőmesterek (prothonotarii regni) iratai az 1630—1847. évekből. Több száz csomag, különösen a horvát családok történetére nézve nagyfontosságú gyűjtemény.

X. A báni tábla több csomagra menő irományai az 1727—1848. évekből.

XI. A báni tábla perei 1651—1848. évekből. Nehány száz csomag. Kultúrtörténetileg nagyon érdekes anyag; vannak köztük boszorkányperek is.

XII. Az úgynevezett «illyriai» franczia és német kormányok rattára az 1809—1822. évekből.

XIII. A volt horvát-szlavón helytartótanács (Consilium locumtenentiale regium) iratai 1767-től 1779-ig. Itt különösen érdekesek a jezsuitarend föloszlására vonatkozó akták.

XIV. A volt magyar kir. helytartótanács iratai az 1830—1848. évekből, a mennyiben Horvátország kormányzására vonatkoznak.

XV. A magyar udvari kanczellária Horvátországra vonatkozó iratai 1615—1791. évekből.

XVI. A tengermellékre, Buccarira, Csabarra és a kamarai birtokokra vonatkozó akták 1703 óta, 20 fasciculus.

XVII. A XIV. Kelemen pápa által föloszlatott zágrábi, fiumei, varasdi és pozsegai jezsuita-kolostorok iratai a XIII.—XVIII. századokból.

XVIII. Vegyes tartalmú, azaz Magyar- és Horvátországra egyaránt vonatkozó okmányok hiteles másolatai, melyek eredetijei Budapesten a magyar országos levéltárban őriztetnek.

XIX. A királyi könyvek (liber regius) hiteles másolata.

XX. Az egykori katonai határőrvidék közigazgatására vonatkozó német akták és jegyzőkönyvek a XVI. és XVII. századból.

XXI. Horvátország közigazgatására vonatkozó nádori irományok a jelen század kezdetéről.

A XIII.—XXI. számok alatt felsorolt okleveleket és egyéb iratokat az 1849—1852. években Windischgrätz tábornok és Jellacsics bán rendeletére külön horvát országos bizottság átvette Budapesten a magyar kamarai, nádori, helytartótanácsi, kuriai és tárnokmesteri levéltárakból. Az említett bizottság akkor még a következő okleveleket és aktákat vette át, melyek 1885-ig őriztettek a horvát levéltárban:

A) A II. József császár által eltörölt szerzetesrendek horvát-szlavonországi kolostorainak okleveleit; néhány ezer darab a XIII.—XVIII. századokból.

B) A kihalt horvát-szlavonországi nemes családok okleveleit, melyek az illető családok magszakadása után a kir. kamara birtokába jutottak; szintén néhány ezer darab a XIII.—XVIII. századokból.

Ezen *A*) és *B*) alatt felsorolt oklevelek és akták a magyar kir. kormány követelésére a horvát bán által 1885. július 15-én

a magyar kir. országos levéltárnak átadattak. Horvátországnak ugyan nincsen törvényes joga ezen oklevelekre, de miután ezek tartalmuknál fogva kizárólag Horvátországra vonatkoznak és ezen országra nézve kiváló történeti érdekkel birnak, kívánatos volna, hogy alkotmányos úton a magyar országgyűlés közbenjárása mellett Horvátországnak ismét visszaadassanak.

A horvát országos levéltár állományához tartoznak még a következők:

XXII. A zágrábi káptalan, mint hiteles hely, levéltárának lajstromai. Hat óriási kötet. Maga a hiteles helyi levéltár az ország törvényei szerint kétségkivül szintén az ország tulajdonát képezi és azt is minél előbb be kellene a horvát országos levéltárba kebelezni; annál inkább, mert a káptalan kezében jelenleg hozzáférhetetlen, a mint arról nemrég két magyar történettudós is meggyőződött.

XXIII. Nagyszámú régi térkép és tervrajz külön szekrényben.

XXIV. A volt districtualis törvényszék periratai és jegyzőkönyvei; több száz kötet, melyek 1850-ben lettek a levéltárba bekebelezve.

XXV. Egy kisebb armális-gyűjtemény, néhány ünnepi felirat és hasonlók.

XXVI. Régibb és újabb pecsétnyomók gyűjteménye, köztük az ország 1495-ben készült pecsétje ezüstből, Szlavónia czímerével és ezen felirattal: SIGILLVM · NOBILIVM · REGNI · SCLAVONIÆ. 1495.

XXVII. Híres horvát emberek arczképeinek gyűjteménye, (régibb és újabb fa- és rézmetszetek stb.), összesen 639 darab.

XXVIII. Több száz nem registrált oklevél, többnyire magánemberek ajándékai.

XXIX. Néhai Kukuljević Iván, horvát országos levéltárnok gyűjteménye, melyet az országos kormány Kukuljević halála után 1891-ben a levéltár számára megvett. A gyűjtemény körülbelül 1000 darab oklevélből és 100 kéziratból áll. Utólagosan kitünt, hogy ezen gyűjtemény nagy része már előbb is az országos levéltár tulajdonát képezte és meg nem magyarázható módon került Kukuljević birtokába.

XXX. Dr. Bojničić Iván gyűjteménye, melyet az országos

levéltár 1893. októberben vett meg. A gyűjtemény áll 470 darab oklevélből (a legrégibb 1276-ból való), és 10 kéziratból.

XXXI. Horváth Levin gyűjteménye, melyet a kormány 1894. januárban vett meg. A gyűjtemény áll 1543 darab okiratból; a legrégibb 1387-ből való. Ezen gyűjtemény különösen a zagorjei családok történetére bír nagy fontossággal.

A XXVIII.—XXXI. alatti gyűjtemények a legújabb időben egy gyűjteménybe lettek összeolvasztva, «*Neoacquisita acta*» név alatt. Ezen korrendben felállított gyűjtemény áll jelenleg körülbelül 3000 darabból, köztük 160 darab a mohácsi vész előtti időkből, a legrégibb 1193-ból való.

A mint a tisztelt olvasó az előadottakból láthatja, a horvát országos levéltár aránylag még igen szegény; pedig nagyon könnyen lehetne azt az ország tulajdonát képező hiteles helyek, továbbá a vármegyék és városok levéltárainak bekebelezése és a többi országos gyűjteményekben (a múzeumban, az egyetemi könyvtárban stb.) őrzött oklevelek, kéziratok, pecsétek stb. kiválasztása és a levéltárba való átadása által gazdagítani és magas fokra emelni. Fájdalom, épen a levéltár érdekében úgyszólván semmi sem történik. Már huszonöt év óta van a levéltár újjászervezése napirenden, számtalan memorandum iratott, bizottságok lettek kiküldve, az országgyűlésben interpellátiók a kormányhoz intézve stb., de mindez eddig látható siker nélkül. Oka ennek az, hogy a kormány kebelében a levéltár dolgában oly egyének szerepelnek, mint előadók, a kik a levéltárt régi, hasznavehetetlen papirosok tárának tekintik inkább, mint a nemzet kulturai és politikai történetére nézve nagyfontosságú tudományos intézetnek.

KÉT KÖNYVHAGYOMÁNYOZÁS A XV. SZÁZADBÓL.

VARJU ELEMÉRTŐL.

(Két melléklettel.)

A budapesti egyetemi könyvtárban őriztetik a biblia azon kiadásának egy példánya, melyet Lyra Miklós látott el bő magyarázatokkal s a mely 1481-ben Nürnbergben, Koburger Antalnál jelent meg. (Hain, 10369.) A három vaskos kötetből álló mű egyike a legelterjedtebb XV. századi nyomtatványoknak s ránk maradt példányainak nagy száma miatt értéke igen csekély. De az egyetemi könyvtár példányánál a csekély értékért bőven kárpótol bennünket az első kötet belső táblájára ragasztott két följegyzés, mely az egykori tulajdonosnak 1486. s 1487. évekből való s a könyvet illető végrendelkezését tartalmazza.

A rendelkezés két folio oldalt tölt be, úgy hogy mindkét levél, csekély eltéréssel, ugyanazt foglalja magában. Valószínű, hogy végrendelkező az első lappal nem volt megelégedve, másikat iratott s ezt a már beragasztott lap fölé ragasztotta.

Az elsőnek szövege rövidebb, s ez így hangzik:

Iste liber, videlicet prima pars Nicolai de Lira simul cum textu et cum additionibus super totam bibliam in tres partes divisus est emptus per me Swanthoslaum silentium ubique locorum ac omni tempore tenentem, aput Petrum Salomon consulem Cracoviensem protunc morantem, pro duodecim florenis Vngaricalibus vel citra, feria quarta in vigilia purificationis Marie sub anno domini millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto. Hic liber meam post migrationem sive paulisper ante pure propter deum detur fratribus religionis Carthusiensium in terra Scepus distans a Cracovia 14 miliaria, uel in Spysz, ut deus laudetur in eternum et ultra.

Az e fölé ragasztott lap ugyanezen irással, csak kissé apróbb betűkkel van irva s a következő, az előbbitől némileg eltérő szöveget tartalmazza:

Iste liber, videlicet prima pars Nicolai de Lira super totum corpus biblie cum textu et additionibus in tres partes divisus est emptus in Cracovia per me Swanthoslaum aput Petrum Salomon consulem prefate civitatis morantem, silentium ubique locorum ac omni tempore tenentem, pro duodecim florenis Vngaricalibus vel citra, feria quarta, in vigilia purificationis virginis enixe Marie, sub anno dominice incarnationis millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto. Hic liber meam post transmigrationem sive paulisper ante pure propter deum detur fratribus religionis Carthusiensium in Spys situm, in terra Scepus, distans a Crac(oviae) per 14 miliaria vel alibi, ubi fuerit degentia librorum, pro laude dei ac sue matris et legentium utilitate.

A följegyzés szerint Swanthoslaus karthauzi szerzetes az 1486-ik év elején Krakóban időzvén, Salomon Péter tanácsúrnál, megvásárolta a Nicolaus de Lyra-féle bibliát 12 magyar forintért, február hó első napján. Ezt a könyvet «tisztán isten kedvéért» a Szepességben, Krakótól 14 mérföldnyire fekvő karthauzi kolostornak hagyományozza «isten és az ő anyjának dicsőségére és az olvasók hasznára».

Swanthoslaus nem sokára megváltoztatja, illetve módosítja rendelkezését s 1487. július 6-ikán a lap aljára, sajátkezűleg, reszketős, öreg emberre mutató irással vezeti rá azon záradékot, mely szerint a könyvet Walendorfi Jakab mester, más neki adott kötetekkel együtt, élete fogytáig használja: *Magistro Iacobo de Walendorf usque ad finem vite sue anno domini 1487. cum aliis sibi datis voluminibus sua sponte, hec manus propria testis suprascripsi Swanthoslai, feria VI. in octava sanctorum apostolorum Petri et Pauli.*

Swanthoslausról igen keveset tudunk. Nevével egy izben, az 1476-ik évnél, találkozunk a krakói egyetem anyakönyvében, hol az említett évben beiratkozottak között olvasható a *Swanthoslaus Iacobi de Grosze* neve is.[1] Hogy jómódú családból származott, azt krakói vásárlása mutatja, mert az időben könyvekért 12 magyar forintot csak vagyonos emberek adhattak ki. Talán épen azért, mert jó módban volt, alkalma nyílt korán megismerni s meg-

[1] Album studiosorum universitatis Cracoviensis, I. k. 226. l.

utálni az életet, s a világtól szabadulni óhajtván, belépett a karthauziak szigorú rendjébe.

A kolostort, melyben napjait töltötte, végrendelkezésében csak körülírással határozza meg. Ez kétségtelenül a Szepesmegye (lengyelesen Spisz) északi határán fekvő lechniczi, vagy más néven vörös klastrom volt, mely a század első felében a husziták által történt elpusztítása után ez időben kezdett újra felvirágozni.

Az 1433-ban történt megrohanásnál a vörös klastromnak összes kincsei, köztük könyvei is elpusztultak s így Swanthoslaus hagyománya igen kedves lehetett a zárdára nézve. Ő azonban jónak látja rendelkezését oda módosítani, hogy a könyv adassék át Walendorfi Jakabnak s csak ennek halála után szálljon többi, nála levő könyveivel együtt e kolostorra. Walendorfi Jakab, ki jóval fiatalabb lehetett Swanthoslausnál, előkelő felvidéki családból származott. 1486-ban, tehát épen azon évben, midőn Swanthoslaus is ott járt, iratkozott be a krakói egyetemre. Az ifjú megfordulhatott Salomon Péter tanácsos házánál s itt ismerkedhetett meg Swanthoslaussal. Hogy igen jó barátokká váltak, azt legjobban bizonyítja a könyvhagyomány. Barátja példája Walendorfot is a szerzetbe lépésére csábította, melynek később kiváló tagja, s a század végén a lechniczi ház főnöke lett.

Ugyancsak az egyetemi könyvtárban van egy példánya az első magyarországi breviáriumnak, melyet 1484-ben Mihály milkoviai püspök és esztergomi vikárius rendeletére Feger Tibold budai könyvárus adott ki. A könyv belső táblájára egy pergamenszeletke volt ragasztva, melyen a következő sorok olvashatók:

UIrginis intemere Zolii collegii fratrum
Werbigena Cristi Moyses Laurencius olim
Comitis consors hunc librum contulit, et hac
Se luce sublatum precibus committit orantis.
Pro quo voce pia lector dic.

A följegyzés tehát, meglehetős rossz latinsággal, tudtunkra adja, hogy néhai Mózes Lőrincz comes neje, Verbigena a beszterczebányai Sz.-Szűzről nevezett kollégiumnak hagyta ezen könyvet, az imádkozók könyörgéseibe ajánlva magát. Az utolsó sor hiányos, hiányzik belőle az imádság, a rím szerint: *Ave Maria*, mit a hagyományozóért kell elmondani.

A Sz.-Szűzről nevezett kollégium a beszterczebányai főtemplomhoz tartozott. Alapítása Róbert Károly idejébe esik. A könyv egy első lapján levő bejegyzés szerint még 1705-ben Beszterczebányán volt s a tertioratus tulajdonát képezte.

KŐSZEG VÁROS KÖNYVEINEK LAJSTROMA 1614-BŐL.

THALY KÁLMÁNTÓL.

Néhai Chernel Kálmán jó barátom és rokonomnak, a hazai történelem szerény, de lelkes buvárának örökösei a mult év végén 45 darab régi iratot bocsátottak rendelkezésemre, melyeket az elhunyt hagyatékában találtak. Az 1484-től 1691-ig menő iratok többnyire Kőszeg város történetére vonatkozó művelődéstörténeti adatokat foglalnak magukban, s tartalmuk valószinűvé teszi, hogy a kőszegi városi levéltár rendezetlen irataiból kerültek a város történetét kutató Chernel Kálmánhoz. A bennük foglalt adatok közt igen sok van, a mit az érdemes tudós két kötetes monografiájában föl nem használhatott, mert ezek csak később jutottak kezeihez. Ilyenek pl. egyezkedések a sopronyi hóhérral, boszorkányégetési perek iratai s egy Tulok Szabó Miklós nevü nemesi jogaitól megfosztott csavargó egyén reverzálisa, melyben igéri, hogy «hitvány hegedülésével» senkit sem fog rossz útra téríteni. A nagybecsű iratokat a Magyar Történelmi Társulat 1893. október 5-iki választmányi ülésén mutattam be s a választmány úgy intézkedett felőlük, hogy a Történelmi Tárban fognak közzététetni s azután a társulat visszaszolgáltatja azokat Kőszeg város levéltárába. Kivételt csupán egy iratnál tettem, melyről már akkor megigértem, hogy a Magyar Könyv-Szemlében fogom ismertetni. Ez az egykoron a kőszegi parochián őrzött s a város tulajdonát képező könyvek lajstroma 1614-ből, melynek eredeti példánya *Conscriptio librorum 1614.* felirással 8 ivrétű oldalnyi terjedelemben maradt reánk. Az ülésen tett igéretemet most váltom be, midőn az érdekes könyvjegyzéket ezennel teljes szövegében közrebocsátom.

Beschreibungh der buecher, so im pfarhoff geinventieret worden den 16. Sept. 1614., zur gemeiner stadt Günsz bibliotheckh gehörig.

1. Tomus primus operum Lutheri latine.
4. Tomus 4. operum lat.
Tomus primus operum L(*utheri*) germanice . . . 1.[1]
3. Tomus 3. operum L(*utheri*) lat. . . . 1.
Homeliae Brentii lat.
*Nicolaus de Lyra lat. supra bibliam.[2]
*Tomus 4. Luteri germ. . . . 4.
*Tom. 7. Luteri germ. . . . 1.
Historiae ecclesiasticae.
*Adagia Erasmi.
*Tomus 8. Luth(*eri*) germ. . . 8.
Calepin(*us*) lat.
Tomus 2. Lutheri lat.
Thomae de Aquino supra euangelia lat.
*Tomus 5. Lutheri germ.
*Postilla Lutheri germ.
Brentius super Iohannem.
Kirchen cronica Eusebii germ.
*Tomus 3. Lutheri germ. . . . 3.
Tomus Ioan(*nis*) Bebelii lat.
Nicolai de Lyra postilla.
Tomus 2. Lutheri germ. . . . 2.
*Nicolai de Lyra supra novum testamentum lat.

In 4-to.

Ioannis Scholi Latina postilla.
Friderici Nauseae postilla germ.
Iacobi Andreae supra cathechesim germ.
Ioan(*nis*) Spangenbergeri catholicismus.
*Extractus über alle buecher Lutheri germ.[3]

[1] A rövidítéseket, a hol lehetett, feloldtam; a szerzők rövidítve írt neveit zárjel közt dőlt betükkel egészítettem ki.

[2] A csillaggal megjelölt czímek előtt vastag czeruzával húzott vonás látható, valószinűleg a mult század végéről vagy e század elejéről.

[3] A vonás alatt czeruzával: *N.B.*

In folio.

*Biblia Latina
Suidae historiae.
Dominici Nani polyanthaea.
*Kirchenordnungh Brandenburg.
*Catholisch meszbuech.
*Tomus 6. Lutheri germ....6.
Sebastiani Franckh cronica
*Iosephi Historia de bello Iudaico germ.
*Sebastiani Franckhei versiegelts buech.
Ioan(*nis*) Carionis concordantiae ss. scripturae.
Concordantiae sacrae scripturae.
Opera divi Gregorii.
Joan(*nis*) Bren(*tii*) in acta apostolorum.
*Titi Liuii opus historicum.
*Hudalr(*icus*) Zuinglius.
*Teuscher theologer.
Iacobi Philippi monachi opus.
Aretii commentaria super euangelia.
Cassiodorus super psalmos.
Huberti Iesus Syrach.
Nicolai Selnecceri super psalmos David.
Erasmi Sarterii hauszhaltungh.

In 4-to.

Henrici Geisleri confessiones.
*Scherwickeri super psalmos poenitentiales.
**Luther in epistolam ad Galathas lat.[1]
Theophilacti super omnes epistolas Pauli.
*Iacobi Fabri supra euangelia Lucae et Ioannis.
**Postilla incerti authoris.
Exhortationes Huttenii.
Corpus doctrinae Wiganti germ.

[1] A két csillaggal ellátott czímek a vonáson kívül egy *a* betűvel vannak megjelölve.

Est rect. Vng. Iansenii tractatus de ecclesia.
Postilla Spangenbergeri germ.[1]
Flacci Illyrici de coena domini.
Claremonten(*sis*) explicatio super linguam Haebraicam.
**Historiae Lutheri teutsch.
Historiae martirum Ludowici Rabii.
Decretales Gregorii.
Papsts geprengh.
Hypomnemata Oecolampadii.
Harmoniae euangelistarum Lauren(*tii*) Rotman.
**Der himlische musickhej künst Waltheri.
Christoff Fischer, explicatio passsionis Christi.
Iacobi Andreae 10 conciones super cathechismum.
**Varii tractatus Lutheri germ.
Heszhusii 10 conciones von der rechtfertigung.
Nicolai Galli conciones catheheticae.
Mathesii Historiae de vita Lutheri.
Spangenberi de vita pontificum germ.
Sellnecceri de iustificatione germ.
Liber manuscriptus super omnia euangelia.
Selnecceri lamentationes Esaiae.
*Liber manuscriptus Lutheri super epistolam ad Galatas.[2]
Petri Hispani epithomae logicale.
*Ioan(*nis*) Brentii super epistolam Pauli ad Galatas.
Protestatio Schnepfii.
Dess catholisch glaubenss grundfestungh.
Nicolai Selnecceri pedagogia Christiana.[3]

[1] Elébe írva czeruzával: *Glaser.*

[2] Elébe írva czeruzával: *ad Roman.*

[3] A lap alján, mely a czímmel végződik, a következő, czeruzával írt sorok olvashatók:

1. *Apologia M(arci) Flaccii Illirici.*
2. *M. Christ. Schwe.... epitome.*
3. *Wider böszen 7 teuffel Spangenberg.*
4. *3 conciones Pauli Hirsbecken.*
5. *Liber papisticus sine titulo.*

In octauo.

Ioan(*nis*) Wigandi explanatio super euangelia.
*Caesarii dialectica.
Philippi logica.
*Fortii dialectica.
Ioan(*nis*) Brentii postilla.
Ciceron(*is*) epistolae.
Opuscula Dionisii Carthausiani.
Homeri Odissiae graece.
Ciceronis (*de*) offici(*is*).
Agenda ecclesiastica.
Ioan(*nis*) Bohemi de omnium gentium moribus.
Ruberti commentatio super Ioannem.
Contiones Lutheri de oeconomia ecclesiastica.
Erasmi Sarcerii explanatio super epistolas Pauli.
*Oecolampadii super epistolam Ioannis.
Nicolai Hemmingii postilla lat.
*Lucae Lossy questiones super euangel(*ia*).
Erasmi Sarcerii epistola super euangelia.
Bullingeri super acta apostolorum.
Ioan(*nis*) Matthesii de matrimonio germ.
Explanatio super Esaia Viti Diderici.
Hegendorffii super epistolas Pauli.
Chronologia Eysengreimi.
*Loszius super euangelia et epistolas dominicales.
*Georgii Major(*is*) super epistolas Pauli orationes.
Cyriaci Spangenberg von der geistlichen wirthschafft.
*Georgii Major(*is*) 3. pars homeliarum.
*Wellerus super psalmos.
*Philippi questiones variae.
Orationes Quintiliani.
Ioan(*nis*) Brentii super Salomonem explicatio.
Ciceron(*is*) orationes.
Waltnerus, informatio super persecutos Christianos.
Iodoci Hockergerii de utraque clave ecclesiae.
Laurentii homeliae.
Theophilacti enarrationes super euangelistas.

Andreae Musculi gulden-kleinoth.
Lutheri orationes quotidianae germ.
Colloqa (*igy*) Erasmi.
Huszii Epistolae.
Cornelii Agrippae tractatus varius.
*Divi Petri epistolarum interpretatio.
Lamberti commentatio super Lucam.
Ioan(*nes*) de Turre.
*Melanthon super Virgilium.
Brent(*ius*) super librum primum Mosis.
*Paraphrases super epistolas Pauli incerti authoris.
Brent(*ii*) et Lutheri tractatus de persecutione.
*Melanthon super euangelia.
*Melanthon(*is*) magna theologia.
Glurean(*us*) super commentaria Caii Iulii Caesaris.
*Ruberti Duricen(*sis*) de victoria verbi dei.
*Erasmi de matrimonio.
Sermones Thomae de Aquino.
Ioan(*nis*) Valesii de regimine vitae humanae.
*Breuiar(*ium*) Romanum.
Ioan(*nis*) Cogleri imagines verbi dei.
Domini Nicolai Hannopo explanatio omnium ss. scripturarum.
Ioan(*nis*) Syluani Christiana confessio.
Ioan(*nis*) Iemnicii postilla.
Philippi annotationes super Mattheum.[1]
Laur(*entii*) Vallae annotationes super euangelistas.[2]
Andreae Althammeri conciliationes locorum ss. scripturae.
*Ruberti abbatis officia de rebus divinis.
*Breviarium Romanum.
Arthopiei super euangelia.
Conciones Sauonorolae.

[1] Elébe írva czeruzával: *adest.*

[2] Elébe írva czeruzával: *adest.* Utána a lap alján betoldva, szintén czeruzával:

Postillatio Bugenhagii.
Index locorum comm. Philippi.
Confutatio doctorum . . . Luther.

Majoris postilla.
Anthonii Coruini postilla.
Francisci Lamberti commentaria.
Huberini postilla.
*Erasmi de ciuilitate morum.
Filippi annotationes in euangelia.
Sententiae Ciceronis.
*Liber paruus iuridicus. Rubricae iuris.
Ioan(*nis*) Buggenhagii postilla.
Regnum papisticum Hasolteri.
Iobi Finczelii wunderzeichen.
Plutarchi isagoge.

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUMI KÖNYVTÁR ŐSNYOMTATVÁNYAINAK JEGYZÉKE.

Horváth Ignácztól.

— Harmadik közlemény. —

1491.

367. Bonatus (Guido). Liber astronomicus. Augsburg, Ratdolt Erhardnál, 1491. 4r. 422 levél.

Hain, 3461.

Inc. c. a. 931. A címlap felső szélén XVI. századi kéztől: *Quis mihi sit dominus, lector, si forte requiris*: *Ingolstattensis, Carnerius Daniel.*

368. Statuta provincialia Salisburgensia. Augsburg, Ratdolt Erhardnál, 1491.

1a. l. a könyv címe a$_1$ *jelzettel*: Statuta Prouincialia. *2a. l.* aij *jel·ettel*: A honorem laudē et gloriam oīpotentis dei: glorioſe virginis marie: | tociuſqꝫ celeſtis curie triumphantis: et incrementū fidei xp̄iane. (*A 11. levelen az* Innocentius papa *czímű fejezet latin és német, a 15b., 16. és 17a. lapok csak*

német szöveggel.) *Végén 17b. l*: Impreſſum Auguſte per Erhardum ratdolt | quinto kal' Aprilis. M. cccc. l xxxxj.

2r., gót betűkkel, custosok és lapszámozás nélkül, 144—45 sorral, a—c_5 jelzettel, 17 levél.

Inc.c.a. 475. (coll. nr. 2.) Jankovich Miklós gyűjteményéből, színes kezdőbetűkkel.

369. Antoninus (Sanctus) archiepiscopus Florentinus. Chronicon seu opus historiarum. Bázel, Kesler Miklósnál, 1491. 3 kötet. 2r. I. 14+215+5, II. 14+241+5, III. 14+256+4 levél.

Hain, 1161.

Két példány.

Inc.c.a. 547. Festett kezdőbetűkkel. Az I. rész czímlapján XVIII. századi irással: *Collegii societatis Iesu Nouesii 1624.* Az A_2 jelzetű lapon s a III. rész czímlapján e bejegyzés ismétlődik.

Inc.c.a. 547a. Színes kezdőbetűkkel. Mindegyik kötet 2-ik lapján XVIII. századi kéztől: *Ad bibliothecam cathedralis ecclesiae Mon(asterien)sis.*

370. Biblia Latina. Bázel, Froben Jánosnál, 1491. 8r. 450 levél.

Hain, 3107. sz. a. olyan példányt ir le, melynek czímlapja és 1b.—12b. levele hiányzott, s e hiányt nem konstatálja.

A mű czíme: Biblia integra: ſummata: di | ſtincta: accuratius reemēda | ta: vtriuſqꝫ teſtamenti cōcor | dantijs illuſtrata. *Ezután következik:* Tabula alphabetica Historiarum, Biblie. Summarium. *Végül*: Sanctus Hieronymus interpres biblie, *alatta egy fametszetű kép s 4 distichon.*

Két példány.

Inc. c. a. 917. A czímlapon: *Bibliothecae regnicolari donavit 15. Maii 1818. I. Ferd. Miller m. p.* Ez alatt XVIII. századi kézzel: *Conventus sancti Wenceslai fratrum eremitarum discalceatorum ordinis sancti Augustini Neopragae.* A kötés belsején és a szöveg között feketével és rubrummal irt jegyzetek a XVI. század elejéről.

Inc.c.a.917a. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Elül, hátul csonka. Az előtábla belsején: *Andreas Illianich parochus Stinkenprunensis accomodavit reverendo domino Iacobo Jurkovich parocho in Pling pro anno 1642. et durante vita.* A *bij* jelzetű levél *a.* oldalán: *Collegii societatis Iesu Budae cathologo inscriptus 1721.* A colophon után XVI. századi kézzel: *Hoc est 1491. Iunii 27.* (e két utóbbi szó fölé XVIII. századi kézzel irva: *Collegii Budensis sociatis Iesu.*) *Wer Cristum recht bekent, der hat genug sacrament. 1562.* Alatta: *Ab*

anno Cristi 1491. (egy sor kivakarva) *fuit 48 ad annum Cristi 1538.* A szövegben XVI. századi jegyzetek.

371. Albertus (Ioannes Michael). De omnibus ingeniis augendae memoriae libellus. Bologna, Plato de Benedictis sajtóján, 1491. 4r. 12 levél.

Hain, 426.

Inc.c.a.923.

372. Missale Strigoniense. Brünn, Stahel Konrád és Preinlein Máté sajtóján, 1491. 2r. 291 levél.

Hain, 11431. Knauz, i. m. 12—14 l.

Inc.c.a.551. Elül csonka, az *fi* jelzetű levéltől kezdve van meg. Végén az utolsó levél *b.* oldalán XVI. századi kéztől származó rövid mutató. Ez alatt későbbi kéztől: *Amice chare, mitte librum stare.*

373. Boethius (A. M. T. S.) De consolatione philosophica cum commentario Thomae de Aquino. Hagenau, 1491. 4r. 199 levél.

Hain, 3383.

Inc.c.a.929. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az előtábla belsején XV. századi kéztől: *M. Augustinus Sebeck.* A címlap felső részén XV. századi irással: *Frater Andreas Sutoris comparavit istum codicem pro communi usu fratrum praedicatorum in Chrembsz.* Az utolsó üres levelen: *Dum erat magister studentium Ratispone anno etc 1493.* Lejjebb: *Fratris Erhardi Pranttner comparatus ab eodem pro se et usu aliorum 1487* (így) *Conventus Cremenssis.*

374. Anselmus (Sanctus) episcopus Canturiensis. Opera et tractatus. Nürnberg, Hochfeder Gáspárnál, 1491. 2r. 181 levél.

Hain, 1134.

Inc.c.a.553. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

375. Brack (Wenzeslaus). Vocabularium, Archonium nuncupatum. Strassburg, 1491. 4r. 54+1 levél.

Hain, 3707.

Inc.c.a. 921.

376. Glanvilla (Bartholomaeus de —). De proprietatibus rerum. Strassburg, 1491. 2r. 257 levél.

Hain, 2509.

Inc c.a.565.

377. Ockam (Gulielmus). Quodlibeta septem. Strassburg, 1491. 2r. 153 levél.

Hain, 11941.

Inc c.a. 557. Rubrummal festett kezdőbetűkkel.

378. Regimen sanitatis Salernitanum. Strassburg, 1491. 4r. 64 levél.

Hain, 13757.

Inc.c.a.925. A könyv czime felett XVIII. századi irással: *Schola Salernitana V. 363.* A szövegben lapszéli jegyzetek.

379. Augustinus (Sanctus Aurelius —). Opuscula plurima, videlicet Meditationes, Soliloquia etc. Velencze, Dionysius de Bertochis sajtóján, 1491. 4r. 349 levél.

Hain, 1949.

Inc.c.a.937. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az előtábla belsején XV. századi kéztől: *Author constructe domus, en me legat amicis, Grates nunc habeo Vincesilae pias.* Ez alatt durva kivitelű, XVII. századra való ex-libris: szentségmutató és körüle e felirat: *DURA-FINDENS.* Ez alatt más ex-libris: *Aus der Bibliothek der Minoriten zu (Breslau* kihúzva s föléje irva:) *Neumarkt.* A czímlap előlapján felül XVI. századi kézzel: *Iste est liber Martini de Crumlovia.* Alatta: *Anno 1662. emptus hic liber a r. p. Melchiore 18 grossis. M. F. C. N. SS. T. C.* A mű czíme alatt: *Conventus sanctae crucis Neosoliensis 1721.*

380. Martialis (M. Valerius). Epigrammatum libri XV. cum commentariis Domitii Calderini et Georgii Merulae. Velencze, Pincius Fülöpnél, 1491.

1a. l. a_{11} *jelzettel és* I *lapszámmal*: EPISTOLA | DOMITIVS CALDE. IO. FRAN. LODOVICI PRIN. MANTVANI FILIO SALVTEM. *Ugyane lapon*: Domitii Chalderini Veronenſis Commentarii in. M. Valerium Marcialem ad clariſſimum uirum Lau | rentium medicen: Florantinum Petri Medicis. F. | Domitius chalderinus Veronenſis Laurentio medici Salutem. *2b. l.*: M. VALE. MAR. EPIGRAMMATA CVM DO. CHAL. AC GEO. ME. COMMENTARIIS. *Ezt követő 4-ik sor után*: IN AMPHITHEATRVM CAESARIS | ( ) ARBARA Pyramidum file | at miracula memphis. *Végén, 158b. l.*: Hoc per Philippum pī | cium de caneto uene | tiis impreſſū opus | foeliciter explicit. | . M. cccc. xci. | Die. xxix. | Mar | tii. *A szöveg glossákkal van körülvéve.*

2r., latin betűkkel, a—y jelzettel s levélszámozással, 61—62 sorral, 158 levél.

V. ö. Hain, 10821.

Inc.c.a. 545. Farkas Lajos könyvtárából.

381. Mesue (Ioannes). Opera seu de consolatione medicinarum cum additionibus et expositionibus aliorum. Velencze, Peregrinus de Pasqualibus sajtóján, 1491. 2r. 358 levél.

Hain, 11110.

Inc.c.a. 561. Jankovich Miklós gyűjteményéből. A címlap *a.* oldalán XVII. századi kéztől: *Liber in medicinis antiquatus probatus, r. Ioannes Baptista Jagorsky mp.* A 2. l. *a.* oldalán XVII. századi kéztől: *Pro monasterio Raudensi 1650. donatur.* Az utolsó lapokon XV. századi lapszéli jegyzetek.

382. Philelphus (Franciscus). Orationes cum quibusdam aliis opusculis. Velencze, Bartholomaeus de Zanis sajtóján, 1491. 4r. 166 levél.

Hain, 12923.

Inc.c.a.919. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

383. Plato. Opera. Velencze, Bernardinus de Choris és Simon de Luero sajtóján, 1491. 2 kötet, 2r. I. 4+1—337, II. 338—444 levél.

Hain, 13063.

Inc.c.a. 563. A dubniczi Illésházy-könyvtárból, előtáblája belsején a könyvtár ex-librisével.

384. Solinus (Caius Iulius). Polyhistor seu De mirabilibus mundi. Velencze, Theodorus de Ragazonibus sajtóján, 1491. 4r. 52 levél.

Hain, 14880.

Inc.c.a. 927. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

385. Valla (Laurentius). Elegantiae Latini sermonis. Velencze, Ricius Bernátnál, 1491. 2r. 101 levél.

Hain, 15817.

Inc.c.a.555. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

386. Virgilius Maro (Publius). Opera. Velencze, Bartholomaeus de Zanis sajtóján, 1491.

Címlapja hiányzik. Az a_{11} *jelzetű lapon*: Christophori Lādini Florentini in P. Virgi. ītерpretatiōes prooemiū ad PetR medicū magni Laurēti filiū. *A 4. és 5. levelen*: tabula. *6a. l.*: MARONIS VITA | VIRGILIUS Maro parentibus modicis fuit: & precipue patre

Marone: quem quida mopificē | figulum: plures magi cuiuſdam uiatoris initio mercenarium: mox ob industria generum tra | diderunt: *stb. 8b. l.*: SERVII MAVRI HONORATI Grammatici in Bucolica Maronis Commentariorum Liber. *30a. l.* 22 *lapszámmal*: P. Virgilii Maronis Bucolicorum finis. *31b. l.* P. Vir. Maronis GeorgicoR liber. I. *78a. l.*: P. Vir. Maro. Geor. Li. III. ac Vltimi Finis. *300b. l.*: Maphei Veggii Laudenſis poetae clariſſimi Li | ber Tertiuſdecimus Additus duodecim Aeneidos | libris. *319b. l.*: Tabula librorum qui in hoc uolumine continentur. *Ezután*: Impreſſū Venetiis p Bertolameū de Zāis de portesio. Sub anno domini. M. cccc. l xxxxi. die ſecūdo decēbris. *Ezt rövid mutató követi.*

2r., latin betűkkel, a—z_8+&$_8$+o_8+R_8+A—P_7 jelzettel, 7 sztl. + 319 sztt levél.

Inc. c. a. 559. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az a_{ii} jelzetű lapon XVIII. századi kézzel: *Conventus s. Wenceslai Oppaviensis ordinis praedicatorum.* A glossák közepét elfoglaló szöveg között s a lapszélen XV. századi jegyzetekkel.

387. Bonifacius VIII. P. M. Liber VI. decretalium, 1491. 2r. 3+97 levél.

Hain, 3617.

Inc. c. a. 543. Jankovich Miklós gyűjteményéből. A czímlap közepén XVIII. századi irással: *Num: 13. Class: 2. monasterii sanctae Crucis Augustae Vindelicorum.*

1492.

388. Der psalter zu teŭtsch. Augsburg, Sorg Antalnál, 1492. 8r. 267 levél.

Hain, 13516.

Inc. c. a. 951. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Elől 8 levél hiányzik.

389. Regiomontanus (Ioannes). Calendarium. Augsburg, Ratdolt Erhardnál, 1492. 4r. 28 levél.

Hain, 13781.

Inc c a. 943. Az utolsó lapon: *Sigismundus dei gratia archiepiscopus Salisburgensis, comes palatinensis 1595.*

390. Ambrosius (Sanctus), archiepiscopus Mediolanensis. Opera. Bázel, Amerbach Jánosnál, 1492. 3 kötet. 2r. I. 269, II. 302, III. 291 levél.

Hain, 896.

Inc. c. a. 577. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az I. és II. kötet a frankfurti akadémia ex-librisével és a boroszlói egyetemi könyvtár bélyegével s másodlati bélyegével; a III. kötet a boroszlói domonkos-rend régibb latin és újabb német ex-librisével.

391. Tambaco (Ioannes de —). Consolatio theologiae. Bázel, Amerbach Jánosnál, 1492. 8r. 1+103 levél.

Hain, 15237.

Inc. c. a. 949. Jankovich Miklós gyűjteményéből; színes kezdőbetű vel. Elül 7 levél hiányzik. A címlapon: *Michael Schwarzwald. 1566.* Ez alatt: *S. T. A. M.* betűket feltüntető bélyeg; a következő levél *a.* oldalán XV. századi kézzel írt mutató. Az *a* jelzetű *I* levelen XVIII. századi kézzel: *Monachii ad fratres Franciscanos pro bibliotheca*

392. Petrarca (Franciscus). De remediis utriusque fortunae. Cremona, Bernardinus de Misintis és Caesar Parmensis sajtóján, 1492. 2r. 164 levél.

Hain, 12793.

Inc. c. a. 595. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

393. Cordiale sive Liber quatuor novissimorum. Köln, Quentell Henriknél, 1492. 4r. 39 levél.

Hain, 5707.

Inc. c a. 941. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

394. Beroaldus (Philippus). Orationes et poemata. Lyon, (Trechsel Jánosnál?), 1492. 4r. 78 levél.

Hain, 2952.

Inc. c. a. 935. (coll. nr. 2.)

395. Chronic der Sachsen. Mainz, Schöffer Péternél, 1492. 2r. 284 levél.

Hain, 4990.

Inc. c. a. 581. A 3 utolsó levél hiányzik.

396. Lichtenberg (Ioannes) eremita Alsatus. Practica und Prenostication. Mainz, 1492. 2r. 44 levél, számos fametszettel.

Hain, 10087.

Inc. c. a. 597. (coll. nr. 2.)

397. Vergilius Maro (Publius). Opera cum commentariis Servii, Donati, Landini et Calderini. Nürnberg, Koburger Antalnál, 1492.

1a l. 2 jelzettel: Chriſtophori landini florētini in. P. Vergilii interp̄tatões poemiū ad Petrū medicū magni Laurēti filiū. *3a. l. 4 jelzettel*: Habebis verum ex his tabulis indicem: *stb. 5a. l.*: MARONIS VITA *7b. l.*: SERVII MAVRI HONORATI GRAMMATICI INBUCOLICA MARONIS | COMMENTARIORVM LIBER. *8a. l.*: Publii Virgilii Maronis Bucolica. aegloga prima. In | terlocutores Meliboeus: & Tityrus amici. | ME. | ( ) ITYRE TV PATVLAE | recubans ſub tegmīe fagi *30b. l.*: P Virgilii Maronis BucolicoR finis. *31a. l.*: Chriſtophori Landini Florentini interpretatōnes georgicoR maronis ad Petrū medicē Prooemiū. *32a. l. 17. sorban*: P. Virgilii Maronis Georgicorū liber primus *83a. l. 22. sor*: P. VIRGILII MARONIS GEORGI | CORVM Libri Quarti ac Vltimi Finis. *84a. l*: CHRISTOPHORI LANDINI FLORENTINI AD PETRUM MEDICEM LAV | RENTII FILIUM. P. VIRGILII INTERPRETATIONES PROOEMIVM INCI | PIT FOELICITER. *85a. l. 24 sor*: SERVII Mauri Honorati grāmatici in. P. Virgilii Maronis aeneidē comentatioR (*igy*) Liber primus. *85b. l. 40. sor*: P. Virgilii Marronis (*igy*) ęneidos liber primus. *323a. l.*: Maphei Veggii Laudenſis poetae Clariſſimi | Liber Terciuſdecimus Additus Duodecim | Aeneidos Libris. *331a. l.*: Elegia in Mecoenatis obitu: | puae dicit Virgi- | lii: cum non ſit. *Végén 352a. l.*: Publii Virgilii Maronis opera: cum | Seruii Mauri Honorati grammatici: | Aelii Donati: Chriſtophori Landini: | atqꝫ Domitii Calderini: Cōmentariis: | Nurnberge impſſa impēſis Anthonii | Koberger Anno xp̄i. M. ccccxcii. | LAVS OMNIPOTENTI DEO.

2r., latin betűkkel, 2—5+a—z_8+&$_8$+$ɔ_8$+R_8+A—S_7 jelzettel, custosok nélkül, lapszámozással, 62 sorral, 7 sztlan+345 sztt lev.

Inc.c.a. 569. A dubniczi Illésházy-könyvtárból, előtáblája belsején a könyvtár ex-librisével.

398. Voragine (Iacobus de —). Historia Longobardica seu Legenda sanctorum. Nürnberg, Koburger Antalnál, 1492.

Czímlap: Legenda ſancto^{rum} que alio noīe | Lombartica vocitat hiſtoria. *2a. l.* I *lapszámmal és* aij *jelzettel*: Incipit plogus in legēdas ſancto^{rum} quas | collegit in vnū ſrater Jacob9 ianuēſis de ordi | net (*igy*) predicaorum (*igy*). *Végén* cxcviii *lapszámmal*: Lombardica hyſtoria per mandata An | thonij koburger Nurenberge impreſſa An | no ſalutis. M. cccc. xcij. viij. ydus Nouem | bris finit feliciter.

2r., gót betűkkel, a—k_6 jelzettel, custosok nélkül, 55 kéthasábos sorral, 198 sztt. és 1 sztlan levél.

Két példány, aranyos és festett kezdőbetűkkel.

Inc c.a. 571. Jankovich Miklós gyűjteményéből. A 2a. levelen: *Liber collegii societatis Iesu Monasterii anno 1613.* Ugyane levelen alul más kézzel: *Liber collegii societatis Iesu Monasterii.*

Inc.c.a. 571a. Az előbbitől elütő példány, a mennyiben a 2a. l. 2. és 3. sorában az *ordine* és *predicatorum* szavak hibátlanul vannak nyomtatva. Az előtábla belsején nyomtatott ex-libris, mely egy könyvtár bélyegét ábrázolja, közepén Apollo szobrával. A szobor talapzatán *1726* évszám, az ex-libris felső részén mondatszalagon: *Ex Caroli Ferd: Hommelii Bibliotheca*, az alsó részen egyszerű keretben: *Intra quatuordecim dies commodatum ni reddideris neqz bene custodieris, alio tempore: Non habeo, dicam.* A hátsó tábla belsején XV. századi kézzel: *Georgio Steffen.*

399. Gregorius IX. P. M. Decretalium libri V cum glossa. Speyer, Drach Péternél, 1492. 2r. 275 levél.

Hain, 8028.

Inc.c.a. 567. Jankovich Miklós gyűjteményéből; festett kezdőbetűkkel. A címlap *a.* oldalán felül: *Librum hunc mihi Henrico Wulff dedit Ioannes Boecke* (más kézzel: *quondam pastor in Haliar...*) *anno 1544.* A *b.* oldalon XV. századi kézzel irt mutató, a szöveg közt egykorú jegyzetek és a 3 utolsó lapon szintén egykorú tartalomjegyzék.

400. Biblia Latina cum postillis Nicolai de Lyra. Strassburg, 1492. 4 kötet. 2r. I. 468, II. 370, III. 347 és IV. 378 levél.

Hain, 3169.

Inc.c.a. 573. I. kötet. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az előtábla belsején a wohlaui karmeliták ex-librise és a 2a. lapon: *Carmeli Wohlaviensis 1738.* II. kötet Jankovich Miklós gyűjteményéből; színes kezdőbetűkkel. Az előtábla belsején nyomtatott ex-libris: *Aus der Bibliothek des Kapuziner Klosters zu* (*Breslau* áthúzva s fölébe irva:) *Schweidnitz.* Ez alatt XVIII. századi kézzel: *Loci patrum capucinorum Schvidnitii.* Az előtábla belsején rövid mutató. A III. és IV. kötet egybe van kötve; előtáblája belsején a boroszlói Szt-Mátyás templom nyomtatott ex-librise. A III. kötet czímlapján XVI. századi kézzel: *Iste liber est domus sive conventus sancti Mathiae in Wratislavia.* Ez alatt XVIII. századi kézzel: *Reposito. 4-ti Littera F. N. 12.* A következő lapon: *Hospitalis s. Mathiae Vratisl. bibliothecre 1722. Tit. Script. Lit. N.* A IV. kötet czímlapján a III. kötet czímlapjának a bejegyzése ismétlődik.

401. Alphonsus Rex Castellae. Tabulae astronomicae. Velencze, Hamman Jánosnál, 1492. 4r. 114 levél.

Hain, 869.

Inc.c.a.947.

402. Bergomensis (Iacobus Philippus). Supplementum Chronicarum. Velencze, Ricius Bernátnál, 1492. 2r. 270 levél.

Hain, 2809.

Inc.c.a.593. Címlapja és végén 2 levél hiányzik.

403. Boethius (A. M. T. S.) Opera. Velencze, Ioannes és Gregorius de Gregoriis sajtóján, 1492. 2r. 328 levél.

Hain, 3351.

Inc.c.a.585. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

404. Macrobius (Aurelius Theodosius). In somnium Scipionis expositiones et Saturnalia. Velencze, 1492. 2r. 89 levél.

Hain, 10429.

Inc.c.a.653. (coll. nr. 3.) Gróf Széchenyi Ferencz könyvtárából; az első 2 levelen XVI. századi jegyzetekkel. Az utolsó levél *b.* oldalán XV. századi irással: * *Liber domini Isidori* * *Canonici Pragensis.* A csillagok közé tett szavak át vannak húzva, s a felirat két utolsó szava későbbi kézzel felülirva.

405. Niger (Franciscus). Grammatica. Velencze, 1492. 4r. 247 levél.

Hain, 11858.

Inc.s.a.1400. (coll. nr. 2.)

406. Ovidius Naso (Publius). Epistolae Heroides cum commentariis Antonii Volsci et Ubertini Clerici Crescentinatis, Saphus epistola et liber in Ibin cum commentario Domitii Calderini. Velencze, Bartholomaeus de Ragazonibus sajtóján, 1492.

A könyv címe: EPISTOLAE OVIDII CVM | DVOBVS COMMENTIS *2a. l.* a_{11} *jelzettel*: Vbertinus Clericus Creſentinas ſal. dicit magniifco (*így*) & ſplendidiſſimo. Viro Guidoni: de ſancto georgio Co | miti Blandrate & primo Marchionali Camerario & conſiliario digniſſimo. *3a. l.* a_{111} *jelzettell*: PVBLII Ouidii Naſonis epiſtolarum Heroidū | liber primus *88a. l.*: Finis Sapphus Ouidii. *100b. l. a 2. hasáb végén*: Publii Ouidii Naſonis ſulmonenſis | poetae clariſſimi liber in Ibim | foeliciter explicit. *101b. l.*: Impreſſum Venetiis per Bartolomeum Venetum: | de ragazonibus. M.cccc.lxxxxii. die uero Nouembris | decimo. Laus deo. *Végén mutató.*

2r., latin betűkkel, a—9_8, A_6, a—r_6 jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, 63 sorral, 101 levél.

V. ö. Hain, 12205.

Inc.c.a. 587. (coll. nr. 1.) Jankovich Miklós gyűjteményéből. A colligatum elé egy 1502-iki Ovidius-kiadás van kötve, melynek czímlapján XVII. századi irással *Francisci Ioannis Mascolti* bejegyzés olvasható. Az előtábla belsején XVIII. századi kézzel: *1 fl. 30 x. a Gundlung pro 40 x.*

407. Petrarca (Franciscus). Epistolae familiares. Velencze, Ioannes és Gregorius de Gregoriis sajtóján, 1492. 4r. 124 levél.

Hain, 12811.

Inc.c.a. 939. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

408. Perottus (Nicolaus). Cornucopiae linguae Latinae. (Velencze, 1492?)

A czímlapon: JOANNIS FRANCISCI PHILOMVSI PISA | VRENSIS TETRASTICHON IN CORNVCO | PIAE PEROTTAEI LAVDEM. | Varronis: Nigidiqz olim monumenta latinam | Ditarunt linguam Romuleoſqz patres | Pro quibus ammiſſis Perotti copia raptas. | Omnifero e cornu plena. refundit opes. *1b.—16b. l.*: tabula. *A 16b. l. alján*: Tabulę Cornucopiae. | Finis *17a. l.*: Lodouicus Odaxius Patauinus Illuſtriſſimo principi Guido Vrbini duci ſalutem: *17b l.*: PYRRHI PEROTTI in cornu copiae: ſiue commentarios linguae latinae ad illuſtrem principem | Federicum ducem & eccleſiaſtici exercitus imperatorem inuictiſſimum. | PROOEMIVM. *18b. l.*: BREVIS COMMEMORATIO VITAE. M. VALERII MARTIALIS *19a. l.* c_I *jelzettel*: DE AMPHITHEATRO EPIGRAMMATA PRIMVM.

2r., latin betűkkel, a—z_8+A—S? jelzettel, custosok nélkül, 61 sorral, 18 sztlan+307 sztt levél.

V. ö. Hain, 12700.

Inc.c.a.555. (coll. nr. 2.) Jankovich Miklós gyűjteményéből; végén mintegy két levél hiányzik.

409. Seneca (L. Annaeus). Opera philosophica et epistolae. Velencze, Bernardinus Choris sajtóján, 1492. 2r. 2+208 levél.

Hain, 14594.

Inc.c.a.591. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

410. Seneca (L. Annaeus). Tragoediae cum commentario Gellii Bernardini Marmitae. Velencze, Lazarus de Isoardis sajtóján, 1492.

Czímlap: Tragedie Senece | cum commento. *2a. l.* a_{11} *jelzettel*: GELLIVS Bernardinus Marmita parmienſis: Eminentiſſimo ac humaniſſimo | D. D. Guielmo de rupeforti magno Cancellario franciae. S. D. *3a. l.* a_{111} *jelzettel*: LVCII annaei ſenecae cordubenſis: her | cules furens tragoedia prima incipit. *Végén 140a. l.*: Venetiis: per Lazarum Iſoarda de Sauiliano. | M. cccc. lxxxxii. die. xii. Decemberis.

2r., latin betűkkel, a—z_6 jelzettel, custosok és lapszámozás nélkül, 48—56 sorral, 140 levél.

V. ö. Hain, 14666.

Inc. c. a. 583.

411. Silius Italicus. Punicorum libri XVII cum interpretatione Petri Marsi. Velencze, Octavianus Scotusnál, 1492. 2r. 156 levél.

Hain, 14740.

Inc. c. a. 589. A dubniczi Illésházy-könyvtárból, előtáblája belsején a könyvtár ex-librisével.

412. Vercellis (Antonius). Quadragesimale de XII mirabilibus Christianae fidei excellentiis. Velencze, Ioannes és Gregorius de Gregoriis sajtóján, 1492. 4r. 263+5 levél.

Hain, 15949.

Inc. c. a. 945. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az 1. l. *a.* oldalán: *Liber sum Stephani. 1570.* Utána más kézzel: *Quondam vitrici (?) in Rochingen et in Iczspanowff.* Ez alatt: *Dominus Iacobus Kossak custos ecclesiae collegii Iaroslaviensis obiit 1569.* A lap alján XVII. századi kézzel: *Inscriptus catalogo collegii Iaroslaviensis societatis Iesu ad s. Ioannem.*

1493.

413. Pflantzmann (Iodocus). Das Buch der Lehenrecht. Augsburg, Ratdolt Erhardnál, 1493.

Czímlap: Das bůch der lehenrecht. *A b. oldalon a császárt és a választófejedelmeket ábrázoló fametszet. 2a. l.* aij *jelzettel*: In dem namen der heiligen Untzerteilberlichen | Triuältigkeit. Marie der himelkungin vnd mů | ter vnſers herrn jheſu chriſti: *stb.*

40a. l.: Alhie enndet des büch kayſerlicher beſtetten lehenrecht gedruckt | durch maiſter Erhartē radtolt zů Augſpurg. Anno. m. cccc. xciij.

2r., gót betűkkel, d—e_8 jelzettel, custosok és lapszámozás nélkül, 43 sorral, 40 levél.

Inc.c.a.617. A címlapon XVIII. századi kézzel: *Iodoci Pflanzmanns Berichts Procuratoris in Augsburg.*

414. Augustinus (Sanctus Aurelius). Liber epistolarum. Bázel, Amerbach Jánosnál, 1493. 2r. 360 levél.

Hain, 1969.

Inc.c.a.649. (coll. nr. 1.) Jankovich Miklós gyűjteményéből. Címlapja hiányzik. Az előtábla belsején felül XVI. századi kézzel: *Juncker Hanns vom Schonbergk emit me pro 1 marca.* A 2a. lapon: *Sum emptus Vienne anno 1505*, a név kivakarva. Alatta: *Collegii Vratislaviensis societatis Iesu catalogo inscriptus 1654.* A szövegben XVI. századi jegyzetek.

415. Albertus Magnus. Summa naturalium sive opus philosophiae naturalis. Brescia, Farfengus Baptistánál, 1493. 4r. 50 levél.

Hain, 505.

Inc.c.a. 955. Gróf Széchenyi Ferencz könyvtárából.

416. Schedel (Hartmann). Buch der Chroniken. Nürnberg, Koburger Antalnál, 1493. 2r. 296 levél.

Hain, 14510.

Négy példány.

Inc.c.a.601. A címlapon és a colophon után XVI. századi kézzel: *Anndre Schelgss.* A szövegben XVII. századi jegyzetek. Az előtábla belsejének borítékát egy XV. századi naptár vörös typusainak próbanyomata képezi.

Inc.c.a.601a. Horváth István könyvtárából. Elől 27 sztt levél, hátul a 254. levéltől kezdve végig hiányzik. A XXVIII. számmal jelzett 1. lapon XVIII. századi kézzel: *Inscriptus residentiae societatis Iesu N.-Banyiensi a patre Mathia Geiger.*

Inc.c.a.601b. Gróf Széchenyi Ferencz könyvtárából. Címlapja hiányzik. Az 1. lap alján XVII. századi kézzel: *Io. Adri. Besnecker.*

Inc.c.a.601c. Irott címlappal. A 2a. lapon XIX. századi kézzel: *Ex dono superioris vigiliarum praefecti fortalicii Komaromiensis Iosephi Ernszt de Csernátony.*

417. Schedel (Hartmann). Liber Chronicarum. Nürnberg, Koburger Antalnál, 1493. 2r. 325 levél.

Hain, 14508.

Három példány.

Inc.c.a. 599. A dubniczi Illésházy-könyvtárból, előtáblája belsején a könyvtár ex-librisével.

Inc.c.a. 599a. Czímlapja és I., III—V., XII., XIII., XXX., LXIII., LXXXIV., CI., CCLIX., CCLX, CCLXV., CCLXVII., CCXCVIII—CCC. levelei hiányzanak. A fametszetek ki vannak színezve. A 2a. lapon: *Ad collegium s. Benedicti congregationis clericorum regularium s. Pauli Pragae in Hratschino.*

Inc c.a. 599b. A CCLIX—CCLXI. levelek hiányzanak. A czímlap előtti tiszta levelen: *Georgius Beriny 1690. 28. Ianuarij. Donatus a spectabili ac magnifico domino Stephano Palocsay in arce Palocsa.* A czímlapon: *Alexander Berzevicy anno domini 1635 die 7. Iulii.*

418. Columna (Aegidius). Quaestio de materia coeli. Padua, Hieronymus de Durantibus sajtóján, 1493. 2r. 12 levél.

Hain, 114.

Inc.c.a. 613. A dubniczi Illésházy-könyvtárból, előtáblája belsején a könyvtár ex-librisével. A colophon alatt XVI. századi kézzel: *Don Theodori Ambrosiani ad V.*

419. Celsus (Cornelius). De medicina libri VIII. Velencze, Rubeus Jánosnál, 1493. 2r. 62 levél.

Hain, 4837.

Inc.c.a. 607. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

420. Lucanus (M. Annaeus). Pharsalia cum Ioannis Sulpitii Verulani et Omniboni Vicentini commentariis. Velencze, Bevilaqua Simonnál, 1493. 2r. 220 levél.

Hain, 10241.

Inc.c.a. 605. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az előtábla belsején a kamentzi kolostor ex-librisével. A czímlapon XVIII. századi kézzel: *Monasterii beatae Mariae in Camencz.* A czím alatt XVI. századi, rubrummal írt rövid tartalomjegyzék.

421. Lucianus Samosatensis. De veris narrationibus et Diodorus Siculus. De antiquorum gestis fabulosis.. Velencze, Pincius Fülöpnél, 1493.

1a. l. I *lapszámmal s* a *jelzettel*: Pogius florentinus ad Nicolaum quintum Pont. Max. *Ugyane lapon az 52. sorban*: Diodori Siculi a Pogio florentino in latinum traducti de antiquorum geftis fabulofis Liber primus. *Végén, 51b. l.*: Explicit feliciter opus Diodori ficuli diligenter ac accuratiffime emendatum acqz Venetiis

impref | ſū p Philippū Pinciū Mantuanū die uigeſima nouēbris anno domini a natiuitate. M. cccc. lxxxx iii. | Laus deo FINIS

2r., latin betűkkel, a—1_3 jelzettel, custosok nélkül, 60 sorral, 51 levél.

V. ö. Hain, 10260.

Inc.c.a. 615. A boroszlói domokosok régibb latin s újabb német ex-librisével.

422. Maioranis (Franciscus de —). Opus de laudibus Sanctorum. Velencze, Peregrinus de Pasqualibus sajtóján, 1493. 4r. 257 levél.

Hain, 10531.

Inc.c.a. 957. A címlapon XVII. századi kézzel: *Ex libris fratris patris Chrysostomi Drosdowic Sądecensis candidi ordinis praemonstratensis canonici.* Más kézzel: *Professi monasterii Neosądecensis s. spiritus.* Az *a* jelzetű lapon: *Ex libris patris Chrysostomi Drosdowic Sądecensis ordinis praemonstratensis professi monasterii Neosądeciensis.*

423. Missale Romanum. Velencze, Hamman Jánosnál, 1493. 8r. 242 levél.

Hain, 11401.

Inc.c.a. 959. Jankovich Miklós gyűjteményéből. XV. századi lapszéli jegyzetekkel.

424. Quintilianus (M. Fabius). Institutiones oratoriae cum annotationibus Raphaelis Regii. Velencze, Bonetus Locatellus sajtóján, 1493. 2r. 205 levél.

Hain, 13652.

Inc.c.a. 603 Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az előtábla belsején rubrummal: *Dii bene vertant. Post Reminiscere die Martis inceptum est anno 1502.* A címlap fölött: *Martini Nouilliani Vinterpergensis ex dono B Pauli Sperati 1522.* Ez alatt XVII. századi kézzel: *Collegii Nouodomensis societatis Iesu* (más kézzel:) *catalogo inscriptus anno 1605.* A szövegben jegyzetek, az 1502-iki felirattal egyező irással.

425. Seneca (L. Annaeus). Tragoediae cum commentariis Gellii Bernardini Marmitae et Danielis Caietani. Velencze, Capcasa Máténé, 1493. 2r. 139 levél.

Hain, 14668.

Inc.c.a 611. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

426. Valerius (Maximus). Factorum dictorumque memorabilium libri IX cum commentario Oliverii Arzignanensis Velencze, Bonetus Locatellus sajtóján, 1493. 2r. 210 levél.

Hain, 15792.

Inc.c.a. 609. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az előtábla belsején az egész táblát beborító színezett fametszetű ex-libris, mely díszes ruházatú úri nőt ábrázol, fején tollas kalappal, jobb kezében a Scheurl, s baljában a Tucher-családok címereit tartva; felirat: *Hic Schevrlina simvl Tvcherinaq signa refulgent, | Qve doctor gemini Schevrle parentis habes.* A hátsó tábla belsejét hasonló nagyságú s kivitelű második ex-libris foglalja el, mely a keresztfa előtt térdeplő tulajdonost, Scheurl Kristófot ábrázolja, két fiával, Györgygyel és Kristóffal. A keresztfa alatt a bővített Scheurl-címer s egy kisebb ismeretlen címer láthatók. A képet a szentírásból vett idézetek övezik; alsó szélén e felirat olvasható: *Liber Chriſt. Schcurli 1. V. D. qui natus eſt 11. Nouemb. 1481. | Filij uero Georg. 19. April. 1532. & Chriſt. 3 Auguſt. 1535.* A címlapon: *Iste Valerius est mei Christoferi Schewrli Nurenb(ergensis). Valet bon. bono. 24. et legatura bon. 8. Anno domini 1499.* A colophon alatt ugyane kézzel: *Laus domino Bononïe, dominica Letare, aut 29 martii anno domini 1500. Christoferus Schewrlus Nur(embergensis).* A címlap elé kötött levelen tartalommutató, s a szövegben jegyzetek ugyane kéztől.

427. Peregrinus (Frater). Sermones de tempore et de sanctis. 1493. 4r. 213 levél.

Hain, 12585.

Inc.c a. 953. Az előtábla belsején XVI. századi kézzel: *Sum mei fida ac chara supellex* (a név kivakarva)... *parochi*... A címlapon: *Catalogo collegii societatis Iesu Vratislaviensis inscriptus 1658.* Alatta pedig: *Ex liberalitate reverendi domini Ioannis Nicolai parochi Stubensis.* A könyv végére kötött 2 lapon csillagászati bejegyzések e colophonnal: *Finis huius operis anno domini 1508. Sit laus deo.*

1494.

428. Bernardus (Sanctus) abbas Claraevallensis. Epistolae cum aliis eiusdem tractatibus. Bázel, 1494. 2r. 103 levél.

Hain, 2872.

Inc.c.a. 619. (coll. nr. 2.) Jankovich Miklós gyűjteményéből. A címlapon XVII. századi kézzel: *Ecclesiae cathedralis Wratislaviensis.*

429. Wernherus Abbas. Liber deflorationum seu excerptorum ex diversis patribus. Bázel, 1494. 2r. 159 levél.

Hain, 16158.

Inc.c.a. 631. (coll nr. 1.)

430. Scriptores rei rusticae cum commentariis Philippi Beroaldi. Bologna, Hectoris Benedeknél, 1494. 2r. 274 levél.

Hain, 14568.

Inc. c. a. 630. Farkas Lajos könyvtárából. A címlap előtti üres lapon: *Louis Farkas de Losoncz m. p. 1852. Ce volume provient de la bibliothèque de Iohannes Sambucus (voyez le dernier feuillet). On sait que la bibliothèque de ce savant hongrois a été incorporée dans la bibliothèque impériale, mais il y a peu de gens qui sachent que, quelques volumes en sont restés à Tyrnau, ville natale de Zsámboky, jusqu'au commencement du siècle présent, quand les a achetés le célèbre collecteur Niclas Jankovich. L. F. mp.* A 274b. lapon: *Exemplar hoc splendidissimum, e reliquiis bibliothecae Sambuciane Tyrnaviae remansis, cum pluribus eiusdem raritatis codicibus cooperante senatore Puhl comparavi, pretio huic volumini 50 fl. argenteis constituto. Anno 1816. N. Jankovich mp. Comparavi e reliquiis Bibliothecae Jankovicsianae per Mich. Magyari bibliopolam partim crassa ignorantia, partim horrenda nequitia totidem cruciferis! quot florenos, imo aureos valebant, aestimatis, et per testamenti executorem eodem pretio, librario hujati incaute dilapidatis. Pestini 12. Iunii, 1852. Lud. Farkas mp.*

431. Gaguinus (Robertus). De intemeratae virginis conceptu adversus Vincentium quendam decertatio. Deventer, Breda Jakabnál, 1494.

1a. l.: Roberti Gaguini doctorif | preclariſſimi de intemera | te virginis cōceptu aduer | ſus Vincētiū quendam de | certatio (*Alatta fametszet.*) *1b. l.*: Pohemium | Robertus Gaguinus ordinis ſcē trinitatis de redēptione | captiuoruꝫ Miniſter ḡnalis Arnoldo Boſtio ordinis diuę | marię de carmelo religioſiſſimo ꝑfeſſori S. P. D. *2b. l*: Roberti Gaguini ordinis ſanctę trinitatis de redemptione | captiuo2 general' miniſtri aduerſus vincentiū de caſtro no | uo ordinis predicato2 de ɔceptu et mūdicia marię virginis | decertatio. *Végén 11b l.*: De mundiſſima Virginis marię ɔceptione aduerſus | Vincētium de Caſtro nouo decertatio finit ſęliciter Dauen | trie ꝑ me Jacobum de Breda. Anno ſalutis noſtrę. M. | CCCC. xciiij. vltima Octobris.

V. ö. Hain, 7416.

4r., gót betűkkel, a—b_5 jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, 26—37 sorral, 11 levél.

Inc. s. a 1496. (coll. nr. 3.) A címlapon XV. századi bejegyzéssel.

432. Lantzperger (Ioannes) Dialogus recommendationis exprobrationisque poetices. (Lipcse), 1494. 4r. 12 levél.

Hain, 9897.

Inc c.a. 967. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

433. Gresemundus (Theodoricus). Liber de septem artibus liberalibus. Mainz, Friedberg Péternél, 1494. 4r. 41 levél.

Hain, 8047.

Inc c.a. 965. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az 1b. és 2a. l. alján: *Liber cenobii Veteriscelle, in communem repositum bibliothecam. Anno partus virginei 1500.*

434. Trittenheim (Ioannes.) De laudibus sanctae Annae Mainz, Friedberg Péternél, 1494. 4r. 32 levél.

Hain, 15633.

Inc.c.a. 981. (coll. nr. 1.) Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az előtábla belsején Jankovich irásával: *Aurei duo et 4 fl. arg.* A czímlapon: *Iustus Iohannes Kelp 1691.* E felirást a következő bejegyzés fedi: *Iacobus Fernandus de Werzer* (?)

435. Ellenbog (Ulricus de —). Instruction wider die Pestilenz. Memmingen, Kunne Albertnál, 1494. 4r. 29 levél.

Hain, 6581.

Inc.c.a. 977.

436. Bruno (Beatus), episcopus Herbipolensis. Psalterium ex doctorum dictis collectum. Nürnberg, Koburger Antalnál, 1494. 4r. 173 levél.

Hain, 4012.

Inc.c a. 983. Jankovich Miklós gyűjteményéből; XVI. századi, rubrummal irt lapszéli jegyzetekkel.

437. Lyra (Nicolaus de —). Repertorium super bibliam. Nürnberg, 1494.

1a. l. czímlap: Repertorium famoſi et egregij | doctoris domini Nicolai de ly | ra ſuper bibliam. *2a. l.* Aij *jelzettel*: Repertoriū diligēter auſcul | tatū ac ſummo ſtudio correctū | atqꝫ non ſine grandi labore lit | ris (*igy*) materie correſpondētibus | effigiatum in poſtillaꝫ famoſi et | eximij doctoris fratris Nico | lai de lyra seraphici. ordīs ſan | cti Franciſci ſup vetus et nouū | teſtamentū incipit feliciter. *155b. l.*: Repetoriū ſumma cum diligentia auſcultatū: | ac ſolertia et impenſis famoſi necnō induſtrioſi vi | ri Anthonij Koberger

Ciuis Nuermbergeñ. im | preſſum. in poſtillam excellentiſſimi ac doctiſſimi | viri fratris Nicolai de lyra: seraphici ordinis ſan | cti Franciſci sup ve. et no. teſta. finit feliciter. xviiij | Aprilis. Anno dñice incarnatōis Milleſimo qua | dringenteſimo nonageſimoquarto.

4r., gót betűkkel, A – V_3 jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, 2 hasábon 45 sorral, 155 levél.

V. ö. Hain, 10399.

Inc.c.a. 979. Jankovich Miklós gyűjteményéből. A czímlapon XVI. századi kézzel: *Societatis Iesu inscriptus catalogo collegii Claudiopolitani.* A munka végéhez kötött üres levél *b.* oldalán XVII. századi kézzel írt mutató. A hátsó tábla belsején XV. századi kéztől, rubrummal: *Emptus d. LXXV.*

438 Parreut (Ioannes). Exercitationes veteris artis, quae sunt Isagoge Porphyrii etc. Nürnberg, Creussner Frigyesnél, 1494. 4r. 173 levél.

Hain, 12424.

Inc.c.a. 963. Jankovich Miklós gyűjteményéből; czímlapja hiányzik. Az előtábla belsején nyomtatott ex-libris, felirata: + *Ex Bibliotheca Fratrum Ordinis Praedicatorum Conventus Bulsanensis S. S. Nominis IESU.* A 2a. lapon: *Ex libris conventus Bulsanensis sacri ordinis praedicatorum. 1624.*

439. Spina (Alphonsus a—). Fortalitium fidei contra fidei Christianae hostes. Nürnberg. Koburger Antalnál, 1494, 4r. 299 levél.

Hain 875.

Inc.c.a. 961. Jankovich Miklós gyűjteményéből; színes kezdőbetűkkel. Az előtábla belsején a frankfurti akadémiai könyvtár exlibrise; ez alatt XVI. századi jegyzetek. A czímlapon XV. századi kézzel: *Dyabolus fecit sibi connubium cum veritate et eam in uxorem copulavit, cum qua exgenuit filias scilicet simoniam, perfidiam, usuram, rapinam, malum, servitium, latrocinium, invidiam, superbiam. luxuriam*; *his itaque factis easdem filias maritavit*; *tradidit enim*: *Symoniam prelatis, perfidiam castellanis, usuram mercatoribus, rapinam armigeris, malum servitium agricolis, servis et ancillis, latrocinium stipendariis, superbiam clericis, invidiam monialibus et claustralibus; luxuriam autem non tradidit nuptui, sed meretricem posuit, que est communis regibus, prelatis religiosis baronibus et rusticis.* A lap alján XVIII. századi kézzel: *Liber m. Ioannis Albini emtus a Philippo Mollero cive Saganensi.* A 2a. lapon a boroszlói egyetemi könyvtár bélyege és másodlati bélyege. A szövegben XV. századi jegyzetek.

440. Beroaldus (Philippus). Orationes, praelectiones etc. item Angeli Politiani, Hermolai Barbari, Iasonis Mayni oratio. Páris, 1494.

1a. l.: Orationes Praelectiones | Praefationes & quaedam Mythicae Hiſtorię Philippi Beroaldi. | Item Pluſculae Angeli Politiani. Hermolai Barbari. Atqz | vna Iaſonis Maini Oratio. Quibus addi poſſunt varia eiuſdem | Philippi Beroaldi opuscula cum epigrammatis & eorū cōmen | tariis. *Alatta fametszet, mely Ascensianus és Parvus János sajtóját ábrázolja.* Que omnia venundantur | Parrhisiis In Aedibus Ascenſianis: & Ioannis Parui. *1b. l.*: Philippus Beroaldus Martino Boemo | diſcipulo ſuo. *2a. l.* II. *lapszámmal*, aij *jelzettel*: De Laude Agriculturae Oratio. | Philippi Beroaldi Bononiēſis oratio habita in enarratiōe Geor | gici carminis atqz Tranquilli: qua laus rei ruſticae continetur. *60b. l.*: Finis Orationū & praelectionū Philippi | Beroaldi. In aedeibus Aſcē-sianis. *61a. l.*: LXV *lapszámmal és* i *jelzettel:* Orationes Angeli Politiani | Angeli Politiani Viri diſertiſſiimi Oratio quā edidit pro | Oratoribus Senensium ad Alexandrum ſextum Pontificem Ma | ximum. *77b. l.*: Actum Iſpurch die XVI. Martii | Anno a natali. Chriſtiano. | M.CCCCXCIIII. *78a. l.*: Orationis ſupradictę cōmendatio.

4r., a—k_4, Aaa—Aaa_6 jelzettel, custosokkal s lapszámozással, 40 sorral, 78 levél.

V. ö. Hain, 2956.

Inc.c.a.969. XV. századi latin és görög lapszéli jegyzetekkel.

441. Ochsenbrunner (Thomas). Priscorum heroum stemmata. Róma, Besicken János és Mayer Zsigmond sajtóján, 1494. 4r. 27 levél.

Hain, 11934.

Inc.c.a.971. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az előtábla belsején XVI. századi kézzel: *Rarissimo.* Az 1a. lapon XVII. századi írással: *Du röpp, du räpp du, hau hau, stuch stich.*

442. Vegetius (Flavius Renatus). Epitome de re militari. Róma, Eucharius Silbernél, 1494. 4r. 104 levél.

Hain, 15915.

Inc.c.a.975. Jankovich Miklós gyűjteményéből; XVI. századi jegyzetekkel.

443. Historia Alexandri Magni. Strassburg, 1494. 2r. 37 levél.

Hain, 783.

Inc.c.a.623. Jankovich Miklós gyűjteményéből; színes kezdőbetűkkel. Az előtábla belsején a marienfeldi apátság ex-librise. A 2a.

lapon XVIII. századi kézzel: *Ad bibliothecam abbatialem Campi Sanctae Mariae.*

444. Lapide (Ioannes de —). Resolutorium dubiorum circa celebrationem missarum occurentium. Strassburg, Flach Mártonnál, 1494. 4r. 32 levél.

Hain, 9909.

Inc.s.a.1348. (coll. nr. 3.) A czímlapon XVI. századi kézzel: *Bibliothecae* (kivakarva: *s. Georgii*) *A(ugustae) V(indelicorum).* A szövegben XV. századi, részben rubrummal írt jegyzetek.

445. Boccaccio (Ioannes). Genealogiae deorum libri XV et liber de montibus, sylvis etc. Velencze, Locatellus Bonetusnál, 1494. 2r. 162 levél.

Hain, 3321.

Két példány.

Inc.c.a.629. A czímlapon: *Collegii societatis Iesu Graecensis catalogo inscriptus anno 1609. L. 1. nr. 448. L. P. Catal. recent. 1692.*

Inc.c.a.629a. Jankovich Miklós gyűjteményéből; két XVI. századi művel egybekötve. Előtáblája belsején nyomtatott ex-libris czímerrel s *Ioann. Bapt. Wanner SS. Can. cand' Paroch' in Taitting et Bitzenhoven* felirattal. A szövegben XVI. századi jegyzetek.

446. Herodotus. Historiarum libri IX interprete Laurentio Valla. Velencze, Ioannes és Gregorius de Gregoriis sajtóján, 1494. 2r. 142 levél.

Hain, 8472.

Inc.c.a.625. A czímlapon XVI. századi kézzel: *Liber* (egy szó kivakarva) *Embricensis. XXII.*

447. Ovidius Naso (Publius). De arte amandi et de remedio amoris libri, cum commentario Bartholomaei Merulae. Velencze, Ioannes de Cereto sajtóján, 1494. 2r. 56 levél.

Hain, 12220.

Inc.c.a.587. (coll. nr. 2.) Jankovich Miklós gyűjteményéből.

448. Quintilianus (M. Fabius). Institutiones oratoriae cum commentariis Laurentii Vallae, Pomponii et Sulpitii. Velencze, Peregrinus de Pasqualibus sajtóján, 1494. 2r. 247 levél.

Hain, 13654.

Inc.c.a.627. Czímlapja hiányzik.

449. Strabo. Geographiae libri XVI. (Velencze), Rubeus Jánosnál, 1494.

1a. l. címlap: STRABO DE SITV ORBIS *A 2—16. lapokat a mutató foglalja el. 18a. l.* II *lapszámozással és* aii *jelzettel:* Ad Paulum ſecundū Pont. maximū: Ioannis Andreae Alerienſis Episcopi epistola: In qua inuehit̄ | in Georgiū Trabezontiū: quem Cenotimonē . i . nouū Timonem appellat. | (g) Eographiam multos ſcripſiſſe *stb. 166a. l.* cl *lapszámmal:* Strabonis Amaſini Sriptoris illuſtris geographiae opus finit: qđ Ioānes Vercellēſis ppria īpēſa uiuē | tibus poſteriſqꝫ exactiſſima diligētia īprimi curauit, Anno Sal. M. cccclxxxxiiii. die. xxviii. Ianuarii.

2r., latin betükkel, 1—y_8, a—&$_6$ jelzettel, custosok nélkül, 62 sorral, 16 sztlan+150 szzott levél.

Inc. c. a. 622. Péchy Ferencz könyvtárából. Az előtábla belsején XVIII. századi kézzel: *Ex libris Sigismundi Hollo de Krompach 1671. Donatus a generoso domino parente suo amantissimo generoso domino Martino Madarasz p. t. l. ac r. C. Cassoviensis iudici primario.*

450. Strabo. Geographiae libri XVI. (Velencze), Rubeus Jánosnál, 1494. 2r. 166 levél.

Hain, 15090.

Inc. c. a. 621. Gallovich Vincze könyvtárából. Elől a 16 sztl. és I sztt. levél hiányzik.

451. Valerius (Maximus). Factorum dictorumque memorabilium libri IX cum commentario Oliverii Arzignanensis. Velencze, 1494. 2r. 210 levél.

Hain, 15793.

Inc. c. a. 631. (coll. nr. 2.) XV. századi jegyzetekkel.

452. Gesta Romanorum. 1494. 4r. 119 levél.

Hain, 7748.

Inc. c. a. 973.

1495.

453. Register oder Remissorium über das Sächsische Recht. Augsburg, Schoensperger Jánosnál, 1495. 2r. 350 levél.

Hain, 13867.

Inc. c. a. 643. Jankovich Miklós gyűjteményéből. A címlapon: *Ex bibliotheca J. A. Pisachii. 1812.*

454. Philelphus (Ioannes Marius). Novum epistolarium sive ars scribendi epistolas. Bázel, Amerbach János sajtóján, 1495. 4r. 159 levél.

Hain, 12979.

Inc.c.a. 987. (coll. nr. 1.) Jankovich Miklós gyűjteményéből.

455. Barbarus (Hermolaus). Castigationes Plinianae. Cremona, Darlerius Károlynál, 1495. 2r. 159 levél.

Hain, 2423.

Inc. c. a. 745. (coll. nr. 2.) A dubniczi Illésházy-könyvtárból, előtáblája belsején a könyvtár ex-librisével. Elején egy ív hiányzik.

456. Lapide (Ioannes de —). Resolutorium dubiorum circa celebrationem missarum occurrentium. Köln, Quentell Heinriknél, 1495. 4r. 24 levél.

Hain, 9910.

Inc.s.a.1496. (coll. nr. 11.)

457. Lampsheym sive Lansheim (Ioannes). De fraternitate et rosario beatae Mariae virginis. Mainz, Friedberg Péternél, 1495. 4r. 25 levél.

Hain, 9847.

Inc.c.a. 981. (coll. nr. 4.) Jankovich Miklós gyűjteményéből.

458. Trittenheim sive Trithemius (Ioannes). De proprietate monachorum. Mainz, Friedberg Péternél, 1495. 4r. 18 levél.

Hain, 15619.

Inc.c.a. 981. (coll. nr. 2.) Jankovich Miklós gyűjteményéből. Elől 11 levél hiányzik.

459. Trittenheim sive Trithemius (Ioannes). De vanitate et miseria vitae humanae. Mainz, Friedberg Péternél, 1495. 4r. 21 levél.

Hain, 15635.

Inc.c a. 981. (coll. nr. 12.) Jankovich Miklós gyűjteményéből. A címlapon rubrummal: *Liber Carmelitarum Franckfordiensium anno domini 1520.*

460. Versor (Ioannes). Dicta super septem tractatus summularum Petri Hispani. Nürnberg, Koburger Antalnál, 1495. 4r. 256 levél.

Hain, 16039,

Inc.c.a. 989. (coll. nr. 1.) Az 1a. lapon: *Catalogo monasterii Mellicensis hunc librum inscripsi 1657.* Az 1b. lapon XVIII. századi kézzel: *Monastery Mellicensis L. 64* A szövegben jegyzetek a XVII. század elejéről.

461. Tardivus (Guilielmus). Antibalbica vel recriminatio Tardiviana. (Páris, 1495 ?)

1b. l.: Antibalbica ſeu antaccelina. *2a. l.* aii *jelzettel*: Antibalbica ſeu antaccelina. | Guillermi Tardiui Anicienſis in | balbum imo accelinum defenſio. *31b. l.*: Antibalbice ſeu antacceline finis.

4r., gót betűkkel, őr s lapszámozás nélkül, 36 sorral, a—d_7 jelzettel, 31 levél.

V. ö. Hain, 15239.

Inc.s.a.1520. (coll. nr. 2.) Jankovich Miklós gyűjteményéből.

462. Passionale Sanctorum bohemice. Prága, 1495.

Végén, a 247a. lapon: Skonawagi ſe żiwotowe Muczedlni | kuow a mucżedlnicz bożych. Letha | panie Tiſyczieho cżtyrzſteho Dewa | defateho pate°. w Starem Mieſtie | prazſkem Ten Vtery przed Swatu | Marzy maagdlenu. Mieſtie Cżr | wencze dne poſlednieho.

2r., gót betűkkel, a—gg_5 jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, 2 hasábon 41 sorral, 248 levél.

Inc.c.a. 645. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Elől három levele hiányzik.

463. Bonaventura (Sanctus). Opuscula parva. Strassburg, 1495. 2 kötet. 2r. I. 381, II. 369 levél.

Hain, 3468.

Inc.c.a. 641. Jankovich Miklós gyűjteményéből. A boroszlói domokosok régibb s újabb ex-librisével.

464. Albertus Magnus. Opus de animalibus. Velencze, Ioannes és Gregorius de Gregoriis sajtóján, 1495. 2r. 260 levél.

Hain, 547.

Inc c.a. 695. (coll. nr 2.) Jankovich Miklós gyűjteményéből. A szövegben XVI. századi, részben rubrummal írt jegyzetek. A hátsó tábla belsején: *Liber de animalibus venerabilis s. Alberti emptus est per me Nicolaum Rytl est Kangschauen 30 gr. in studio Lipczensi anno Cristi 1501. Legatus autem est liber ipse die s. Mathei apostoli et evangeliste anno salvatoris 1502. Liber eiusdem de 4uor coequeuis et de homine comparatus est anno 1500.*

465. Aristoteles Operum, graece, vol. I. Velencze, Aldus Manutiusnál, 1495. 2r. 234 levél.

Hain, 1657.

Két példány, mindkettő Jankovich Miklós gyűjteményéből.

Inc.c.a. 635. Az 1a. lapon: *Ad usum novitiorum Vallisumbrosae. 1629.*

Inc.c.a. 635a. Az 1a. lapon XVII. századi kézzel: *Tobias Faber D.*

466. Datus sive Dathus (Augustinus). Elegantiolae sive elegantiae minores, s. de variis loquendi regulis sive poetarum praeceptis. Velencze, Ioannes de Tridino sajtóján, 1495.

2a. l.: AVGVSTINI DATTI SCRIBAE SENENSIS ELE | GANTIOLAE FELICITER INCIPIVNT. *22b. l.*: Expliciunt elegantiolae Auguſtini Datti impreſſae Venetiis p | Ioannem de tridino alias Tacuinum. Anno dñi. M. cccc. xcv die | xxii. Auguſti. Regnāte īclyto prīcipe Auguſtino barbadico.

4r., latin betűkkel, A—E_4 jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, 30 sorral 22 levél.

V. ö. Hain, 6008.

Inc.c.a. 985 Jankovich Miklós gyűjteményéből. Címlapja hiányzik. Az utolsó lapon: *G. N. 1509.* A szövegben egykorú jegyzetek.

467. Gaza (Theodorus). Grammatica introductiva de mensibus etc. graece. Velencze (Aldus Manutiusnál), 1495. 2r. 198 levél.

Hain, 7500.

Két példány, mindkettő Jankovich Miklós gyűjteményéből.
Inc.c.a. 639. Címlapja hiányzik. Az 1. l. kezdőbetűje ki van festve.
Inc.c.a. 639a. A 107—198. levelek hiányoznak.

468. Lascaris (Constantinus). Grammaticae Graecae epitome. Velencze, Aldus Manutiusnál, 1495. 4r. 166 levél.

Hain 9924.

Inc.c.a. 877. (coll nr. 2.) Töredék. Csak a 141—164. levelek vannak meg.

469. Livius (Titus). Historiae romanae decades. Velencze, Pincius Fülöpnél, 1495. 2r. 273 levél.

Hain, 10141.

Inc.c.a. 703. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Csonka; az 1—93. és 248—273. levelek hiányoznak. A szövegben és a CXLVII. l. elé ragasztott lapon egykorú jegyzetek.

470. Missale Strigoniense. Velencze, Ioannes Emericus de Spira sajtóján. 1495.

1a. l. címlap: Miſſale fed'm chorū al | me eccl'ie ſtrigonieñ. *A következő 19 sztlan levelen naptár, tartalomjegyzék, exorcismus salis et aquae, ad accessum altaris, cautelae observandae celebranti missam, gloria és credo. 21a. l.* I. *lap-*

számmal, a *jelzettel*: Incipit miſſale diuino4 | officiorum tam de tempore | q̃z etiaz de ſanctis cū certis | officijs annexis: vtputa de | tranſſiguratione dn̄i: de pe | ſtilētia etc. ſom cho4 alme ec | cleſie Strigonien̄. Domi | nica prima in aduētu domi | ni Introitus ad miſſam. *Végén, az utolsó sztlan lapon:* Finit ſeliciter Miſſale diui | norū officio4 tam de tpe q̃z | de ſanctis cū certis officijs | anexis: vtputa de traſſigu | ratiōe dn̄i de peſtilentia etc. | ſom chorū alme eccl'ie Stri | gonien̄. bene reuiſum ac fi | deli ſtudio emendatū. Im | preſſū Venetiis p Iohānē | Emericū de Spira. Anno | ſalutifere incarnatiōis dn̄i | noſtri ieſu chriſti. M. cccc. | lxxxxv. pridie kl'. nouēbris | Ad laudem dei eiuſq̃z geni | tricis perpetue virginis. | cui honor et gloria in euum | Amen.

4r., gót betűkkel, +9, a—Z_8, aa—ff_8, A—B_8 jelzettel, custosok nélkül, 34 sorral, két hasábon 20 sztlan, 271 hibásan szzott és 1 sztlan levél.

Knauz, i. m. 16—17 l.

Inc.c.a. 993. Egyetlen ismert példány. Az előtábla belsején XV. századi kézzel: *Ego Matheus Rosarius canonicus ecclesie Posoniensis emi hunc librum fl. III. in castro Budensi auxilio egregii Ioannis Erdely vicethezaurarii regie maiestatis, ut memoriam sui habeam circa beate Elizabeth viduae, anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo.* Ez alatt mérleget ábrázoló tollrajz, kerek keretben, *M* betűvel. A czímlapon: *Capituli Posoniensis 1645.* A 10b. lapon: *1598. 20 Septembris reverendo domino Benedicto N. parocho Posoniensi per dominum Martinum Warasdiensem custodem Posoniensem ad usum sub spe futurae restitutionis ecclesiae s. Martini extradatus ex conservatorio huius ecclesiae Posoniensis.* A szöveg közt egykorú liturgikus bejegyzések. Az utolsó levél *b* oldalán XVI. századi kézzel himnus Szent-Borbáláról, a kötet végére kötött 1a. lapon XVI. századi kézzel írt oratiók; a 2a. lapon XVII. századi írással a praefatio hangjegyei.

471. Missale fratrum heremitarum ordinis divi Pauli primi heremite. (1495.)

Az első hat levelen naptár. Január 9-énél rubrummal: Sctī Pauli p̃mi heremite prīs nrī; *ebből látszik, hogy a misekönyv a pálosok számára készült.* 1a. *l.* l *lapszámmal*, b *jelzettel*: Dn̄ica prima in aduentu | Ad te leuaui ani | ma *stb.* *A* CI *lapszámmal jelölt levél után 6 sztlan s jelzetlen levélen a canon. Ezután a számozás* CVI-*tal folytatódik.*

2r., gót betűkkel, a—Z_8, A—G_3 jelzettel s lapszámozással, 2 hasábon 35—36 sorral, 8 sztlan+232 sztt levél.

Weale, Catalogus Missalium Ritus Latini (London, 1886.) 242. l. e kiadást röviden leirva, évszámát 1495-re teszi.

Inc.c.a.633. Egyetlen ismert példány, hártyára nyomva, színes kezdőbetűkkel, mely 1812-ben a pozsonyi káptalan adományából került a Magyar Nemzeti Múzeum birtokába. Az a_{1-2}, i_{1-8}, o_{6-8}, p_1, s_{1-8}, t_{2-7}, y_{2-7}, g_{3-6} és g_8 levelek, összesen 39 levél, hiányoznak. Az előtábla borítékát Temesvári Gergely arkádiai püspök, kalocsai érseki vikárius 1496. deczember 19-én kiállított hártya-oklevele képezi. A naptári rész 1a. lapján: *Capituli Posoniensis 1633 Lit. M.* A canon kezdőbetűje ki van vágva.

472. Thesaurus Magistri Sententiarum cum plenis sententiis in ordinem alphabeticum redactus. H. n. 1495.

1a. l.: Theſaurus Magiſtri ſen | tentiarū cum plenis ſenten | tiis in ordinē alphabeticum | redactus. *2a. l.*: Littera A. | A ante A. | Aron ex precepto | dñi a Moyſe vnctus fuit ſūmus pontifex et | filij eius ſacerdotes minores. *stb. 140b. l.*: Tabula alphabetica complectens materiam quattuor libro | rum Magiſtri ſententiaꝝ Impreſſa. Anno dominice incarna | tionis. M. cccc. xcv. Finit ſeliciter.

4r., gót betűkkel, a—t_4 jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, 40 sorral, 141 levél.

Inc.c.a.991. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az előtábla belsején a marienfeldi apátság kisebb ex-librise.

1496.

473. Schedel (Hartmann). Das Buch der Chroniken. Augsburg, Schoensperger Jánosnál, 1496. 2r. 338 levél, egy térkép.

Hain, 14511.

Inc.c.a.663. Horvát István könyvtárából. Az előtábla belsején: *Comparavi Pestini die 30. Novembris 1814. a vidua Pauli Spiellenberg de Hadusfalva. 50 f.* Alatta ex-libris nyomai.

474. Gregorius Magnus P. M. Moralia sive expositio in Iobum. Bázel, Kesler Miklósnál, 1496. 2r. 348 levél.

Hain, 7934.

Inc.c.a.657. A boroszlói domonkosrendiek régibb s újabb ex-librisével. Végén 16 levél hiányzik.

475. Petrarca (Franciscus). Opera. Bázel, Amerbach Jánosnál, 1496. 2r. 388 levél.

Hain, 12749.

Három példány.

Inc.c.a 665. Végén csonka, 21 levele hiányzik. Előtáblájának csak fele van meg, belsején a következő bejegyzéssel: . . . *Michaelis Walter anno 1573.* Címlapján XVII. századi kézzel: *Ex libris monasterii Raudensis.* Hátsó táblája meglevő részén: *anno partus virginei 157* die Martis festum purificationis . . .*

Inc.c.a. 665a. Horvát István könyvtárából. A K_1 l. egykorú kézirattal pótolva.

Inc.c.a. 665b. Gróf Széchenyi Ferencz könyvtárából. A címlapon Petrarcára vonatkozó XVI. századi jegyzetek. Ez alatt XVIII. századi kézzel: *Congregationis beatae virginis annunciatae Crumlovii.* Más kézzel: *Congregationis b. v. M. annunciatae.* Ismét más kézzel: *Wenceslai Larisch à Naczeslawytz archidiaconi Crumloviensis.*

476. Gruenpeck (Iosephus). Prognosticon seu iudicium de coniunctione Saturni et Iovis. Bécs, Winterburg Jánosnál, 1496. 4r. 16 levél.

Hain, 8087.

Inc.c.a. 997.

477. Picus (Ioannes) Mirandulae comes. Opera philosophica, theologica cum eius vita. Bologna, Hectoris Benedeknél, 1496—95. 2r. 320 levél.

Hain, 12992.

Inc.c.a. 653. Gróf Széchenyi Ferencz könyvtárából. A címlapon *Hic liber inscriptus catalogo monasterii Cladrubiensis anno 1605* Más XVI. századi kézzel: *Sum magistri Isidori de Hostun Pragensi. et Brunensis ecclesiarum canonici.* Alatta más kézzel: *Nunc vero magistri Georgii Plauen de Hradisst praepositi Melnicensis et canonici Pragensis . . .*

478. Plinius Secundus (Caius). Historia naturalis. Brescia, Angelus és Jacobus de Britannicis sajtóján, 1496.

1a. lapon a czím: C. Plynius Secundus De Natura | li Hyſtoria diligentiſſi | me Caſtigatus. *1b. l.*: C. Plinius ſecundus Veronenſis natus ſub Tiberio: patre Celere: matre Marcella: omnibus liberali | bus diſciplinis operam dedit: unus omnium mirifice ſtudioſiſſimus. *Végén*: *269b. l.* Caii Plinii Secundi de naturali hyſtoria opus ſeliciter abſolutum eſt: q̄ diligentiſſime caſtigatum: | Impreſſum Brixiae opera & impenſa Angeli & Jacobi de Britannicorum fratrum: Magnifico Equite | Hieronymo Donato

urbis pretore: Regnante Sereniſſimo principe Venetiarum Auguſtino Barbadico: | Anno Natiuitatis Domini. M. cccc. lxxxxvi. die xx. Aprilis. FINIS. *270a. l.*: Regiſtrum huius operis. *A mutató végén*: Finis Laus Deo. *A 270b. lapon a nyomdász jegye.*

2r., latin betűkkel, a—$\&_8$ és A—K_7 jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, 56 sorral, 270 levél.

V. ö. Hain, 13098.

Inc.c.a. 649. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

479. Lilius (Zacharias). De origine et laudibus scientiarum etc. Flórenz, Bonaccursius Ferenczné, 1496. 4r. 72 levél.

Hain, 10103.

Inc.c.a.1003. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

480. Expositio hymnorum. Köln, Quentell Heinriknél, 1496. 4r. 79 levél.

Hain, 6788.

Inc.c.a. 999. (coll. nr. 1.) Jankovich Miklós gyűjteményéből; egykorú lapszéli jegyzetekkel. Elől 1 sztlan és 7 sztt levél hiányzik.

481. Hund (Magnus). Expositio Donati secundum viam doctoris sancti. Lipcse, Lotter Menyhértnél, 1496. 4r. 43 levél.

Hain, 9036.

Inc.c.a.1001. A címlapon: *Ex bibliotheca Buchloviensi 1730.*

482. Aeneas Sylvius. Epistolae familiares. Nürnberg, Koburger Antalnál, 1496. 4r. 348 levél.

Hain, 156.

Két példány.

Inc.c.a.1009. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az előtábla belsején XVIII. századi kézzel: *A M. le comte W. de Puar nr. 21: g. B.* A címlapon bejegyzés nyomai. A szövegben egykorú jegyzetek.

Inc.c.a.1009a. Jankovich Miklós gyűjteményéből. A címlapon XVI. századi kézzel: *Liber mei Iohannis Pinger.* Ez alatt: *Sum Gabrielis Beymer.* Más kézzel: *Dauid Schefler.* A cím alatt nyomtatott ex-libris: *Aus der Bibliothek des Kollegiatstifts zu Glogau.* A 2a lapon: *Ioachimi Francisci Lehnigrüber G(logoviae) Mai(oris). ad s. Nicolaum capucinorum 1690.* Ez alatt XVII. századi kézzel: *Ecclesiae collegii Glogoviae Maioris inscriptus.* Az utolsó lap alján: *1576.* Ez alatt: *1580.* Az előtábla borítékául Rüdesheim Rudolf boroszlói püspök (1468—82.) nyomtatott pásztorlevelének első lapja van felhasználva.

483. Ordinarius Strigoniensis. Nürnberg, Stuchs Györgynél, 1496.

Végén, 87a. l.: Anno xp̄i. Mccccxcvi. p̲ opificē Georgiū Stuchs | de Sultzpach. Nurnberg. Nōs Octobr. finit f... *a többi hiányzik.*

8r., gót betűkkel, b_3—n_2 jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, 32 sorral, 87 levél.

Inc. c. a. 995. Egyetlen csonka példány; a—b_2 jelzetű levelei hiányoznak.

484. Diurnale patrum nigrorum monachorum ordinis sancti Benedicti de observantia. Speyer, Drach Péternél, 1496.

Végén, 375b. l.: Preſens hoc diurnale ob reuerētiā | venerabiliū patrū ac dn̄orū nigroꝝ mo | nachoꝝ ordinis sancti bn̄dicti de obſer | uantia. Studioſe emēdatū necnō ſum | ma cū diligentia impn̄ſſum p̲ honorabi | lem virū petrū drach Ciuem Spireñ. | virū conſularē. Finit feliciter. Anno nr̄e | ſalutis. Mcccc. xcvi. vi. Idus Aprilis.

16r., gót betűkkel, a—c_6, Aa_8, a—x_8, 1—8, A—V_9 jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, 23 sorral, 375 levél.

Inc. c. a. 1007. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Elől csonka. A szöveg elé kötött 21 levelen XVI—XVIII. századi kézzel írt latin imádságok. Az a_{11} jelzetű lap felső részén: *Anno 1464. wort dat cloister Leisborn Ioanne episcopo reformirt.* A naptári részben csillagászati bejegyzések a XVI. század elejéről. Május 23-ához: *s. f. obiit venerabilis dominus Iohannes abbas in Leisborn 1522.* A colophon alatt: *Anno domini 1464. ab episcopo Ioanne reformatum Leisborn.* Ez alatt más kézzel: *Me emit frater Ioannes Rőnecamp praepositus in Leisborn.*

485. Abano (Petrus de —). Concilliator differentiarum philosophorum praecipue medicorum. Velencze, Lucas Antonius de Giunta sajtóján, 1496.

1a. l.: Conciliator. | Conciliator differentiarum philoſophorum: et medicorum | in primis doctoris in omni diſciplinaruꝫ genere eminen | tiſſimi Petri de Abano Patauini: cum duplici antiqua | tabula: Differentiarum videlicet: et tractatus de ve | nenis. Nouiſſime poſt omnes impreſſiones vbiqꝫ | locoruꝫ excuſſas: collatis multis exemplaribus: | affatim recognitus: cunctisqꝫ mendis et errori | bus expurgatus. Citatis denuo in margine | omnium doctorum in fonte locis. Adie | ctis inſuper Simphoriani Camperij | Lugdunensis ſubtiliſſimis additio | nibus: eiuſdem Petri de Abano | hereſes refellentibus. Necnon | tertia abſolutiſſima tabula: | que

ipſius Egregia di | cta et notabilia al | phabetice de | monſtrat. † Cum gratia et Priuilegio. *1b. l.*: Scipio Ferrarius Venetus physiologus et medicus: Rationalium medicorum | Venetijs habitantium Collega Lectori Salutem. *270b. l. 263 lapszámmal*: Petri Aponensis libro Conciliatori diuino. Et | eiuſdem de venenis finis deo duce īpoſitus eſt a Sci | pione ferrario veneto qui et correxit errata et loca au | ctoritatum annotauit adhibita magna diligentia. *Vége. 273a. l.*: Venetijs mādato et expenſis nobilis viri domini | Luceantonij de Giunta Florentini. Anno | domini (*az évszám kivakarva*) die. 17. Februarii.

2r., gót betűkkel, a—Z_8, r—4_8, A—G_{10} jelzettel, custosok nélkül, 2 hasábon 69 sorral 7 sztlan+263 sztt+3 sztlan levél.

Inc.c.a 651. A címlapon XVII. századi kézzel: * *Domus . . . societatis Iesu* * (a csillagok közé tett szavak kitörülve,) *Viennae catalogo inscriptus.* Alatta bélyeg, *F. v. Z.* betűkkel.

486. Columna (Aegidius). Expositio super libros elenchorum Aristotelis. Velencze, Locatellus Bonetusnál, 1496. 2r. 71 levél.

Hain, 140.

Inc.c.a. 659. A dubniczi Illésházy-könyvtárból; az előtábla belsején a könyvtár ex-librisével. A szövegben XVI. századi jegyzetek.

487. Albertus Magnus. Summa naturalium sive opus philosophiae naturalis. Velencze, Arrivabene Györgynél, 1496. 4r. 53 levél.

Hain, 506.

Inc.c.a.1005.

488. Ausonius. Opera. Velencze, Ioannes de Tridino sajtóján, 1496. 2r. 43 levél.

Hain, 2179.

Inc.c.a. 655. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Horatius 1520-iki velenczei kiadásához kötve; ennek címlapján XVII. századi kézzel: *Est conventus Graecensis fratrum eremitarum ex collectione patris Augustini ad s. Annam in Minzgraben.* A hátsó tábla belsején XVI századi kézzel írt idézetek klasszikusokból.

489. Gregorius IX. P. M. Decretalium libri V cum glossa. Velencze, Baptista de Tortis sajtóján, 1496. 2r. 307 levél.

Hain, 8035.

Inc.c.a. 647. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Elül 4 sztl. levél hiányzik.

490. Plinius Secundus (Caius). Historia naturalis. Velencze, Bartholomaeus de Zanis sajtóján, 1496. 2r. 239 levél.

Hain, 13100.

Inc.c.a.661. (coll. nr. 1.) Jankovich Miklós gyűjteményéből. A címlap *a.* oldalán XVII. századi kézzel: *Der sich dinstbar macht in der gemein, Dem wirt sein lon zue klein. Michael Bürger.* A *b.* oldalon XVII. századi, rubrummal írt mutató.

1497.

491. Brant (Sebastianus). Navis stultifera, latine, interprete Iacobo Locher philomuso. Augsburg, Schoensperger Jánosnál, 1497. 8r. 148 levél.

Hain, 3748.

Inc.c.a.1025. (coll. nr. 2.) Miller Jakab Ferdinánd könyvtárából. Salomonis proverbia cz. hagenaui, év n. nyomtatványhoz kötve. Ennek címlapja *b.* oldalán a brassói Miller-család ex-librise. Ez alatt: *Donavit raritatis caussa bibliothecae regnicolari 15. Maii 1828. I. Ferd. Miller mp.*

492. Bebenburgius (Lupoldus). Germanorum veterum principum zelus et fervor in Christianam religionem. Bázel, Bergman Jánosnál, 1497. 2r. 28 levél.

Hain, 2725.

Inc.c.a.687. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az 1a. lapon: *Bibliothecae monasterii Varnpac(ensis).*

493. Brant (Sebastianus). Navis stultifera, latine, interprete Jacobo Locher philomuso. Bázel, Bergman Jánosnál, 1497.

Végén, 145b. l.: Finis ſtultifere Nauis. | Finis Narragoniçe nauis per Sebaſtianum Brant | vulgari ſermōe theutonico quondā fabricatę: atqȝ | iampridem per Iacobum locher cognomento phi | lomuſum in latinū traductę: perqȝ prętactū Seba | ſtianum Brant denuo reuiſę: aptiſſimiſqȝ concor | dantiis & ſuppletionibus exornate: In laudatiſſi | ma Germanię vrbe Baſilienſi, nup opa & pmoti | one Iohannis Bergman de Olpe Anno ſalutis nr̄ę | Milleſimoquadringentiſimononageſimoſeptimo | Kalendis Martiis. Vale inclyte Lector. *Ez alatt a nyomdász jegye e felirattal*: NIHIL. SINE. CAVSA. 1497. JO. BERGMAN. DE. OLPE

4r., latin betűkkel, a—t_3 jelzettel, custosok nélkül, 30 sorral, 145 sztt és 3 sztlan levél.

V. ö. Hain, 3747.

Inc.c.a.1013. Első és utolsó levele hiányzik. A borítéklapon Mátray Gábor bejegyzése: *A Széchenyi országos könyvtárnak szentelé t Gyárfás István földbirtokos ur 1859. május 6-án.* A 2a. lapon XVIII. századi kézzel: *Ioannis Bartosik Parochi Bakt(ensis.)*

494. Hieronymus (Beatus). Epistolae et tractatus. Bázel, Kesler Miklósnál, 1497. 2r. 3 kötet. I. 151, II. 177, III. 201 levél.

Hain, 8565.

Két példány.

Inc.c.a. 677. Horvát István könyvtárából. Előtáblája belsején egykorú jegyzetek s nyomtatott ex-libris: *Io : Ios : Seb : S : R : I : Eques et nob: ab Hauern.* felirattal. Az 1a. lapon: *Liber iste tres valet aureos.* A 2a. lapon XVII. századi kézzel: *Est fratrum discalceatorum s. Augustini Viennae.* Lapszéli jegyzetekkel.

Inc.c.a.677a. Az előtábla belsején a boroszlói ágostonrendiek nyomtatott ex-librise. A címlap elé kötött lapon: *Ex libris Stanislai Suszkj Posnawiensis.* Az 1b. lapon: *Bibliothecae canoniae Arenensis canonicorum regularium Lateranensium Wratislaviae inscriptus anno 1737. 1. Septembris.* A szövegben egykorú jegyzetek.

495. Textus sequentiarum cum optimo commento. Bázel, Furter Mihálynál, 1497.

1a. l.: Textus ſequentiarum cum | optimo commento. *Alatta fametszetű kép, mely Krisztus felfeszítését ábrázolja. 1b. l.*: Regiſtrum ſequentiarum ſecū | dum numerum foliorum. *110a. l.* ex *lapszámmal*: Textus ſequentiarū vnacū notabili expoſitiōe p | totum annū (ni fallor) feliciter explicit. Impreſſus | Baſilee sub anno domini: Milleſimoquadringen | teſimononogeſimoſeptimo. Die vero tertia Men | ſis Martij. Laus cūctipotenti deo.

4r., gót betűkkel, a—s_5 jelzettel, custosok nélkül, 2 hasában 51 sorral, 110 szzott levél. A szöveg a magyarázatok közepét foglalja el.

Inc.c.a.1015. A 110b. lapon XVI. századi, rubrummal írt, cseh bejegyzés.

496. Bergomensis (Iacobus Philippus). De claris selectisque mulieribus. Ferrara, Laurentius de Rubeis sajtóján, 1497. 2r. 174 levél.

Hain, 2813. M. Könyv-Szemle, 1876. 84—90. l., 1877. 309. l.

Inc.c.a. 671. Gróf Széchenyi Ferencz könyvtárából; egybekötve Valerius Maximus 1508-iki velenczei kiadásával. Az előtábla belsején nyomtatott ex-libris: *Ex Bibl. Com. Franc Széchényi* felirattal. Ez alatt:

B. Litter. Hung. S. historie. Philippus Bergomensis de plur. claris, selectisque mulieribus ad Beatricem reginam Hungariae viduam Mathiae Corvini. Ferrariae, 1497. in folio. Unica est haec libri rarissimi editio, nonnisi in selectissimis bibliothecarum catalogis comparens. Iacobus Brunet, Manuel du Libraire, I. 1. pag. 140. ita: Habet 170 fig. ligno incisas. Vendita fuit novissime (1815.) Parisiis apud Mac-Carthy 35. lib. Gal., apud Pinelli cum figuris pulchris 88 franc. apud Brienne Laire 50 fr. 1811. Az elébe kötött Valerius-kiadás czímlapján XVII. századi kézzel: *Sum Ioannis Starnbergerj.* Alatta szintén XVII. századi kézzel: *Dd. Andreas Vtzman.* A lap alján: *Collegii Soproniensis societatis Iesu anno 1641. catalogo inscriptus.* A cxxxiii. levél, mely Iohanna papissáról szól, ki van vágva.

497. Expositio hymnorum. Bázel, Furter Mihálynál. 1497. 4r. 54 levél.

Hain, 6789.

Inc.c.a.1017.

498. Albertanus Causidicus Brixiensis. De arte loquendi et tacendi. Köln, 1497. 4r. 11 levél.

Hain, 412.

Inc.s.a.1348. (coll. nr. 7.) Az a_{11} jelzetű lapon XVII. századi kézzel: *Bibliothecae* (kivakarva:) * *s. Georgii* * *Augustae Vindelicorum.* A szövegben egykorú, rubrummal írt lapszéli jegyzetek.

499. Annius (Ioannes). Glossa in Apocalypsin seu Liber de futuris Christianorum triumphis contra Saracenos. Köln, (Werden Mártonnál?), 1497.

1a. lapon a czím: Gloſa ſiue expō ſuper Apocalyp | ſim Ioānis Viterbiēſis ordinis pre | dicatoꝝ Theologie ꝑfeſſoris eximij | De ſtatu Eccīe ad anno ſalutis. M.cccc.lxxxi. vſ | qꝫ ad finē mūdi. Et de ꝑclaro et glorioſiſſimo triū | pho Xꝑianoꝝ in Thurcos et Mahumethanos | Quorū ſecta et imperiū breuiter incipiet deficere | Ex fundamētis Ioānis in Apoc̄. et ex ſenſu eiuſdē | lrāli aptiſſimo. Cū oſonātia ex Judicijs Aſtroꝝ *Végén, 26a. l.: 46 sorban*: Finitur pn̄s liber Anno dm̄. M. cccc. xcvij. | die. xix. Augusti Impreſſioni traditus Colonie retro Minores

4r., gót betűkkel, a—e_6 jelzettel, custosok és lapszámozás nélkül, 45—47 sorral, 26 levél.

V. ö. Hain, 1129.

Inc.c.a.1011. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az előtábla belsején a marienfeldi cziszterczita apátság ex-librisével.

500. Aeneas Sylvius. Epistolae familiares. Lyon, Vingle Jánosnál, 1497. 4r. 203 levél.

Hain, 158.

Inc.c.a. 1018. Wenczel Gusztáv könyvtárából. A címlap elé kötött lapon: *1724. Di Giacomo Soranzo.* A címlapon: *E collectione librorum Ioannis Czech.* A szövegben egykorú lapszéli jegyzetek.

501. Palaeonydorus (Ioannes.) Liber trimerestus de principio et processu ordinis Carmelitici. Mainz, Friedberg Péternél, 1497. 4r. 74 levél.

Hain, 12270.

Inc.c.a. 981. (coll. nr. 10.) Jankovich Miklós gyűjteményéből.

502. Bruno (Beatus). Psalterium ex doctorum dictis collectum. Nürnberg, Koburger Antalnál, 1497. 4r. 170 levél.

Hain, 4013.

Inc.c.a. 1023. A címlap *a.* oldalán XVII. századi kézzel: *Liber capituli Nissensis.* Alatta a neissei dóm ex-librise.

503. Ficinus (Marsilius). Epistolae. Nürnberg, Koburger Antalnál, 1497. 4r. 253 levél.

Hain, 7062.

Két példány, Jankovich Miklós gyűjteményéből.

Inc.c.a. 1019.

Inc.c.a. 1019a. A címlap *a* oldalán rubrummal: *Emi hunc librum à domino Neuhan Ienae anno 1661., mense X bri Daniel Hartnack Pomeranus.* Ez alatt: *Erasmi Prueschenisch Egrani MDCXXXVI.* A *b.* oldalon a frankfurti akadémia ex-librise; ez alatt a boroszlói egyetemi könyvtár bélyege és másodlati bélyege. A szövegben XVII. századi, részben rubrummal írt lapszéli jegyzetek.

504. Bernardus (Sanctus) abbas Claraevallensis. Sermones super cantica canticorum. Strassburg, Flach Mártonnál, 1497. 2r 201 levél.

Hain, 2859.

Inc.c.a. 673. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az 1a. lapon XVI. századi kézzel: *Columna 2 Commentatorum, classe 4. N. Imo. Liber monasterii Liesbornensis ss. martyrum Cosmae et Damiani* Ez alatt más kézzel: *K. 7.*

505. Aristoteles. Opera, graece, vol. II. et IV. Velencze, Manutius Aldusnál, 1497. 2r. II. 300, IV. 519 levél.

Hain, 1657.

Inc.c.a 675 Jankovich Miklós gyűjteményéből. A II. kötet elején 2 levél hiányzik; az előtábla belsején XV. századi kézzel: *iiij gulden r. sc.* és XVI. századi tartalomjegyzék. A szövegben egykorú s későbbi lapszéli jegyzetek A IV. kötet czimlapján XVII. századi kézzel: *Abrahamus Seidel pt. Ecclesiae in Nimritz* Ez alatt más kézzel: *Nunc iun(ior) iure habet 1664.*

A IV. kötetből egy csonka példány is van (*Inc.c.a. 675a.*) szintén Jankovich gyűjteményéből, mely a 344—519. lapokat foglalja magában.

506. Hieronymus (Beatus). Commentaria in Biblia etc. Velencze, Ioannes és Gregorius de Gregoriis sajtóján, 1497. 2r. I—II. kötet. I. 388, II. 442 levél.

Hain 8581.

Inc.c.a. 669. A 2 kötet egybekötve. A II. kötetből csak az 1—14. levél van meg. Az előtábla belsején a boroszlói domokosok újabb német ex-librise; az 1a. lapon a régibb latin ex-libris nyomai.

507. Iamblichus. De mysteriis Aegyptiorum, Chaldaeorum, Assyriorum et alia opuscula. Velencze, Manutius Aldusnál, 1497. 2r. 185 levél.

Hain, 9358.

Két példány, Jankovich Miklós gyűjteményéből.

Inc.c.a. 683. Az 1a. lapon: *Collegii soc. Iesu Crembsii catalogo inscriptus anno 1633.*

Inc.c.a. 683a.

508. Justinus. Epitome historiarum Trogi Pompeji. Velencze, 1497. 2r. 54 levél.

Hain, 9617.

Inc.s.a. 1162. (coll. nr. 2.) Jankovich Miklós gyűjteményéből. A colligatum 1. számának (Sallustius, Bellum Catilinarum; év n. Hain, 14229.) czímlapjára van feljegyezve a kötet tulajdonosa: *Christoferus Scheurl* neve, ki az egész munkát sajátkezű lapszéli jegyzetekkel látta el. A colophon alatt ugyanennek írásával: *Laus deo, penultima Novembris 1503.*

509. Tacitus (C. Cornelius). Historia Augusta etc. Velencze, Pincius Fülöpnél, 1497. 2r. 103 levél.

Hain, 15222.

Két példány, Jankovich Miklós gyűjteményéből.

Inc.s.a 1162. (coll. nr. 3.)

Inc.c.a. 681. Rubrummal számozva, egykorú lapszéli jegyzetekkel. Utolsó 103. levele hiányzik.

1498.

510. Biblia Latina cum glossulis tam marginalibus quam interlinearibus ordinariis, cum Nicolai de Lyra postillis. Bázel, Langendorff János és Froben János sajtóján, 1498. 6 kötet. 2r. I. 377; II. 317; III. 440; IV. 479; V. 244 és VI. 279 levél.

Hain, 3172.

Inc.c.a. 689. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az I. kötet címlapjának *a.* oldalán a legfelső bejegyzés tintával áthúzva, olvashatlanná van téve. A cím alatt: *Ecclesiae collegiatae b. M. v. Glogoviae Maioris catalogo inscriptus anno 1679.* A lap alján a glogaui társház nyomtatott ex-librise, mely a II. és IV—VI. köteteknél ismétlődik. A szövegben egykorú széljegyzetek. A II. kötet címlapjának *a.* oldalán: *Ecclesiae collegiatae b. M. v. catalogo inscriptus anno 1679.* A III. kötet előtáblája belsején a glogaui ferenczrendiek ex-librise. A IV. kötet címlapjának *a.* oldalán: *Ecclesiae collegiatae b. M. v. Glogoviae Maioris catalogo inscriptus anno 1679.* Az V. kötet címlapjának *a.* oldalán ugyane bejegyzés. A hátsó tábla belsején: *Obiit suum diem, quando venit ex . . .* Alatta: *Anno 1523. obiit suum diem.* A VI. kötet címlapján az előző kötetek címlapjainak bejegyzése ismétlődik. Az ex-libris mellett egykorú kézzel: *Pro VII marcis VI partes.* A címlapon és a szövegben egykorú széljegyzetek.

511. Maioranis (Franciscus de —). Opus de laudibus Sanctorum. Bázel, Jacobus de Pfortzen sajtóján, 1498. 4r. 269 levél.

Hain, 10532.

Inc.c.a.1031 Az 1—10. sztl. levél hiányzik. A szövegben XVII. századi lapszéli jegyzetek.

512. Solinus (Caius Iulius). Polyhistor sive De mirabilibus mundi. Brescia, Britannicus Jakabnál, 1498. 2r. 39 levél.

Hain, 14883.

Inc.c.a. 697. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Egykorú s későbbi, részben rubrummal írt jegyzetekkel.

513. Vocabularius optimus, gemma vocabulorum merito dictus. Deventer, Paffroet Rikárdnál, 1498.

1a. lapon a czím: Vocabulari9 optim9 Gem | ma vocabulo2 merito dict9 | Quia duobus milibus optimo2 vocabulo2 maior | eſt priori gēmula et multo correctior. *Végén, 212a. l.*: Finem

accipit vocabulo⁊ Gemma diligēter (*a többi leszakítva*) | data atqꝫ de verbo ad verbū per totum diligēter (*leszakítva*) | ſa cum vocabulario de proprijs nomīb⁹ hominū illu | ſtrium. vrbium. pr ouincia⁊ montiū. ac fluuio⁊ in poe | ſi ac hiſtorijs maxime cōducentiū: iuuenib⁹ et medio | criter doctis admodū vtili huic nouiter anexo. | Impreſſa Dauētrie per me Richardū pafraet. Anno | dni. M. cccc xcviij. Viceſimaſexta Martij.

4r., gót betűkkel, a—Z_4, A—L_8 jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, 40 sorral, 212 levél.

Inc.c.a.1037. Az utolsó oldalon XVII. századi kézzel: *Theo doru Bolckmann.*

514. Hungaria (Michael de—). Sermones dominicales perutiles, alias Biga salutis nuncupati. Hagenau, Gran Henriknél, 1498. 4r. 436 levél.

Hain, 9052.

Két példány.

Inc.c.a.1043. A címlap *a.* oldalán: *Capituli Posoniensis 1663.* Ez alatt kivakarva: *Nicolaus . . .* Más kézzel: *Petri Izakovich parochi Böziniensis, comparatus anno 1640.* A címlap *b.* oldalán XVIII. századi kézzel: *Georgii Ekköll Parochi Bahoniensis* A szövegben egykorú s későbbi, részben rubrummal írt jegyzetek.

Inc.c.a.1043a Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az előtábla belsején egykorú kézzel írt mutató. A címlap *a.* oldalán: *Franc. Kazinczy mp. 1807.* A címlapon s a szövegben egykorú s későbbi, részben rubrummal írt jegyzetek

515. Themeswar (Pelbartus de —). Stellarium coronae Virginis Mariae. Hagenau, Gran Henriknél, 1498. 2r. 203 levél.

Hain, 12563.

Inc.c.a.715 Egykorú, részben rubrummal írt széljegyzetekkel.

516. Themeswar (Pelbartus de—). Sermones de tempore. Hagenau, Gran Henriknél, 1498. 4r. 381 levél.

Hain, 12551.

Inc.c.a.1041. Gróf Széchenyi Ferencz könyvtárából. A címlap *a.* oldalán: *15. MW. 73.* A könyv címe alatt: *Ioannes Kapfer Wertbinsanus parochus indignus.* A *b.* oldalon s a szövegben különböző XVI. századi írással írt jegyzetek. Az A_2 jelzetű lapon: *In Lautterbach 1604.* Az utolsó oldalon XVII. századi kézzel: *Der herr Hanns vom Wembling.*

517. Albertus Magnus. De eucharistiae sacramento. Köln, Quentell Henriknél, 1498. 4r. 45 levél.

Hain, 454.

Inc.s.a. 1348. (coll. nr. 5.) Az a_{11} jelzetű lapon XVII. századi kézzel: *Bibliothecae* (kivakarva:) * *s. Georgii* * *Augustae Vindelicorum.* A szövegben egykorú, rubrummal írt lapszéli jegyzetek.

518. Tauler (Ioannes). Predigten. Lipcse, Kachelofen Konrádnál, 1498. 4r. 289 levél.

Hain, 15346.

Inc.c.a. 1039. A címlap *a.* oldalán XVI. századi kézzel: *Das buch gehördt den schwösteren im Talbach.* Más kézzel: *Anno 1727 ist die bibliothek ausgemacht worden.*

519. Apollinaris (Caius Sollius). Epistolae et carmina. Milano, Scinzenzeller Ulriknál, 1498. 2r. 144 levél.

Hain, 1287.

Inc.c.a. 699. Jankovich Miklós gyűjteményéből; címlapja hiányzik. Az a. jelzetű lapon egy kisebb és egy nagyobb aranyos festett kezdőbetűvel.

520. Dionysius Halicarnassus. Antiquitatum Romanarum libri X. Reggio, Franciscus de Mazalibus sajtóján, 1498. 2r. 226 levél.

Hain, 6240.

Inc.c.a. 691. Jankovich Miklós gyűjteményéből. A kötés első táblájára *DION · HALICĀNA · MDXXVII* felirat van bepréselve. Az előtábla belsején XVI. századi kézzel: *fl. 1.*

521. Annius (Ioannes). Commentaria super opera diversorum auctorum de antiquitatibus loquentium. Róma, Eucharius Silbernél, 1499. 2r. 215 levél.

Hain. 1130.

Két példány,

Inc.c.a.701. Jankovich Miklós gyűjteményéből. A második borítéklap belsején a szerzőre vonatkozó jegyzetek alatt: *Comparatum ex bibliotheca Palmiana 1812.* Az 1a. lapon: *Ex bibliotheca I. A. Pisachii. 1812.*

Inc.c.a.701a. Gróf Apponyi Lajos ajándéka. Az 1b. lapon e bejegyzéssel: *Librum hunc habui ego Constantinus comes de Liechtenstain etc. ex bibliotheca, quae relicta est a regibus Hungariae in regio castro civitatis Budae tempore captivitatis meae, existens tunc in dicto castro servus captivus Achmettis Thurcorum imperatoris. in 8. anno captivitatis meae, anno vero salutis 1610, die vero 28 Februarii in carcere subtus terram, apud Tschiunchenthurm.* Alatta: *Das buch hab ich Constantin graue von Lichtenstain etc. derzeitt dess thurkhischen khaiissers Achmetts leübaügner gfangner in das 8. iar bekhomen ausz*

der khünig von Vngern buchhalterey, die sie haben verlassen im khüniglihen schlosz der stadt Ofen ine deme ih dazumall in aüner gfenkhnüs vndter der erden aus dem Tschiunkhenthurn gfangner lage. Actum dem 28 Februarii im 1610 jar. Questo libro ho io conte Constantino de Liechtenstain etc. havuto fuori della libraria chi gli rè d'Onggª hanno lasciato nello reggio castello della città de Buda, quando io fiu schiavo dell' Ahmett imperatore delli Thurchi, incarcerato in fundo di thorri nello sudeto castello nell' 8. anno della mia schiavitù, l'anno della nostra salute 1610. Hec scripsi ad . . .

522. Bernardus Parmensis. Casus longi super quinque libros decretalium. Strassburg, 1498. 2r. 203 levél.

Hain, 2938.

Inc. s. a. 1304. (coll. nr. 2.) Jankovich Miklós gyűjteményéből.

523. Horatius Flaccus (Quintus). Opera cum annotationibus Iacobi Locher Philomusi. Strassburg, Grüninger Jánosnál, 1498. 2r. 219 levél.

Hain, 8898.

Inc. c. a. 705. A címlap előtti üres lapon: *Batsányi mp. Editio in Germania princeps, eaque non ex Italicis exemplis, sed ex codicibus in Germania repertis, iisque bonis, maxime ducta. Vide Bentl. in praef. Horatii sui. Vide p 83.* Az index utolsó levele hiányzik.

524. Wimphelingius (Iacobus). Agatharchia. Strassburg, Schott Mártonnál, 1498. 4r. 11 levél.

Hain, 16169.

Inc. c. a. 1029. (coll. nr. 1.) XVI. századi széljegyzetekkel.

525. Wimphelingius (Iacobus). Philippica. Strassburg, Schott Mártonnál, 1498. 4r. 14 levél.

Hain, 16186.

Inc. c. a. 1029. (coll. nr. 2.) XVI. századi széljegyzetekkel.

526. Albertus Magnus. Summa de quatuor coaevis et de homine. Velencze, Simon de Luere sajtóján, 1498. 2r. 197 levél.

Hain, 569.

Inc. c. a 695. (coll. nr. 1.) Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az előtábla belsején a könyv első birtokosától, Rytl Miklóstól (l. 464. sz. a.) származó bejegyzések Albertus Magnusról.

527. Aristophanes. Comoediae IX. graece. Velencze, Manutius Aldusnál, 1498. 2r. 347 levél.

Hain, 1656.

Inc. c. a. 711. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

528. Cicero (Marcus Tullius). De officiis libri III cum commento Petri Marsi, de senectute cum notis Philetici; de amicitia et paradoxa cum notis Omniboni Leoniceni. Velencze, Bartholomaeus de Zanis sajtóján, 1498. 2r. 157 levél.

Hain, 5283.

Inc.c.a.713. Cicero, Tusculanae quaestiones, velenczei 1502-iki kiadásával egybekötve. A czímlapon gróf Széchenyi Ferencz ex-librisének nyomai. Egykorú, rubrummal írt, s későbbi széljegyzetekkel.

529. Hieronymus (Beatus). Commentaria in Biblia etc. Velencze, Ioannes és Gregorius de Gregoriis sajtóján 1498. 2r. 456 levél.

Hain, 8581.

Inc.c.a.702. Csonka példány, a BB, CC ívek (16 levél) s hátul a 445—456. levelek hiányzanak. Előtáblája belsején a boroszlói domokosok régibb s újabb ex-librise. A kötési tábla belsején egykorú német számadás-töredék.

530. Legendae Sanctorum regni Hungariae. Velencze. 1498.

1a. lapon a czím: Legẽde ſancto2 regni hungarie | in lõbardica hiſtoria nõ contẽte. *2a. l*: Legenda ſancti Adalberti | patroni huius regni. *Végén: 32a. l.* Legende quorundã ſancto2 regni Hũga rie: que in hyſtoria lombardica nõ cõtinẽt' | felici numine expliciũt: Impreſſe Venetijs | Anno natiuitatis xp̃i poſt milleſimum qua | terqꝫ centeſimum nonageſimooctauo. | Idibus Januarij. *32b. l. a nyomdász jegye alatt*: Impreſſum impẽſis Ioanis | Paep librarij Budensis.

4r., gót betűkkel, a—d_8 jelzettel, custosok nélkül, 2 hasábon 445 sorral, 32 levél.

M. Könyv-Szemle, 1877. 309. l. V. ö. Hain. 9998

Inc.c.a.1045. (coll nr. 2.) Iacobus de Voragine velenczei 1512-iki kiadásához kötve. Az előtábla belsején: *Ioanni Scitovszky dono dedit Ioannes Záhora.* A czímlap előtti első borítéklapon: *Librum hunc, in quo continentur legenda seu biographiae sanctorum ecclesiae universalis, tum aliquorum particularis ecclesiae Hungariae, saeculo XV. Venetiis impensis librarii Budensis impressum, musaeo nationali Pestini inferendum submisit Rosnavia die 31. Iulii 1819. Ioannes Scitovszky aa. ll. philosophiae et ss. theologiae doctor, in lyceo episcopali Rosnaviae theologiae moralis et pastoralis professor p. o., s. sedis Rosnaviensis et ii. comitatuum Gömör et Neograd tab. iud. assessor.* A czímlap elé kötött üres levelen egykorú kézzel: *Liber honorabilis domini* (a név ki van törülve s fölébe írva): *Iohannis presbiteri ex lewtesovia* (?) Ez alatt szintén egykorú kézzel Costus király története, mely Iacobus

de Voragine czímlapjának *b.* oldalán ér véget. A czímlapon: *Anno domini 1544. in festo sancti Dionisi magnum infortunium habui a domino plebano Francisco Dobra, testis deus mihi, quod innocens fui et sanguis mihi a capite fluxit permultus.* Ez alatt: *Anno 1601. sum ex libris Ladislai Salamonit de Rimaszombat notarii. Etiam si occides me domine, in te sperabo.* A 2b. lapon XVIII. századi kézzel: *Ex libris Ioannis Rotth.* A 32b. lapon: *Sum Ladislavii Literati filii Blasii Literati notarii oppidi Rimaszombat anno 1588.* Alatta XVIII. századi kézzel: *Hoc libello auxit bibliothecam I. N. Zahora Franciscus Gvuth de et in eadem i. cottu Lyptoviensi tabulae iudiciariae assessor.*

531. Missale Strigoniense. Velencze, Ioannes Emericus de Spira sajtóján, 1498.

1a. lapon a czím: Miſſale ſom chorum | alme eccl'ie Stri | gonienſis. *8a. l.*: Tabule breues et perutiles | ad inueniendū ea que in hoc | miſſali ȯtinent': *stb.* *11a. l*: Dū ſacerdos preparat ſe ad | miſſam dicat *stb.* *19a. l.*: Cōiuratio malignorū ſpirituū in corpori | bus hoīuꝫ exiſtentiū prout Rome in baſili | ca eccleſie ſancti Petri coniurantur. *21a. l.* I *lapszámmal*: Incipit miſſale diuinoruꝫ | officiorū tam de tempore q̄ꝫ | etiā de ſanctis cum certis offi | cijs annexis: vtputa de tranſ | figuratione dn̄i: de peſtilen | tia etc. ſom cho2 alme ecclefie | Strigonieñ. Dn̄ica prima in | aduētu dn̄i Introit9 ad miſſā *Végén, 250b. l.* ccxxx *lapszámmal*: Finit feliciter Miſſale diui | no2 officio2 tam de tp̄e q̄ꝫ d' | ſanctis cū ceteris officijs āne | xis: vtputa de trāſſiguratiōe | dn̄i: de peſtilētia etc. ſom cho2 | alme eccl'ie Strigonieñ. bn̄ re | uiſuꝫ ac fideli ſtudio. emēda | tū. Impreſſū Venetijs impē | ſis Ioannis Paep librarij | Budeñ. p Iohannē emericū | d' Spira. Anno ſalutifere in | carnationis dn̄i n̄ri ieſu chri | ſti. M. cccc. lxxxxviij. iiij. kal'n. | Martij. Laus deo.

2r., gót betűkkel, a—Z_8, A—F_8 jelzettel, custosok nélkül, 2 hasábon 38 sorral, 20 sztlan+230 sztt levél.

Knauz, i. m. 18—23. l.

Két példány.

Inc c.a. 707. Hártyára nyomott példány, Váradi Péter kalocsai érsek czímerével, s aranynyal festett, miniatürös kezdőbetűkkel. A szöveg elé kötött 3 hártyalevél közül az 1. levél *a.* oldalán *Gloria tibi sit* kezdetű imádság, a misekönyv tipusait utánzó betűkkel s aranyos kezdőbetűvel. A *b.* oldalon más kéztől utasítás a misézö pap számára. A 2. levelen különböző, egykorú kezektől származó oratiók. A 3. levelen szintén egykorú kézzel *Incipit indumentum episcopale* czímmel a püspök öltözködésekor mondandó imák rubrumos fejezetekkel. A czímlap

alján: *A nemzeti musaeumnak szenteli Czech János. szab. 's kir. Győr városa polgármestere.* A naptári részt követő üres levelen a püspöki mise oratiói, a fentebbi kéz'ől, rubrumokkal. Az 1. számozott levél *a.* oldalát fényes keret diszíti, miniatürös kezdőbetűvel, s az alsó sávban Váradi Péter czímerével. A kánon előtti levél *b.* oldalát a keresztre feszített üdvözítő festett képe foglalja el; ez alatt kisebb méretben az Ecce homo képe. A misekönyv szövegében számos, egykorú kéztől származó liturgikus jegyzet. A kötet végére kötött 10 üres levelen oratiók, részben nyomtatást utánzó betűkkel. Az utolsó oldalon a kalocsai kanonokok esküformája és Váradi Pétertől származó kanonoki beigtatási formula. E példányt leírta Fraknói Vilmos, M. Könyv-Szemle, 1888. 1—7. l. V. ö. M. Könyv-Szemle, 1877. 309. l. és 1886. 340. l.

Inc. c. a. 707a. Papirra nyomott példány. Előtáblája belsején: *Reverendi Martini Varasdiensis custodis et canonici Posoniensis, olim r. d Ioannis Thomasinovitis archidiaconi Barsiensis ac canonici Strigoniensis.* A czímlapon: *Capituli Posoniensis; ad usum quotidianum Ioannis Fab. parochi et canonici ecclesiae sancti Martini episcopi necnon capellanorum eiusdem, a reverendo admodum domino Martino Varasdiensi custode et canonico praedictae ecclesiae sancti Martini pie ac gratiose concessum, anno salutiferae incarnationis domini nostri Iesu Christi 1609.* A hátsó tábla belsején XVI. századi elmosódott írással írt bejegyzések: *Pater Georgius Mart. Zabo. Mater Margitha. Pater Laurentius Horuat Pater Petri. Pater... Budai Margit.* A szövegben egykorú lapszéli betoldások.

532. Phalaris epistolae, Graece. (Velencze,) Iustinopolitanus Bertalan, Bracius Gábor, Ioannes, Bissolus János és Mangius Benedek sajtóján, 1498 4r. 58 levél.

Hain, 12871.

Inc. c. a. 1047. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Hozzákötve Plinius epistoláinak velenczei, 1501-iki kiadása.

533. Regiomontanus (Ioannes). Ephemerides. Velencze, Liechtenstein Péternél, 1498 4r. 122 levél.

Hain, 13798.

Inc. c. a. 1033. Az előtábla belsején XVIII. századi kézzel: *xf. 40.*

534. Solinus (Caius Iulius). De mirabilibus mundi. Velencze, 1498. 4r. 46 levél.

Hain, 14885.

Inc c. a. 1035. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

535. Paulus Soncinas. Metaphysicales quaestiones. Velencze, Bevilaqua Simonnál, 1498. 2r. 203 levél.

Hain, 12495.

Inc c.a 709. A címlapon; *Hunc mihi Cristophori librum bis sena pararunt | Aera, nec hic emptus, sed mihi munus erit. Anno 12. super 1500. post Michaelis nundinas.* A hátsó tábla belsején: *14 gr. pro Paulo ... rate. 6 gr. pro Leoniceno. 3 gr. compactioni. Summa 23 gr. Anno 1512. in profesto dive Ottiliae Gregorius Coellius Iuanus.* A szövegben egykorú, részben rubrummal írt széljegyzetek.

536. Sylvaticus (Matthaeus). Liber pandectarum medicinae. Velencze, Locatellus Bonetus sajtóján, 149ꝺ. 2r. 182 levél.

Hain, 15202.

Inc. c.a. 693. A címlapon XVI. századi kézzel: *Ioannes Lacheronczius.* A könyv címe alatt: *Canonicorum regularium Claustroncoburgensium bibliothecae iure inscriptus 12. Maii 1656.* Lapszéli jegyzetekkel.

537. De Captivis Christianis. H. n. 1498.

1a. lapon a czím: De captiuis christianis. *1b. l.:* Lectū tamentabile et auditu flebile atqꝫ ſcitu lugubre | *stb. 2a. l.:* In huius preſentis libelli | editionem Prefatio. | ( ) Vgubriſſima ꝑſecutionū genera non tm̄ | humana *stb. Végén, 9b. l.:* Anno ſalutifere melliflueqꝫ ac feliciſſime natiuitatis | dn̄i nr̄i iheſu xp̄i. M. cccc. lxxxxviii. in vniuerſoruꝫ | ac ſinguloꝝ xp̄ianoꝝ cōtra ꝑphanos turcos et incita | tionē et prouocationē ac cōmotionē. Et item in totiꝰ | thurcie et deſtructionē et subuersionē et euulſionem. Et | item in oīm et captiuoꝫ captiuarū hoīm in tota thur | cia degentiū et liberationē et ſolutionē ac redemptionem | Et item in xp̄iane ecclefie et cōmodū et fructū necnō au | gmentū. Et item ac vltimo hoc eſt finaliter in laudem | gloriā et honorē deo viuo. deo vero. et deo eterno. id opu | ſculi magno cum ſtudio et fideli diligentia ac mira arte | impreſſum eſt. pro qua huiꝰ pn̄tis libelli et laudabili et mi | rifica impreſſione vni et trino laus honor ſit et gloria. ac | gratiarū actio qui nobis et miſeris et indiguis necnō exi | guis homūculis poſt miſerā turbatā caducā fragilem | debilem mortalē periculoſam et tranſitoriā hanc vitam | eternā ſecurā īmortalē infinitaꝫ et indeficientē in celeſti | patria donet vitam. Amen.

4r., gót betűkkel, a—b_5 jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, 29 sorral, 9 levél.

Inc c.a.1027.

1499.

538. Psalterium Latino-Germanicum cum expositione. Augsburg, Ratdolt Erhardnál, 1499. 4r. 125 levél.

Hain, 13511.

Inc.c.a.1069. Jankovich Miklós gyűjteményéből. A könyv elejére s végére kötött üres lapokon s a szövegben XVI. századi kéztől származó antifonák, imádságok, naptári s egyéb betoldások. Az utolsó levél *a.* oldalán: *1646 den andern May.*

539. Register oder Remissorium über das Sächsische Recht mit dem Lehenrecht. Augsburg, Schoensperger Jánosnál, 1499. 2r. 349 levél.

Hain, 13868.

Inc.c.a.737. Gróf Széchenyi Ferencz könyvtárából.

540. Mantuanus (Baptista). De patientia libri III. Bázel, Bergman Jánosnál, 1499.

1a. l.: Baptiſte Mantuani | Carmelite: de patientia | aurei libri tres. | 1499. | Nihil ſine cauſa: | Olpe. *Végén, 118a. l.*: Impreſſum Baſileę opera Iohānis Bergman de Olpe. | xvi.kl'. ſeptēbres. Anno ſalutis. M cccc lxxxxix. princi | pante diuo Maximiliano cui ſalus & victoria. Amen. *Utána következik Brant Sebestyén verse*: Dño ſuo wymmaro be ercklens aquensi decano: Se | baſtinus ſalutem & gaudium: *stb.*

4r., latin betűkkel, a—t_6 jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, 30 sorral 110 levél.

V. ö. Hain, 2407.

Inc c.a.1063. Jankovich Miklós gyűjteményéből. A szövegben XVI. századi jegyzetekkel.

541. Psellus. De victus ratione, latine, interprete Laurentio Valla. Erfurt, Schenck Farkasnál, 1499. 4r. 12 levél.

Hain, 13535.

Inc c.a.1055.

542. Hungaria (Michael de —). Sermones dominicales perutiles, alias Biga Salutis nuncupati. Hagenau, Gran Henriknél, 1499. 4r. 436 levél.

Hain, 9053.

Két példány, Jankovich Miklós gyűjteményéből.

Inc. c. a. 1073. Az előtábla belsején a boroszlói Szent-Mátyás-templom ex-librise. A könyv címe alatt: *Hospitalis s. Matthiae Wratislaviensis 1641.* (kihúzva: *Tit. Concio. lit. P.*) *reposito. I. littera II. num. 2-dus.* A kötési táblán *Bachstein Illés* felirattal s *1603* évszámmal ellátott címere.

Inc.c.a.1073a. Czímlapja hiányzik. A 2a. lapon: *Emptus et inscriptus catalogo librorum collegii Crosnensis societatis Iesu anno domini 16...* (a többi le van vágva). Az utolsó oldalon XVIII. századi kézzel: *Ex libris venerabilis Alberti Bemaniczky S.*

543. Hungaria (Michael de —). Sermones de Sanctis, Biga Salutis nuncupati. Hagenau, Gran Henriknél, 1499. 4r. 374 levél.

Hain, 9055.

Öt példány.

Inc.c.a.1075. A czímlapon: *Ex collectione Francisci Kazinczy mp. Széphalom, ad Tokajum, 8. Septembris 1807.*

Inc c.a.1075a. Jankovich Miklós gyűjteményéből. A czimlap háromnegyed része levágva.

Inc.c a.1075b. Horvát István könyvtárából. A czímlapon: *Collegii societatis Iesu Leobii catalogo inscriptus 1640.* A czím alatt, kitörülve: *Sum Laurentii Wlasdenii presbiteri anno 1604.* Más kézzel: *Lit S. num. 5.*

Inc.c.a.1075c. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

Inc.c.a.1075d. Gróf Széchenyi Ferencz könyvtárából. A czímlap *a.* oldalán: *Canonicorum regularium Claustroncoburgensium 1644.* A kötés előtáblája külsején: *SERMO: DE: SANCTIS M.D.XXV.*

544. Themeswar (Pelbartus de —). Sermones pomerii de sanctis. Hagenau, Gran Henriknél, 1499. 2-ik kötet. 4r. 279 levél.

Hain, 12555.

Két példány.

Inc.c.a.1077. Gróf Széchenyi Ferencz könyvtárából. Az előtábla belsején: *Iohannis Hupfferii palatini anno 1635 ex dono Iohannis Münderlini senatori W(esenburgensis).* A czímlapon XVI. századi kézzel: *Eustachius Regner.* Alatta XVII. századi írással: *HF. D. Huth.* A hátsó tábla belsején: *Anno 1635. Jahr den 5. Augustii verehr ich Hansz Münderlein dem herrn Johann Hupfer rattherr zum getechtnusz meines sohn sölbigen Hansz Christoff Münderlein. Datumb in Wesenburg.*

Inc.c.a.1077a. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az 1a. l. tetején XV. századi kéztől: *Geschmeid.* A könyv czíme alatt: *Fr. Kazinczy mp. 1805.* Alul: *Liber presens sermonum donatus est conventui Augustensi ordinis fratrum Carmelitarum per spectabilem virum Ioannem Ryman ex Öringen, cui deus eternam retribuat mercedem, anno 1.50.* (= 1500.)

545. Themeswar (Pelbartus de —). Sermones pomerii quadragesimales. Hagenau, Gran Henriknél, 1499. 4r. 153 levél.

Hain, 12559.

Inc.c.a.1071. Jankovich Miklós gyűjteményéből. A 2a. lap felső szélén XVII. századi kézzel: *Comparatus per carmina Michaelis Verini.*

Passaunics. (?) Ez alatt XVIII. századi kézzel: *Conventus Vistricensis Carmelitarum discalceatorum emptus ad dominum 1421.* Alantabb XVII. századi kézzel: *Ex libris reverendi Pauli Dudzic praepositi in antiqua Vistric.* Az előtábla belsején, a címlapon s a szövegben egykorú s későbbi XVI. századi bejegyzések.

546. Albertus Magnus. Liber de muliere forti, id est: Commentarius in ultimum capitulum Proverbiorum Salomonis. Köln, Quentell Henriknél, 1499. 4r. 160 levél.

Hain, 465.

Inc. c. a. 1059. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az előtábla belsején nyomtatott ex-libris: + *Ex Bibliotheca Fratrum Ordinis Praedicatorum Conventus Bulsanensis S S. Nominis IESU.* A címlapon XVI. századi kézzel: *Conventus Bulss(anensis) ordinis praedicatorum.*

547. Chronic von Cöln. Köln, ifj. Koelhoff Jánosnál (1499). 2r. 350 levél.

Hain, 4989.

Inc. c. a. 735. Elül 12 sztlan levél hiányzik.

548. Niger (Franciscus). Modus epistolandi. (Köln), 1499. 4r. 32 levél.

Hain, 11883.

Inc. c. a. 1057.

549. Sabunde (Raymundus de —). De natura hominis, seu Viola animae per modum dialogi. Köln, Quentell Henriknél, 1499. 4r. 104 levél.

Hain, 14070.

Inc. c. a. 1067. Jankovich Miklós gyűjteményéből. A 1a. lapon: *Franc. Kazinczy mp. 1808.* Lejebb: *Monasterii Thierhaubtensis.* A 104b. lapon: *1513. Bartholomei.*

550. Epistolae illustrium virorum XXXVII ab Angelo Politiano collectae. (Lyon,) Wolf Miklósnál, 1499. 2r. 84 levél.

Hain, 6662.

Inc. c. a 739. Jankovich Miklós gyűjteményéből. XVI. századi széljegyzetekkel.

551. Missale Wratislaviense. Mainz, Schoeffer Péternél, 1499.

Az első 6 levelen naptár. 7a. l. a *jelzettel*: Dñica prima in aduentu dñi. *Végén, 237a. l.*: Preſens miſſaliū opus. ſecun | dū ordinationē ſiue rubricam | eccleſie wratiſlauienſis ordina | tū. caſtigatū. diligenterqꝫ emē | datū. ad dei laudē et honorem | per

Petrū ſchoffer de gernſzhē | In nobili ciuitate Magūtina | huius artis impreſſorie inuen | trice. elimatriceqz prima Felici | ter eſt coſummatū. Anno mil | leſimo. cccc. nonageſimonono.

2r., gót betűkkel, a—y_{16}, A—E_6 jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, 2 hasábon 38 sorral, 237 levél.

V. ö. Hain, 11437.

Inc.c.a.733. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az előtábla belsején a glogaui társház ex-librise. Az első borítéklap *a.* oldalán: *I. M. A. Liber iste assignatus est ecclesie collegiate dive virginis Marie impensis et ex testamento olim legali Wincentii Irgang scribe causarum consistorii Glogovie Maioris, annorum etc. quingentesimo septimo supra millesimum.* Alatta más kézzel: *Solvit testator debitum nature vigesimatercia mensis Septembris anno domini 1506.*

552. Florentinus (Paulus). Breviarium totius iuris canonici. Memmingen, Kunne Albertnál, 1499.

1a. lapon a czíme: Breuiarium ſuper totum | corpus iuris Canonici. *2a. l.* II *lapszámmal*, a_2 *jelzettel*: Egregij Theologie profeſſoris | Magiſtri Pauli florentini diui | ordinis ſancti Spiritus de Ro | ma totius canonici iuris breui | ariū. *stb. Végén, 129b. l. az 1. hasábon*: Finis Breuiarij | Clementinarum. *Ugyanitt a 2. hasábon*: Decretorum ac Decre | talium Sexti et Clemen | tinarum ꝑutile Breuiari | rium. (*így*) cum tabula ꝑ alpha | betuz. Qua aperta ſtatim | aderunt ad tuum omne ꝑ | poſitum quelibet toti9 ca | nonici iuris excerpte electi | ores auctoritates ꝑ magi | ſtrum Paulum Florentinū | diui ordinis ſcti ſpūs. Ad | Reuerendiſſimū in xp̄o pa | trem et dnūm Innocentium | ſue religionis ac Rōnedi | gnitatis decus. Impreſſuz | Mēmingen per Albertuz | Küne d' duderſtat. Anno | ſalutis. 1499.

2r., gót betűkkel, a—q_9 jelzettel, custosok nélkül, 2 hasábon 50 sorral, 129 sztt+4 sztlan levél.

V. ö. Hain, 7163.

Inc.s.a.1304. (coll. nr. 3.) Jankovich Miklós gyűjteményéből.

553. Suidas. Lexicon Graecum. Milano, Chalcondylas Demeter, Bissolus János és Mangius Benedek sajtóján. 1499. 2r. 516 levél. Hain, 15135.

Inc.c.a 717. Jankovich Miklós gyűjteményéből.Közbül több levél el van rongyolva. A szövegben XVI. századi széljegyzetek.

554. Herolt (Ioannes). Sermones de tempore et de sanctis cum

promtuario exemplorum et de beata Virgine. Strassburg, Flach Mártonnál, 1499. 2r. 410 levél.

Hain, 8508.

Inc.c.a.747 (coll. nr. 1.) Jankovich Miklós gyűjteményéből. A 2a. lapon: *Collegii societatis Iesu Iaurini catalogo inscriptus 1640.* Más kézzel: *Ex liberalitate nobilis et strenui domini Iehan de la Visée antiqui vexilli capitanei.*

555. Sibylla (Bartholomaeus). Speculum quaestionum peregrinarum. Strassburg, Grüninger Jánosnál, 1499. 4r. 264 levél.

Hain, 14720.

Inc.c.a.1053. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Egykorú széljegyzetekkel

556. Biel (Gabriel). Expositio sacri canonis missae. Tübingen, Meynberger Frigyesnél, 1499 2r. 336 levél.

Hain, 3179.

Inc.c.a.743. Jankovich Miklós gyűjteményéből. A czímlapon: *15. MW. 82. Loci capucinorum Brunoniensis. H. M.* Más kézzel, áthúzva: *Iacobus Lober me possidet 1615. 10. Decembris.* Ismét más kézzel, szintén áthúzva: *M. Christianus Marck me modo habet 1636.* A 2a. lapon: *M. Christianus Marck picarius in Weindorf me possidet 1636.* A szövegben XVI. századi széljegyzetek.

557. Columna (Aegidius). Commentum super libros priorum analyticorum Aristotelis. Velencze, Simon de Luere sajtóján, 1499.

1a. l.: Expositio Dñi Egidii Romani | Super Libros Priorum | Analecticorum Ariſtotelis | cum textu eiuſdem. | Guidi Poſthumi Piſaurienſis philoſophiae cultoris | accuratiſſimi Dialogus. *1b. l.*: Ioannes Antonius Scotius Partheno | peus Magnifico Domino Antonio Iu | ſtiniano Patricio Veneto Artiū doctori | clariſſimo ac ſenatori bñmerito felicitatem. *2a. l.* a_2 *jelzettel*: ( ) Ueſtio eſt. An potiſſima de | mōſtratio repiat' | *stb.* *5a. l.* b *jelzettel*, 1 *lapszámmal*: Incipit liber Priorum Analeticorum Ariſtotelis cuz | Egidij Romani commentarijs utillimis. | ( ) Um omnis ſcien | tia ſit ueri inquiſitiua *stb.* *Végén*, *85b. l.* 81 *lapszámmal*: Commentarij perutiles domini Egidij | Romani in libros Priorum Analeti | corum Ariſtotelis: ac eiusdem Ariſto | telis textus expliciūt: Venetijs im | preſſi (impēſis dñi Andree Tor | reſani de Aſula) per Simonē | de Luere. xxvij. Septēbris. | M.ccccxcix. | Cum gratia. *Utána rövid mutató.*

2r., gót betűkkel, a—l_9 jelzettel, custosok nélkül, 2 hasábon 69 sorral, 4 sztlan+81 sztt levél.

V. ö. Hain, 133.

Inc.c.a 719. A dubniczi Illésházy-könyvtárból; előtáblája belsején a könyvtár ex-librisével. Elején 4 levél hiányzik. A szövegben XVI. századi széljegyzetek.

558. Argellata (Petrus de —). Libri sex Chirurgiae. Velencze, 1499.

1a. lapon a czím: Cirurgia magiſtri Petri de largelata. *2a. l.* A_2 *jelzettel és* 2 *lapszámozással*: Incipit liber primus Cirugie (*így*) magiſtri petri de Large | lata de bononia artium et medicine doctoris. *Végén, 128b. l.*: Preſtātiſſimi artiū et medicine doctoris magiſtri Pe | tri de Largelata chirurgie finis. *131a. l.*: Venetijs. 1499. die. 12. Septembris.

2r., gót betűkkel, A—R_5 jelzettel, custosok nélkül, 2 hasábon, 70 sorral, 131 sztt levél.

V. ö. Hain, 1639.

Inc.c.a.721. A czímlapon levő bejegyzés eleje ki van vakarva, csak vége olvasható: *bibliothecae inscriptus 1680.* A 2a. lapon felül egykorú rubrumos írással: *Liber sancte M. v. Innenwurga claustrali.* Ez alatt XVI. századi kézzel: *Franciscus Kammerl Ratisponensis.* Az alsó szélen: *Can. regul.* (a helynév kivakarva) *biblioth. 1616.*

559. Avicenna (Arnoldus de —). De virtutibus herbarum. Velencze, Bevilaqua Simonnál, 1499. 4r. 171 levél.

Hain, 1807.

Inc.c.a.1065. Czímlapja hiányzik. A növények rajzai alatt XVI. századi írással azok német nevei olvashatók.

560. Clavasio (Angelus de —). Summa angelica de casibus conscientiae. Velencze, Paganinus de Paganinis sajtóján, 1499. 8r. 458 levél.

Hain, 5401.

Inc c.a.1079. Horvát István könyvtárából. Elül 8 sztlan, hátul 10 szintén sztlan levél hiányzik. Az előtábla belsején elmosódott írással: *Pro simplici usu fratris ... is abbatis Gambergensis ordinis minorum. Lectori salutem. Anno 1628.* A czímlap *A* kezdőbetűjébe három zöld halmon álló medve vagy farkas alakja van befestve, jobbról arany félholddal, balról arany csillaggal.

561. Columna (Aegidius). Commentum super libros priorum

analyticorum Aristotelis. Velencze, Simon de Luere sajtóján, 1499. 2r. ? levél.

Hain, 133.

Inc.c.a.753. (coll. nr. 1) A dubniczi Illésházy-könyvtárból, előtáblája belsején a könyvtár ex-librisével. Töredék, mely az *a* jelzetű ív 4 első levelét foglalja magában.

562. Dictys Cretensis. Historia Troiana cum Darete Phrygio. Velencze, Christophorus de Pensis sajtóján, 1499. 4r. 74 levél.

Hain, 6158.

Inc.s.a.1469. (coll. nr. 2.) Farkas Lajos könyvtárából. A czímlapon egykorú kézzel: *Complet.*

563. Dio (Chrysostomus). Oratio de Ilii captivitate, interprete Francisco Philelpho. Velencze, Bernardinus de Vitalibus Venetus sajtóján, 1499. 4r. 45 levél.

Hain, 6185.

Inc.s.a.1469. (coll. nr. 3.) Farkas Lajos könyvtárából.

564. Epistolae Graecae variorum auctorum. Velencze, Manutius Aldusnál, 1499. 2 kötet. 4r. I. 266, II. 137 levél.

Hain, 6659.

Inc.c.a.1461. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az I. kötet czímlapján: *Ex bibliotheca acad. Georgiae Augustae* feliratú bélyeggel és a göttingai könyvtár másodlati bélyegével. A II. kötet czímlapján: *Ex bibliotheca Carproviana Helmstadii anno 1804. a florenis 24.*

565. Missale Quinqueecclesiense. Velencze, 1499.

1a. lapon a czím: Missale ſo morem alme | ecclefie Quinqꝛeccleſieñ. *A következő 6 levelen naptári rész. 8a. l.*: Coniuratio malignoruꝛ | ſpirituū *stb. 13a. l.*: Incipit acceſſus altaris: | *stb. 18a. l. a 2. hasában, a 11. sorban*; Sequunt informationes et | cautele *stb. 19b. l. a 2. hasában, a 11. sorban*: Incipiunt cautele ſeruande | *stb. 23a. l.* I *lapszámozással*, a *jelzettel*: Incipit miſſale diuinorū | officiorum: tam de tempore | q̄ꝛ de ſanctis ſo chorum al | me ecclefie Quinqꝛeccleſiē | ſis. Dominica prima in ad | uentu domini Introitus ad | miſſam. *264b. l.* CCLIIII *lapszámmal*: ORdo baptiſterij quali | ter *stb. 268a. sztlan l., az 1. hasában, a 14. sorban*: In noīe dn̄i amē. Tꝑe ve | nerabilis *stb. Végén, 370a. l. a 2. hasában*: Finit miſſale ſo choꝫ al | me eccl'e Quiqꝛeccl'ieñ. Im | p̄ſſuꝛ venetijs īpēſis Ioh'is | Paep librarij budeñ. Anno | M.cccc xcix. viij. kl'. maij.

4r., gót betűkkel, a—z_8+A—L_8 jelzettel, custosok nélkül, 2 hasábon 35 vagy 23 sorral, 22 sztlan+267sztt+5 sztlan levél. Knauz, i. m. 23—25 l. V. ö. Hain, 11355.

Két példány.

Inc. s. a. 1051. Hártyanyomat. Az esztergomi főegyház könyvtárából. Czímlapja hiányzik. Az I. számozott levél *a.* oldalát s a kánon kezdőlapját miniatürös kezdőbetű és lapszéli keret diszíti; a kánon előtti kép ki van festve. A 271b. s következő lapokon egykorú kézzel: *Missa de sancto Gratiano.* A szövegben XVI. századi betoldások. A naptári részben, október 23-nál: *Mortuus est cardinalis Strigoniensis anno 1615.* Deczember 3-nál: *Sepultus est Franciscus Forgacz cardinalis Strigoniensis anno 1615.*

Inc c.a.1051a. Az első üres lapon: *Ego Gallus presbiter 15 undecimo primo sum presbiteratus et emi hunc librum 156.* A czímlapon: *Hunc librum possidet nunc Gallus presbiter* (a többi levágva). A czím bal oldalán: *Notandum, quod processio in quadragesima pro feriis sic debet ffieri.* stb. Az *aa* ív utolsó oldalán nyomtatott exlibris czímerrel és *Georg. Klimo Eppus Quinque Ecclesien. 17* (kézírással kiegészítve: *69.*) felirattal. A kötet elején s végén s a szöveg közt egykorú s későbbi XVI. századi kezektől származó betoldások.

566. Orosius (Paulus). Historiarum adversus paganos libri VII. Velencze, Christophorus de Pensis sajtóján, 1499. 2r. 72 levél. Hain, 12103.

Inc. c. a. 723. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Egykorú lapszámozással.

567. Plinius (Caius Secundus). Historia naturalis. Velencze, Ioannes Alvisius de Varisio sajtóján, 1499.

1a. l.: C. plinii fecundi naturae hiſto | riarum libri. xxxvii. e ca | ſtigationibus hermo | lai barbari quam | emendatiſſi | me editi. *1b. l.*: Nobiliſſimo Iuueni Conssalo Ruitio Delauega & Mendoza: Laurentii Suaris de Figueroa & | Mendoza Hiſpaniarum Regis ad Prīcipem & Senatum Venetum Legati filio: Io. Baptiſta palmarius. *2b. l.*: AD LECTOREM. *Utána epigrammák, melyekhez e sorok járulnak*: OPERI SVPREMA MANVS IMPOSTA ANN. GRACAE. MIID. EIDIB. FE | BRVARI. AVGVSTINI BARBADICI PRINCIPATVS ANNO. XII. *3a. l.*: IN ACTOREM ELLOGIA. *Végén, 268a. l.*: FINIS. *Utána rövid mutató.* C. Plinii Secundi de naturali hiſtoria libri. xxxvii. Ex caſtigatōibus Hermolai Barbari diligētiſſime | Recogniti. Impreſſi Venetiis p Ioannē

Aluiſium de Variſio Mediolanemſem(*így*)āno a Natali Criſtiao. | M.CCCCLXXXXIX. die XVIII. Maii: Cum gratia & priuilegio ut in eo.

2r., latin betűkkel, a—z_8, A—Z_6, aa—ii_8 jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, 55 sorral, 2·8 levél.

V. ö. Hain, 13104.

Két példány.

Inc.c.a.227. Egykorú lapszéli jegyzetekkel.

Inc.c.a.747. (coll. nr. 1.) A dubniczi Illésházy-könyvtárból, előtáblája belsején a könyvtár ex-librisével. A czímlapon: *Ex libris M. Polycarpi Procopii Bonanni anno 1646 comparatus.* A czím alatt: *Ex libris Polycarpi Procopii Bonanni P. A. M. etc. anno 1655....*

568. SCRIPTORES astronomici veteres. Velencze, Manutius Aldusnál 1499. 2r. 376 levél.

Hain, 14559.

Két, egymást részben kiegészítő csonka példány. Mindkettő Jankovich Miklós gyűjteményéből.

Inc.c.a.731. A munka 1—308. leveleit tartalmazza.

Inc.c.a.731a. Erősen körülvágott példány, mely a munka 369—376. leveleit foglalja magában.

569. CAPELLA (MARCIANUS). De nuptiis Philologiae et Mercurii, de grammatica etc. libri IX. Vicenza, Henricus de Sancto Urso sajtóján, 1499. 2r. 124 levél.

Hain, 4370.

Két példány.

Inc.c.a.725. Farkas Lajos könyvtárából. Díszes kezdőbetűkkel s egykorú széljegyzetekkel.

Inc.c.a.725a. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Végén a nyomdász jegye vastag papirral van bevonva XVI. századi, részben rubrumos széljegyzetekkel.

570. ELIMANDUS. Gesta Romanorum. H. n. 1499. 2r. 101 levél.

Hain, 7751.

Inc.c.a.741. Jankovich Miklós gyűjteményéből. A czímlapon XVI. századi kézzel: *Hunc librum emi in Corbach a fideli amico pro iiij fl. sed ab alio pro V vix redimetur.* Más kézzel: *Iste liber pertinet sorori Bele* (?) *de Plellenberch, cuius anima requiescat in vulneribus Ihesu Christi.* A 2a. lapon XVII. századi kézzel: *Ad bibliothecam abbatialem Campi S. Mariae.* Utolsó levele hiányzik. Végén 10 levélnyi, XV. századi latin kézirat, vallásos tartalommal.

1500.

571. Schedel (Hartmann). Das Buch der Chroniken. Augsburg, Schoensperger Jánosnál, 1500. 2r. 331 levél.

Hain, 14512.

Inc. c. a. 759. A czímlapon: *Iste liber attinet venerabili monasterio s. Quirini martyris in Tegernsee, emptus anno 1509. Sunt lix.* Más kézzel: *Cronica Norinbergensis plane cronica celeberrima et ob antiquissimas traditiones ac insignes eruditiones summe commendanda. Nb. Nisi liber hic, nempe Cronica hac* (így) *Norimpergensis in dicta bibliotecca* (így) *tripliciter invenienda fuisset, minime obtinuissen* (így), *est etenim liber rarissime adhuc inveniendus, nisi in biblioteccis* (így) *magni momenti. Iure permutationis alterius libri anno 1738. 14-to Iulii a supradicto celeberrimo exempto monasterio Tögernseensi ord. s. Benedicti obtinuit, et sibi appropiavit Ioannes Iacobus Pämer iuris licentiatus, parochus et camerarius in Fijrholzen.* A hátsó tábla belsején XVII. századi kézzel: *Attinet Tegernsee.*

572. Philelphus (Franciscus). Epistolarum libri XVI. Bázel, Kesler Miklósnál, 1500. 4r. 253 levél.

Hain, 12948.

Inc. c. a. 1039. Gróf Széchenyi Ferencz könyvtárából. Előtáblája belsején nyomtatott ex-libris, színezett czímerrel és *Blasius Hölzel Cacss. a consilijs. Praefectus Arcis Vellenberg.* felirattal. Az ex-libris felett: *15. D. 68. Epistole Francisci Phillelphi* és Filelfo sírirata. Más kézzel: *Das buch hab ich von meinem hern vater geerbt im 1552 jar. Urschula Groffinger sein eelihe dochter 1568.* A czímlapon: *1568. I. d. S. Öe. D. I. Späth. Oenipontanus doctor.* A hátsó tábla belsején: *1. 5. D. 7. 4. I. S. Oe. D. P. E. A.* A szövegben egykorú lapszéli jegyzetek.

573. Apuleius Madaurensis (Lucius). Asinus aureus cum Philippi Beroaldi commentario. Bologna, Hectoris Benedeknél, 1500. 2r. 302 levél.

Hain, 1319.

Inc c. a. 762. Elől 16 sztlan levél hiányzik.

574. Philelphus (Franciscus). Epistolae breviores. Deventer, Paffroet Rikardnál, 1500.

1a. lapon a czím: Franciſci Philelfi Epiſto | le breuiores elegantioresqꝫ | inuenib9 magis vtiles. ex toto epiſtolaꝝ ei9 volumi | ne laborioſe collecte. Et prepoſita ſunt ſingulis his | epiſtolis argumēta vel tituli breuiter declarātes ipſa | rū materias Ideo

autē egregium opuſculū hoc im | primi curauim9. vt adoleſcētes et facili9 et ſepius le | ctitēt quo quidē nihil ipſis cōducibilius fuerit. Addi | ta eſt tabula vt facile poſſint inuenire quam querūt materiam. *Végén, 65b. l.*: Finiunt Epiſtole breuiores ele | gātioreſqꝫ Frāciſci Philelfi. Im | preſſe Dauentrie per me Richar | dum pafraet. Anno domini. M. | ccccc Penultima Ianuarij.

4r., gót betűkkel, A—L$_7$ jelzettel, custosok nélkül, 39 sorral, 6 sztlan+65 sztt levél.

Inc.c.a. 1085. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az előtábla belsején: *Emi Monasterii ex auctione publica librorum domini uon und zur Mühlen mense Aprilis MDCCCXXII. Fridericus Augustus Guilielmus Spohn.* A czímlapon és a szövegben egykorú, részben rubrummal írt bejegyzések.

575. Prudentius (Aurelius Clemens). Enchiridiolum metricum in utriusque instrumenti historias. Erfurt, Schenk Farkasnál, 1500.

1a. lapon a czím: Aurelij Prudentij Clemē | tis nobiliſſimi ac facundiſ | ſimi poetę Enchiridiolum metricum in vtriuſqꝫ Inſtru | menti hiſtorias. *2a. l.*: Aurelij Prudentij liber hiſtoriarum incipit. | Adam & Eua. *Végén, 6b. l.*: Impreſſum Erphordię per Wolff | gangum | ſchencken Anno ſalutis milleſimoquingētesimo. ***A nyomdász jegye ki van vágva.***

4r., latin betűkkel, a$_6$ jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, 26 sorral, 6 levél.

V. ö. Hain, 13435.

Inc.c.a. 1083. A második levelen XVI. századi bejegyzésekkel.

576. Acta et decreta concilii Constantinensis. Hagenau, Gran Henriknél, 1500. 4r. 111 levél.

Hain, 5609.

Két példány.

Inc.c.a. 1090. A czímlapon a brassai Miller-család ex-librisével.

Inc.c.a. 1092. (coll. nr. 1.) Jankovich Miklós gyűjteményéből. A czímlapon XVIII. századi kézzel: *Ioannes Nicolaus pastor s. Severini.* Alatta: *Conventus fratrum minorum rigioris observantiae monasterii ad s. Ioannem.* Az előtábla belsején: *1758.*

577. Themeswar (Pelbartus de —). Sermones pomerii de sanctis. Hagenau, Gran Henriknél, 1500. 2r. 357 levél.

Hain, 12556.

Inc.c.a.749. Gróf Széchenyi Ferencz könyvtárából. A czímlapon XVII. századi kézzel: *Conventus s. Thomae Pragensis ordinis eremitarum s. Augustini.* A 8a. lapon ugyane kézzel: *Monasterii s. Thomae Pragensis ordinis fratrum eremitarum s. Augustini.*

578. Gouda (Guillelmus). Expositio mysteriorum missae et verus modus rite celebrandi. Köln, 1500. 4r. 15 levél.

Hain, 7834.

Inc.s.a.1348. (coll. nr. 2.) A czímlapon XVII. századi kézzel: *Bibliothecae* (kivakarva: *s. Georgii*) *A(ugustae) V(indelicorum).*

579. Petronius Arbiter. Satyra. Lipcse, Thanner Jakabnál, 1500.

1a. lapon a czím: Petronius Arbiter | Poeta Satyricus. *2a. l.*: Petronij Arbitri Sathy | ra: in qua vitia Romanorū reprehendū-tur: incipit. *Végén, 9b. l.*: Impreſſum Liptzgk per Iacobū Thanner | Herbipolenſem Anno salutz nostre. 1.5.00. *A'latta a nyomdász jegye.*

4r., gót betűkkel, a—b_3 jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, 19 sorral, 9 levél.

V. ö. Hain, 12841.

Inc.c.a.1081. Farkas Lajos könyvtárából. A czímlapon és az első négy levelen egykorú lapszéli és szövegközti jegyzetek.

580. Bonaventura (Sanctus). Diaeta salutis. Páris, Le Dru Péternél, (1500).

1a. lapon a czím: Sancti bonaduēture doctoris eximii de dieta | ſalutis vnacū tractatu de reſurrectione homīs a pctō | et preparatione ad gr̄am tractatus emendatus nuper | ac recognitus: cum tabula q̄z acuratiſſime confecta ſe | liciter finit. Pariſius impreſſus per magiſtrū Petrū le dru; commorantem prope mathurinos. *2a. l.* II *lapszámmal*: Prologus ſeu prefatio in libellum p̄dicatoribus | maxime perutilem: qui communiter dieta ſalutis ab | omnibus nuncupatur.

8r., gót betűkkel, a—t_8 jelzettel, custosok nélkül, 32 sorral, 152 levél, melyekből 116 számozott, a többi számozatlan.

Inc.c.a.1091. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Utolsó levele hiányzik. A czímlapon és a szövegben egykorú, részben rubrummal írt bejegyzések.

581. Brunschwig (Hieronymus). Buch von der Pest. Strassburg, Grüninger Jánosnál, 1500. 2r. 40 levél.

Hain, 4020.

Inc.c.a.1246. (coll. nr. 2.) A címlap *b.* oldalán, az utolsó oldalon s a könyv végére kötött leveleken XVI. századi receptek pestis ellen.

582. Eusebius Pamphilus. De praeparatione evangelica Georgio Trapezuntio interprete. Velencze, 1500. 2r. 65 levél.

Hain, 6707.

Inc.c.a.751. Jankovich Miklós gyűjteményéből. A címlapon XVI. századi kézzel: *16 gr.* A lap alján egykorú kézzel: *kr. 30.* A szövegben XVI. századi széljegyzetek.

583. Ketham (Ioannes de —). Fasciculus medicinae. Velencze, Ioannes és Gregorius de Gregoriis sajtóján, 1500. 2r. 32 levél.

Hain, 9777.

Két példány.

Inc.c.a.721. (coll. nr. 2.)

Inc.c.a.757. Néhány XVII. századi széljegyzettel.

584. Laurentianus Florentinus. In Aristotelis librum de elocutione. Velencze, Simon de Luere sajtóján, 1500. 2r. 11 levél.

Hain, 9947.

Inc.c.a.753. (coll. nr. 2.) A dubniczi Illésházy-könyvtárból.

585. Macrobius (Aurelius Theodosius). In somnium Scipionis expositiones. Velencze, Pincius Fülöpnél, 1500. 2r. 36 levél,

Hain, 10430.

Inc.c.a.755. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Címlapja s 86 levele hiányzik. Egykorú széljegyzetekkel.

586. Missale Strigoniense. Velencze, 1500.

16a. l.: Incipit miſſale diuinorū | officiorum tam de tempore | q̄z etiaz de ſanctis cuz certis | officijs annexis: vt puta de | tranſfiguratione dn̄i: de pe | ſtilētia etc̄. ſom choꝫ alme ec | cleſie Strigonien̄. Domi | nica prima in aduētu domi | ni Introitus ad miſſam. *Végén, 272a. l.*: Finit Miſſale ſom chorū | alme eccleſie Strigonien̄. | Impreſſum Venetijs | Impenſis Iohannis paep | librarij Buden̄. Anno dn̄i | M.cccc.ij.kal'. Aprilis.

4r, gót betűkkel, aa—$_8$, a—z$_8$, aa—ff$_8$, A—D$_8$ jelzettel, custosok nélkül, a 117—120. levelek nincsenek megszámozva; 2 hasábon 34 sorral, 272 levél.

Inc.c.a.1095. Egyetlen ismert példány, melyből a címlap, a 2., 8., 97., 117., 120., 169., 176., 230. levelek hiányoznak. A gömör-

megyei oláhfalusi kath. egyháztól vétetett 1875. április 22-én. Az aa_{11} jelzetű lapon: *Anno 1687. post septuagesimam tempore supranotato ex valle Muraniensi... ego Andreas Sextius Nagy... Rocza... hunc librum usui ecclesie... stitum.* A *b.* oldalon: *Nb. Pro posterum memoratu digna. Ecclesia haec Vlachpatakiensis memoria hominum erat euangelica inturbate in religionis per... citio, ast post obitum reverendi domini Andreae Leporini contra praeiudicium absque consensu haereditariorum dominorum introduxit in locum pie denati alium pastorem, quem per... et amotionem violentam facultas eidem ecclesiae data est alium evocandi et introducendi. Anno 1738.* A LXXXIII sztt levél *b.* oldalán: *Agri ad parochiam Wlachaviensem pertinentes sunt isti, qui sunt consignati per me P.trum Zwarovicium existentem pastorem ibidem anno 1627. 14. Iunii.* Következik a földek összeírása, tót nyelvű megjegyzésekkel. Az LXXXV—LXXXVIII. leveleken *Accidentia seu proventus* czímmel fel vannak sorolva, részint latin, részint tót nyelven az egyház jövedelmi forrásai. Az LXXXVIII. levél *b.* oldalán: *Anno domini 1617. Gocovienses comparaverunt pro suo suorumque usu campanulam 43 fl. existente iudice hunc temporis Michaele Sstefko.* Ez alatt s a LXXXIX—XCII. leveleken az oláhfalusi egyház történetére vonatkozó latin és tót feljegyzések az 1679., 1687—1692. évekből. A kánon előtti 8 sztlan levél *b.* oldalán: *Anno domini 1624. de novo reformata est tectaque scandulis recentibus turris Wlachoviensis. In subsidium huius dedit Emericus Gal 5 millia scandulorum, Martinus Schleder totidem et ego P(etrus) Z(warovicius) tantundem. Architectoribus dati sunt pro labore 46 fl, excepto cibo et potu, quem quilibet pro modulo suarum facultatum illis administravit.* A 9 sztlan levél *b.* oldalán, ugyane kézzel: *Anno 1627. vernales segetes hic Wlachoviae et in Gocow et aliis in partibus per intempestatem aeris fuerant ademptae, ubi tandem maxima difficultas exorta est inter homines ob defectum earundem. Incessanter enim per integras septem hebdomadas pluebat. Anno 1628. 9. Maii praedones irruerant in pagum Wlachow, ubi praestantes viros Martinum Schleder, Christophorum Hussar aedilem et iuratum, et Martinem Herto cum puero quodam privarunt vita, insuper vulneraverunt tribus viris.* (Igy.) A 10. sztlan levél *b.* oldalán: *Anno 1634. 2. Ianuarii circa secundam horam noctis igne consumpta sunt horrea, repleta segelibus, Wlachoviae.* Lejjebb: *Nb. Anno domini 1625. 14. Iunii ablatus est furtim calix cupreus auro obductus de templo Wlachoviensi, in huius locum comparatus est alter 43 fl. Hungaricis ab incolis, quem maxima cum difficultate impetrare potui ego tunc temporis existens pastor Wlachoviae, scilicet Petrus Zvarovicius Rostariensis, a circumspecto et provido viro Christophoro Literati vulgo Diak anno 1626. Roznobanae.* Ugyanitt 1687-iki, 1724-iki és 1726-iki tót bejegyzések. Az utolsó levél *a.* oldalán, a colophon alatt: *A. MDCXII. 3. et 4. maxima anonae caritas grassabat per totam superiorem Hungariam, quam sequuta sunt bella, max... pestis. Hic Wlachoviae...*

..ibus annis in ... mortui ... ex filiali vero ecclesia circiter 80 ... [Petro Zwa]rovicio existente. Más kézzel: *Anno 1628. reformatae fenestrae de novo in templo Wlakoriensi. pro quibus numerati sunt 3 fl. et 80 dri artificibus.* A *b.* oldalon kora XVI századi kézzel a *Populo meus* kezdetű ének dallama és szövege. A hátsó tábla borítéklapján tót bejegyzések az 1631., 1632. és 1634. évekből. A szövegben számos egyéb liturgikus bejegyzés egykorú s későbbi írással.

587. Nürnberg (Jörg von). Anzeigung des türkischen Volks. 1500.

1a. lapon a czím: Antzeygung kurtzlichē vñ volfurung den | vrſprung deſz Thurckyſchen vnnd hund | tyſchen volcks und deſz gewaltyger vnnd | pöſlicher zů nemūg mitſampt der groſſen | vnd ſchödlychen verderblikeyt die ſie byſz | her wider das chriſtglaublich volck hab | en begangen. *Végén, 78a. l.*: Hie endet ſich diſz bůchlein. Welches gar luſtiglich | iſt zu leſen von vilen hiſtorien. vnd geſchicht d' Tur | ckē. Gedruckt vñ volendet Im iar. M. ccccc.

4r., gót betűkkel, a—k_6 jelzettel, custosok és lapszámozás nélkül, 35 sorral, 78 levél.

Inc.c.a. 1089. Gróf Széchenyi Ferencz könyvtárából.

588. Tractatus de fraternitatibus in generali. 1500.

1a. l. a czím: Tractatus de fraternicatibus (*így*) in generali. *2a. l.*: Preſens tractatulus de ſingulis fraternitatib9 jn gene | rali: jn nouē capitula diſtinct9: cōtinet plures inſe exhor | tationes: jncouentionib9 cōfratrū applicabiles. Quarū | q̄dem exhortatōne themata in pceſſu de facili ſunt inue | ſtiganda. *Végén 10a. l*: Finis Tractatuli pñtis Anno. 1500.

4r., gót betűkkel, a—b_4 jelzettel, custosok és lapszámozás nélkül, 33 sorral, 10 levél.

Inc.c.a.1087.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

A GÖRÖG NEMZETI KÖNYVTÁR KÉZIRAT-GYŰJTEMÉNYE ATHÉNBEN.

RÉCSEY VIKTORTÓL.

Görögországi tanulmányutam alkalmával Athénben a tudományos gyüjteményeket végigjárván, az egyetemi épületben levő nemzeti könyvtár igazgatója dr. *Deffner Mihály* egyetemi tanár arra figyelmeztetett, hogy az ő kézirattárukban alighanem van egy *Corvin-kódex*, mert erről a gyüjtemény boldogult rendezője *Szakkelión* többször beszélt neki. Ennek alapján Latkóczy Mihály eperjesi kollegámmal neki estünk a kézirattár átkutatásának. Habár böngészetünk e tekintetben sikertelen maradt, találtam egy magyar történeti vonatkozású középkori görög költeményt és egyéb érdekes tapasztalatot szereztünk. Első tekintetre meglepett a gazdag gyüjtemény rendszeres kezelése. Megajándékoztak egy vaskos görög kötettel, a kézirattárnak 1892-ben, Athénben kiadott, szakszerüen kimerítő jegyzékével, melyet *Szakkelión* Alkibiadesz szerkesztett s ennek halála után a kézirattár főőre, *Konstantiridesz* G. rendezett sajtó alá. A 337 lapra terjedő, nagy 8-rétű alakú kötet teljes címe: Καταλογος ΤΩΝ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ. 1892.

E jegyzék szerint a kézirattár összesen 1856 kötetet tartalmaz. Ezek következőképen oszlanak el:

1. Ó-szövetségi sz.-írás 55 darab. 2. Új-szövetségi sz.-írás 154 drb. 3. Sz.-atyák és egyház-tanítók 284 drb. 4. Ujabb sz.-atyák művei 57 drb. 5. Liturgika és hymnologia 332 drb. 6. Egyházi zeneművek 93 drb. 7. Szentek élete és vértanusága 79 drb. 8. Régi és új filologia 314 drb. 9. Jogtudomány 108 drb. 10. Orvos-

tudomány 33 drb. 11. Vegyesek 75 drb. 12. Numizmatika 5 drb. 13. Oklevelek 13 drb. 14. Idegen nyelvű kéziratok 254 drb

Ezen csoportok közül legérdekesebbek a régi görög bibliaszövegek, továbbá a régi görög egyházi írók, mint Alexandriai Kelemen, ki 17, Nagy Vazul, ki 70, Antiochiai Gergely, Nazianzi Gergely, ki 45, Ephraim Syrus, ki 22, aranyszájú Szt.-János, ki 125, Alexandriai Cyrillus, ki 8 kézirati kötettel szerepel.

Tudományos szempontból még Aeschylos, Aristeides, Aristoteles, Aristophanes, Archimedes, Euripides (7 drb.), Hesiodos, Theokritos, Theophanes, Hippokrates Katon, Xenophon, Homeros (10 drb.), Pindaros, Plutarchos (7 drb.), Pythagoras, Sophokles (3 drb.), Strabon és Origenes régi kéziratos művei birhatnak nagyobb értékkel.

Az idegen nyelvűek között vannak angol, franczia, német, spanyol, román, latin, olasz, szláv, török, szír, arabs, perzsa, ethiopiai és szanszkrit kéziratos munkák.

A német kézirati munkák közül érdekelhetné a tudós világot *Heyne Keresztély* filologus «Vorlesungen über die griechischen Alterhümer im Sommer 1799», és «Vorlesungen über Archaeologie», továbbá *Wolf Ágost* «Vorlesungen über die griechische Literatur» czímű kéziratos munkái.

Magyar kézirat nem fordul ugyan elő a gyüjteményben; de egy magyar vonatkozású van két különböző kiállításban. Mind a kettő XIV. századbeli görög kézirat és a *Hymnologia* csoportban 551. és 562 szám alatt fordulnak elő. Provenienczíájukról csak annyit tudunk, hogy valószínüleg egy konstantinápolyi görög-keleti kolostorból kerültek Athénbe. A két kézirat tartalma egy és ugyanaz: egy görög költemény, mely Szt.-László király leánya *Iréne* görög császárné egy művészi építésű alapítványának, a bizanczi Pantokratór bazilikának és fényes monostorának dicsőítését tartalmazza. E költemény teljes szövegét az Egyetemes Philologiai Közlöny 1893. évi decz. füzetében tettem közzé. Corvin-kódexet azonban sajnos nem találtam, mert Kampufoglusz mostani custos sem tudott már róla. De birom igéretét, hogy a Corvin-kódexeknek általam vele közölt kriteriumai alapján nyomozásokat fog eszközölni az egyház-atyák és a görög klasszikusok csoportjában és ha eredményre jut, nagyon szivesen fog tudósítani róla.

A KÜLFÖLDI IRODALOM MAGYAR VONATKOZÁSÚ TERMÉKEI AZ 1893-IK ÉVBEN.

Összeállította: Horváth Ignácz.

(Második, befejező közlemény.)

Madách E. Die Tragoedie des Menschen. Dramatisches Gedicht. Aus dem Ung. übers. von L. Dóczi. 3. Aufl. (Stuttgart. Cotta J. G. 1893. 8r. 164 l. Ára 3 márka.)

Malcher F. H. Herzog Albrecht zu Sachsen-Teschen bis zu seinem Antritte der Statthalterschaft in Ungarn 1738—1766. Eine biographische Skizze. Mit einer Photogravure und 4 Textillustrationen. (Bécs. Braumüller Vilmos. 1893. X, 204 l. Ára 2 frt 40 kr.)

Medicinalschematismus der graduirten und diplomirter Aerzte, Thieraerzte, Apotheker, sowie der Spitäler, Curorte und sonstigen Sanitätsanstalten Oesterreich-Ungarn. (Bécs. Szelinszky György. 1893. 8r. 272 l. Ára 3 frt 60 kr.)

Mentor der österr.-ungar. Studenten-Kalender für Mittel-, Bürger- und Fachschulen, sowie Präparandien in Oesterreich-Ungarn. Für das Studienjahr 1894. Mit Benützung amtlicher Quellen. 22. Jahrg. (Bécs. Perles Mór. 1893. 16r. IV, 108, 132. l. Ára 50 kr.)

Metallindustrie-Kalender, Oesterreichisch-ungarischer, pro 1894. 15. Jahrgang. Herausgegeben von Carl Pataky. Herausgeber der Metallarbeiter. Reich illustrirt. (Bécs. Perles Mór. 1893. 16r. 184 l. Ára 1 frt 30 kr.)

Mikosch. Der ungarische Witzbold. I. Band. 14. Auflage. (Berlin. Frankl Siegfried 1893. 12r. VIII, 88 l. Ára 1 márka, 50 f.) — III. Band. 5. Aufl. (Berlin. Frankl Siegfried. 1893. 8, 102 l. Ára 1 m. 50 f.)

Mittheilungen des Instituts für oesterreichische Geschichtsforschung. Redigirt von Mühlbacher. XIV. Band. 1—3. Heft. (Innsbruck. Wagner-féle egyetemi könyvkereskedés. 1893. 8r. 536 l. Ára ?)

Mittheilungen, Archeologisch-epigraphische, aus Oesterreich-Ungarn. Herausgegeben von O. Benndorf und E. Bormann. XVI. Jahrg. 1. Heft. Mit 18 Abbild. (Prága. Tempsky F. N. 8r. 112 l. Ára 3 frt 60 kr.)

Monarchie, Die österreichisch-ungarische, in Wort u. Bild. Lief. 171—194. (Bécs. Hölder Alfréd. 1893. 4r. Egy füzet ára 30 kr.)

Monarchie, Die österreichisch-ungarische, in Wort und Bild. XII. Ungarn III. Band. (Bécs. Cs. k. udv. és államnyomda. 1893. 8r. 604 l. Ára 5 frt 70 kr.)

— XIII. Bd. Tirol und Vorarlberg. (Bécs. Cs. kir. udv. és államnyomda. 1893. 4r. XII, 600 l. Ára 5 frt 70 kr.)

Nachrichten über Industrie, Handel und Verkehr aus dem statistischen Departement im k. k. Handels-Ministerium. XLIX. Band. Werte für die Mengeneinheiten der im Jahre 1891 ein-, aus- und durchgeführten Waaren

im österreichisch-ungarischen Zollgebiete. (Bécs. Cs. kir. udv. és államnyomda. 1893. 8r. VIII, 188 l. Ára 1 frt.)

Nachrichten, Statistische, über die Eisenbahnen der österr.-ungar. Monarchie für das Betriebsjahr 1889. Bearbeitet und herausgegeben vom statistischen Departement im k. k. Handels-Ministerium in Wien und vom königlich-ungarischen statistischen Landes-Bureau in Budapest. (Bécs. Cs. kir. udvari és államnyomda. 1893. 2r. 590 l. Ára 6 frt.)

Namens-Verzeichniss. Alphabetisches, der k. und k. österr.-ungar. Consular-Functionäre, sowie der k. u. k. österr.-ungar. Consular-Aemter im Auslande. (Bécs. Cs. kir. udvari és államnyomda. 1893. 8r. 32 l. Ára 20 kr.)

Ónodi A. Die Nasenhöhle und ihre Nebenhöhlen. Nach anatomischen Durchschnitten in zwölf Tafeln dargestellt. Für Aerzte und Studirende. (Bécs. Hölder Alfréd. 1893. 8r. 16 l. 12 rajztáblával. Ára 2 frt.)

Pantocsek I. Beiträge zur Kenntniss der fossilen Bacillarien Ungarns. III. Theil. Süsswasser-Bacillarien. Anh.: Analysen 15 neuer Depôts v. Bulgarien, Japan, Mähren, Russland und Ungarn. (Berlin. Friedländer és fia. 8r. 42 tábla. Ára 9 márka.)

Perles Moritz. Adressbuch für den Buch-, Kunst-, Musikalienhandel der österr.-ungarischen Monarchie mit dem einem Anhange: Oesterr.-ung. Zeitungs-Adressbuch. 1893—1894. XXVIII. Jahrgang. (Bécs. Perles M. 1893. 8r. 320. l. egy czímképpel. Ára 3 frt.)

Perthes J. Taschen-Atlas. 29. Aufl. Vollständig neu bearb. v. H. Habenicht. 28 kolor. Karten in Kpfrst. Mit geogr. statist. Notizen von H. Wichmann. Sonderausg. f. die oesterreichisch-ungar. Monarchie. (Gotha. Perthes Justus. 1893. 4r. 68 l. Ára 2 frt 60 kr.)

Polek Johann. General Splény's Beschreibung der Bukowina. (Czernowitz. Pardini Henrik. 1893. 16r. XVI, 167 l. Ára 1 frt 20 kr.)

Poultney Bigelow. Paddles and politics down the Danube. (London. Paris et Melbourne. Cassel és Tsa. 1893. 8r. 253 l. a szerző rajzaival. Ára?)

Preisverzeichniss der in der österr.-ungar. Monarchie und im Auslande erscheinenden Zeitungen und periodischen Druckschriften für das Jahr 1894. Bearbeitet von dem Post-Zeitungsamte I. in Wien. (Bécs. Waldheim R. 1893. 4r. 222 l. Ára 1 frt.)

Preysz K. Bad Siófok am Plattensee. Seine Heilmittel und seine Heilwirkung. (Bécs. Braumüller Vilmos. 1893. 8r. 45 l. 5 képpel. Ára 70 kr.)

Quentin's C. F. Fahrplanbuch f. den Eisenbahn- u. Dampfschiff Verkehr in Deutschland, Holland, Oesterreich u. der Schweiz m. allen Anschlüssen an Stationen in Frankreich, Italien, England, Oesterreich-Ungarn, Belgien etc. Mit e. (lith.) Uebersichtskarte. Nach amtl. Quellen bearb. 48 Jahrg. Nr. 2. (Frankfurt a/M. Mahlau és Waldschmidt. 1893. 12r. 37 és 520 l. Ára 1 frt.

Raffay R. Zur Reform der Institution der Reserve-Officiere. (Aus «Oesterr.-ungar. Officiers-Zeitg» Bécs. «Officiers Zeitung» szerkeszt. 1893. 8r. 46 l. Ára 50 kr.)

Rákosi Viktor. Mein Dorf und andere heitere Geschichten. (Universalbibliothek. 3115. Lipcse. Ifj. Reclam Fülöp. 1893. 8r. 107 l. Ára 12 kr.)

Raunig Gustav. Der Aussenhandel Oesterreich-Ungarns im Jahre 1891 nach Waarengruppen, Herkunft und Bestimmungsland in graphischer Darstellung. Mit einer Tabelle. (Bécs. Szelinsky György. 1893. 8r. 16 l. Ára 1 frt 20 kr.)

Recueil des instructions données aux ambassadeurs et ministres de France depuis les traités de Westphalie jusq'a la revolution francaise. Publié au ministére des affaires étrangéres. X. Naples et Parme. Avec une introduction par Joseph Reinach. (Paris. Félix Alcan. 1893. 8r. CLXXXVI, 252 l. Ára 20 márka.)

Reimann's Taschen-Fahrplan f. Oesterreich-Ungarn m. den Anschlüssen an das Ausland. 1893. Juli. (Bécs. Reimann's Reisebücher kiadóhivatala. 1893. 16r. 314 l. 1 táblával és 1 térképpel. Ára 60 kr.)

Réthi L. Der periptere Verlauf der motorischen Rachen- u. Gaumennerven (Aus Sitzungsber. d. k. Akad. d. Wiss. Lipcse. Freytag G. 1893. 8r. 16 l. egy szines táblával. Ára 1 márka.)

Réthi L. Motilitäts-Neurosen des weichen Gaumens. Eine klinische Studie. (Bécs. Hölder Alfréd. 1893. 8r. 47 l. Ára 80 kr.)

Rex Oskar. Typen und Scenen aus der k. und k. österr.-ungar. Armee. 40 Phototypien. (Prága. Brellmann Károly. 1893. 4r. Ára 6 frt.)

Rieger H. Professoren der Chirurgie unserer Zeit an den Universitäten v. Oesterreich-Ungarn, Deutschland, Schweiz, Belgien, Holland, Dänemark. Für das 25. jähr. Professoren Jubiläum des Hofr. Dr. Th. Billroth gesammelt u. hrsg. Nach den Orig. Photographien in Lichtdr. ausgeführt. (Bécs. Jaffé Miksa. 1893. 2r. 8 tábla. Ára 10 frt.)

Romane, Die besten, der Welt-Literatur. Neue Ausgaben. III. Serie 1. 3. 4. Band. (L. Josef Eötvös)

Rónay S. Das naturliche Christenthum. Aphorismen. Hrg. v. E. H. Schmitt. (Lipcse. Janssen Alfréd. 1893. 8r. XVI, 62 l. Ára 1 m. 50 f.)

Röll Victor. Eisenbahnrechtliche Entscheidungen der österreichischen und ungarischen Gerichte. VI. Jahrgang, 1892. (Bécs, Pest, Lipcse. Hartleben A. 1893. 8r. 152 l. Ára 2 frt.)

Sanuto Marino. I diarii. Tomo XXXVI. (Velencze. Visentini testvérek. 1893. 4r. 754 kéthasábos l. Ára 20 lira 50 centesimi.)

Schematismus provinciae s. Crucis Croatiae-Carnioliae ordinis Minorum s. Francisci strictioris observantiae ineunte anno 1893. (Laibach. Szerzetrend. 1893. 8r. 34 l. Ára ?)

Schillerwein Ignaz. Die österr.-ungar. Zollgesetze, dargestellt auf Grundlage der Zoll- und Staats-Monopols-Ordnung und der gegenwärtig in Kraft stehenden Zoll-Manipulations- und Verrechnungs-Vorschriften. (Magyar-Hradisch. Kračelik Lipót. 1893. N. 8r. XX, 797 l. Ára 6 frt.)

Schmid Franz. Graphische Darstellung der Entwickelung von Oesterreich-Ungarn. (Bécs. Huber és Lahme. Plakát-alak. 1893. Ára 50 kr.)

Schulwesen, Das nautische, in Oesterreich-Ungarn. (Bécs. Reichswehr kiadóhivatala. 1893. 8r. 67 l. Ára 40 kr.)

Schwicker. Ungarische Hochlandsbilder. Erzählungen, Jagdabenteuer und Sagen aus den Karpathen. Mit vier Farbendruckbildern und einem

Deckelbild nach Aquarellen von Franz Schlegel. (Bécs és Teschen. Prochaska Károly. 1893. 8r. 4, 227 l. Ára 2 frt 50 kr.)

Scriptores Rerum Silesiacarum XIII. (L. Correspondenz.)

Seidel's kleines Armee-Schema. Dislocation und Eintheilung des k. u. k. Heeres, der k. u. k. Kriegsmarine, der k. k. Landwehr und der königl. ungar. Landwehr. Nr. 34. 1893. November 12. (Bécs. Seidel L. V. és fia. 1893. 12r. IV, 143 l. Ára 50 kr.)

Siegmeth K. Die ungarischen Ost-Karpathen. Die Linien der ungarischen Nordostbahn u. der ungarisch-galizischen Eisenbahn mit 24 Illustrationen und einer Karte. (Europäische Wanderbilder. Nr. 151. Zürich. Orell Füssli és Tsa. 1893. 8r. 40 l. Ára 30 kr.)

Siegmeth K. Von Oderberg nach Budapest durch das Waagthal Sillein-Galanta und Ruttka—Hatvan. Mit 16 Illustrationen von J. Weber nebst einer Karte. (Europäische Wanderbilder. Nr. 166. Zürich. Orell Füssli és Tsa. 1893. 8r. 40 l. Ára 30 kr.)

Siegmeth K. Von Wien, Oedenburg und Budapest in die hohe Tátra und in das Abauj-Torna-Gömörer Höhlengebiet. Mit 60 Illustrationen. (Europäische Wanderbilder. Nr. 167., 168., 169. Zürich. Orell Füssli és Tsa. 1893. 8r. 120 l. Egy füzet ára 30 kr.)

Statistik des auswärtigen Handels des österr.-ungar. Zollgebietes im Jahre 1892. Verfasst und herausgegeben vom statistischen Departement im k. k. Handelsministerium. I—III. Band. (Bécs. Perles Mór. 1893. 8r. I. Bd. CXLVI, 777 l. Ára 4 frt. II. Bd. VI, 583 l. Ára 3 frt. III. Bd. VIII, 703 l. Ára 3 frt.)

Statistik, Oesterreichische. Herausgegeben von der k. k. statistischen Central Commission. XXX. Bd. 2. 5. Heft, XXXII. Bd. 2—4. Heft, XXXV. Bd. 1., 3., 4. Heft. XXXVI. Bd. 1., 3. Heft, XXXVII. Bd. 1. Heft. (Bécs. Gerold Károly fia. 1893. 4r. XXX. Bd. 2. Heft X, 79 l. Ára 1 forint 40 kr. 5. Heft. 101 l. Ára 2 frt. XXXII. Bd. 2. Heft LXXXVIII, 76 l. Ára 3 forint. 3. Heft. XL, 203 l. Ára 4 frt. 4. Heft. L, 49 l. Ára 2 frt. XXXV. Bd. 1. Heft. LXXXVI, 309 l. 3. Heft. XVI, 128 l. Ára 2 frt. 4. Heft. XXXVIII, 190 l. Ára 3 frt 40 kr. XXXVI. Bd. 1. Heft. XXXVIII, 113 l. Ára 2 frt 50 kr. 3. Heft. 167 l. Ára 3 frt. XXXVII. Bd. 1. Heft. XVIII, 196 l. Ára 3 frt.)

Stern Robert. Theorie und Praxis des Gold-Importes nach Oesterreich-Ungarn. Eine übersichtliche Darstellung der Goldarbitragen auf der Basis der Kronenwährung. (Bécs. Perles Mór. 1893. N. 8r. 58 l. Ára 80 kr.)

Stern Róbert. Korona és forint. Népszerű ismertetések az értékváltoztatás okairól és eredményeiről átszámítási táblázatokkal. Fordította Szécsén Manó. (Bécs. Perles Mór. 1893. 8r. 79 l. Ára 60 kr.)

Strakosch-Grossmann. Der Einfall der Mongolen in Mitteleuropa in den Jahren 1241 und 1242. Mit 5 Karten, einem Sachregister und einem Quellenregister. (Innsbruck. 1893. 8r. 227 l. Ára?)

Strobl Adolf und Richard Schreyer. Grundzüge des Heerwesens der österr.-ungar. Monarchie. Auszugsweiser Separat-Abdruck vom III. Theile des Instructions-Buches für die Einjährig-Freiwilligen des k. und k. Heeres. 4.

Auflage. Mit 2 Karten. (Bécs. Cs. kir. udv. és államnyomda. 1893. N. 8r. VI, 84 l. Ára 50 kr.)

Télfy J. Chronologie u. Topographie der griechischen Aussprache. Nach dem Zeugnisse der Inschriften. (Lipcse. Fridrich Vilmos. 1893. 8r. VIII, 86. l. Ára 2 márka.)

Teubler Oscar. Auf Oesterreich-Ungarns Ruhmesbahn, Blätter aus dem Ehren-Kranze des k. u. k. Heeres. (Bécs. Seidel L. V. és fia. 1893. N. 8r. VII, 320 l. Ára 2 frt.)

Török G. Die neueren Wundbehandlungs-Methoden m. keimfreien Verbandstoffen. Vortrag. (Bécs. Baumüller Vilmos. 1893. 8r. 48 l. Ára 1 frt.)

Uebersichten, Statistische, betreffend den auswärtigen Handel des österr.-ungar. Zollgebietes im Jahre 1893. Zusammengestellt vom statistischem Departement im k. k. Handelsministerium. XI. Heft. Waaren-Ein- und Ausfuhr im Monate October 1893. (Bécs. Cs. kir. udvari és államnyomda. 1893. 8r. V, 179 l. Ára 80 kr.)

Universal-Administrativ-Karte der österr.-ungar. Armee mit der Eintheilung des Reiches in die Territorial- und Ergänzungs-Bezirke des k. u. k. Heeres und der Kriegsmarine, der k. k. und k. ungar. Landwehr und des Landsturmes, von k. u. k. Oberst Karl Zip. (Bécs. Artaria és Tsa. 1893. Ára 2 frt 40 kr.)

Universalbibliothek. 3115. 3121—3125. (L. Victor Rákosi, Maurus Jókai.)

Vautier Guillaume. La Hongrie économique. (Paris, Nancy. Berger-Levrault és Tsa. 1893. 8r. 483 l. egy térképpel. Ára 10 m.)

Vay A. Klingelbeutel. Gesammelte Erzählung. (Berlin. Sigismund Károly 8r. IV, 390 l. Ára 5 márka.)

Verhältnisse, Die hygienischen, der grösseren Garnisonsorte der oesterreichisch-ungarischen Monarchie. XI. Salzburg. (Bécs. Frick Vilmos. 1893. IV. 79 l. 1 tábla és 19 graph. melléklettel. Ára 1 frt.)

Verzeichniss der Advocaten und k. k. Notare in den im Reichsrathe vertretenen Königreichen und Ländern der österr.-ungar. Monarchie. 1893. Herausgegeben vom k. k. Justizministerium. X. Jahrg. (Bécs. Cs. kir. udvari és államnyomda. 1893. N. 8r. 117 l. Ára 60 kr.)

Villámossy A. Amouretten. Novellistische Rippen. (Lipcse. Schumann Adolf. 1893. 8r. III, 110 l. Ára 1 márka 50 fillér,)

Viola M. Zweierlei Liebe. Roman. (Boroszló. Schottlaender S. 1893. 8r. 278 l. Ára 4 márka.)

Wanderbilder, Europäische. Nr. 151, 164—169. (L. Siegmeth, Immendörfer, Gerlai und Sziklay.)

Wächtler W. Der alte treue Radetzky. Sein reichbewegtes Leben und Streben. Für Oesterreich-Ungarns Heer, Jugend und Völker. Mit Abbildungen. (Bécs. Grottendick Fr. 1893. N. 8r. 159 l. Ára 75 kr.)

Wertheimer Eduard. Die drei ersten Frauen des Kaiser Franz. Mit drei Porträts. (Lipcse. Dancker és Humblott. 1893. 8r. 163 l. Ára ?)

Wiklund K. B. Die südlappischen Forschungen des Ignaz Halász. Separatabdruck aus «Journal de la société finno-ougrienne» XI. Helsingfors.)

Wlislocki Heinrich. Aus dem Volksleben der Magyaren. (München Huttler M., Fischer Konrád. 1893. 8r. 183 l. Ára 7 márka.)

Wlislocki Heinrich. Volksglaube und Volksbrauch der siebenbürgischen Sachsen. (Beiträge zur Volks- und Völkerkunde. I. Bd. Berlin. Felber Emil. 1893. 8r. 212 l. Ára 5 márka.)

Woerl's Reisehandbücher. Führer durch Agram und Umgebung. III. Auflage. (Würzburg. Woerl Leó. 1893. 8r. 15 l. 3 térképpel. Ára 50 fillér.)

Woerl's Reisehandbücher. Führer durch Gran und Umgebung. II. Auflage. (Würzburg. Woerl Leó. 1893. 8r. 35 l. három térképpel. Ára 50 fillér.)

Wrangel C. G. Ungarns Pferdezucht in Wort u. Bild. 14—19. Liefg. (Stuttgart. Schickhardt és Ebner. 1893. 8r. 1—256 l. Egy füzet ára 2 márka.)

Zöhrer Ferdinand. Das Kaiserbuch. Erzählungen aus dem Leben des Kaisers Franz Josef I. Oesterreich-Ungarns Jugend gewidmet. Mit vier Farbendruckbildern nach Original-Aquarellen von Alois Greil. Neue ergänzte Ausgabe. (Bécs. Gerold Károly fia. 1893. 8r. IV, 327 l. Ára 3 frt.)

Zsigmondy E. Die Gefahren der Alpen. Praktische Winke f. Bergsteiger. 3. unter Mitwirkg. L. Purtscheller's u. O. Zsigmondy besorgte Aufl. (Augsburg. Lompart N. 1893. 12r. III, 192 l. Ára 2 frt.)

TÁRCZA.

ÉVNEGYEDES JELENTÉS A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRÁNAK ÁLLAPOTARÓL 1894. OKTÓBER 1-TŐL DECZEMBER 31-IG.

(Felolvastatott a Magyar Nemzeti Múzeum 1894. április 2-iki igazgatósági ülésén.)

I.

A *nyomtatványok osztályának* anyaga a lefolyt évnegyedben ajándék útján: 357, vásárlás útján 620, köteles példányban 556 nagyobb és 448 drb apró nyomtatványnyal, összesen 2081 drbbal szaporodott.

Nem lehet említés nélkül hagyni azon feltünően nagy különbözetet, mely a tavalyi 1893. év I-sö negyedében és a jelen évnegyedben kimutatott gyarapodás közt mutatkozik. Míg ugyanis akkor a nyomtatványi osztály anyaga 2469 drbbal szaporodott, addig most csak 1533 drb nagyobb nyomtatványt lehet e czímen kimutatni. Ennek oka abban rejlik, hogy a székes főváros polgármesteri hivatala a fővárosi nyomdákból hozzá beküldött nyomtatványoknak a Magyar Nemz. Múzeum könyvtárához való áttételét f. évi január elsejével beszüntette.

A lefolyt negyedévben a könyvtár olvasótermében 4037 egyén 8674 kötet nyomtatványt, a könyvtáron kívül 511 egyén 1639 művet 2297 kötetben használt.

Nevezetesebb szerzemények: 1. Portraits of the Hungarians, Hussars, Pandours or Kroats, Waradins or Sclavonians, Ulans and Hanaks. London, 1743. (45 márkáért.) 2. Teatro della guerra contro il Turcho, Róma, 1687. (25 frankért); 3. La galerie agreable du monde. Tom. I.—III. D'Hongrie et Turquie. Leiden. (300 márkáért); 4. Kandler, Codice diplomatico Istriano. (25 frtért.) 5. Aldinari, Historia genealogica della famiglia Carafa. Nápoly, 1691.

(70 liráért); 6. Két eddig ismeretlen magyarországi nyomtatvány, úgy mint: Neu-vermehrtes auserlesenes Gesangbuch D. Mart. Luther, Brassó, 1687. és Evangelia und Episteln auf alle Sontage, Nagy-Szeben, 1683. (együtt 5 frtért.)

A beérkezett munkákról 1670 címlap lett fölvéve; 605 mű repertorizáltatott, és 383 munka 455 kötetben lett kötés alá adva. Ezen felül kivált a magyar szépirodalmi munkákban mutatkozó hiányok felderítésére és kipótlására fordítottunk gondot, ugyszintén a góthai almanach eddig hiányzó kötetei közül is többet beszereztünk. Eltekintve attól, hogy az antiquári katalogusok rendszeres figyelemmel tartása, átnézése most már lehetségessé tette azt is, hogy az ott hirdetett s a könyvtárban még meg nem levő magyar vonatkozású munkák azonnal megszerezhetők voltak, a tudományos egyetemek karaihoz a régebbi és legujabb tudori értekezéseknek, az egyes tanintézetek igazgatóságaihoz pedig az értesítőknek megküldése végett intézett megkeresés is szép számmal juttatta ily tárgyú munkákhoz a nyomtatványi osztályt, azon szíves előzékenység folytán, melylyel megkeresésünket a nevezett helyeken fogadták.

II.

A hirlapkönyvtár a lefolyt évnegyedben Kun S. antiquártól vásárlás útján a következő hirlapokat szerezte meg: 1. 1848/49-iki hirlapok egyes számait, 22 dbot, 3 frt 30 krért, 2. a *Magyar gyorsíró* 1865. évfolyamát 1 frt 50 krért, 3. A *Der Spiegel* 1830/31. évfolyamából kiegészítésül 4 számot 40 krért és az 1832. évfolyamot 2 frtért. 4. A Gyógyszerészeti Hetilap 1875—78. és 1880-iki évfolyamait 5 frtért, összesen 8 évfolyamot 509 számban. Köteles példány czímén beérkezett 506 évfolyam 12,485 számban. Az összes gyarapodás 514 évfolyam 12,994 számban.

Az olvasók száma 444 volt; ezek 1206 kötet hirlapot használtak.

Revideáltatott 235 hirlap 7280 száma. Czéduláztatott 28 hirlap 46 évfolyama. Reklamáló levél szétküldetett 170; a reklamált 1064 számból eddig beérkezett 564 szám.

III.

A *kézirattár* a lefolyt évnegyedben ajándék útján 6, vétel útján 8, csere útján 4 drb kézirattal gyarapodott. Vásárlásra 167 frt és 3 márka fordíttatott.

E negyed szerzeményei közül kiemelendők: egy vegyes tar-

talmú latin és olasz nyelvű kódex Ianus Pannonius öt, az eddig ismertektől eltérő szövegű versével; továbbá Aranka György levelezése gróf Fekete Jánossal és Gian Battista Pasquini olasz följegyzései VI. Károly török háborújáról, valamint Szigligeti József «A mama» című vigjátékának eredeti kézirata

A kutatók száma 116 volt, s ezek 361 kéziratot és 255 fényképet használtak.

A rendezetlen és beosztatlan régi kézirati anyagból kiválasztatott és rendeztetett 146 mű, melyhez a beosztás és az inventáriumba való bevezetés alkalmával összesen 180 utalólap készíttetett. A szintén beosztatlan, de rendezett 1880. utáni gyarapodás anyagához készült ezenkívül még 281 utalólap.

A nagyobb gyűjtemények közül a Jászai, Gévai, Bajza és Schmidt Vilmos-féle irodalmi hagyaték, továbbá Eötvös, Deák, Fáy András és más magyar irók levelezései, továbbá az Országgyűlési és a Törvényhatósági Tudósítások, a Diéta-közlő és a Diarium rendeztettek és lajstromoztattak. A kódexek nyomtatott paizskával lettek ellátva, s ugyancsak paizskázva és újra megszámozva lett a *Fol. Lat. 1038—1720.* számok közé eső kézirattári anyag is. Ezenkívül géppel megfóliáltatott minden újabb gyarapodás és a feldolgozott részből az, a mi beosztatott.

A *levéltár* a lefolyt évnegyedben ajándék útján 142 drb irattal, vétel útján 9 drb irattal, 11 fényképmásolattal és 10 negativval, csere útján 70 drb irattal, összesen 242 darabbal gyarapodott.

Ajándékaikkal gyarapították a levéltárat Kemse János, a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság, id. Szinnyei József, Varjú Elemér és egy ismeretlen; az ajándékozók között szerepel még a Meskó család, melynek az 1870-es években beküldött iratai, számszerint 102 drb, maig sem reklamáltatván, a levéltár törzsgyűjteményébe beosztattak. Vásárlásra az eddigi beszámolás szerint 63 frt és 4 bir. márka fordíttatott. A csere útján megszerzett 70 drb iratért a levéltár egy használaton kivüli bádog oklevéltokot adott.

A szerzemények közül kiemelendők: egy 30 drb középkori oklevélből álló gyűjtemény, mely egy ismeretlen ajándékából jutott a levéltár birtokába; továbbá a Meskó család levéltára, melynek 102 drb iratai közül 26 drb gyarapította a levéltár középkori okleveleinek csoportját.

A nemeslevelek gyűjteménye a következő darabokkal gyarapodott:

1515. július 6. II. Ulászló címereslevele Verssendi, máskép Tharyani Ferencz részére.

1624. augusztus 24. Bethlen Gábor címereslevele Becchey György részére.

1625. január 18. Bethlen Gábor címereslevele beelmegyeri Domokos János részére.

1712. Stegner Mátyás és Eineder Ferencz Antal címerkérő folyamodványa.

1712. május 11. III. Károly bizonyságlevele arról, hogy az 1712. április 5-iki kelettel magyar nemességet nyert Eineder Ferencz Antal az indigenatusi esküt letette.

1808. július 27. Martonicz András osztrák bárói diplomája.

1809. április 1. Ugyanannak magyar címeres nemeslevele.

1809. április 1. Ugyanannak magyar bárói diplomája.

Az újabbkori politikai mozgalmakra vonatkozó iratok gyűjteménye Görgei Arturnak 1850. április 9-én dr. Bakody Tivadarhoz irt levelével gyarapodott.

Meg kell emlékeznünk még a fényképgyűjteményünk kiegészítésére irányuló vételekről, melyek a gyűjteményt a magyar diplomatika legrégibb emlékei közül 1 drb XI. és 10 drb XII. századi eredeti oklevél fényképével gyarapították.

Ezek a következők:

A veszprémi káptalan levéltárából: 1. Guthlen királyi serviens adománylevele a veszprémi Szt.-Mihály egyház részére Szt.-László korából. (Fejér, IX/VII. 703.) 2. Fila végrendelete, II. István korából. (U. ott. 631.) 3. II. Géza korabeli ítéletlevél (kiadatlan). 4. Benedek veszprémi comes adománylevele 1171. évből. (U. ott 632.) 5. Myskeh comes fia István végrendelete, 1174 évből. (U. ott. VI/II. 412.) 6. A veszprémi püspökség adománylevele kesuhi szabadosai részére 1181-ből. (Wenzel, Árp. új okmt. I. 75.) 7. Zaah de villa Pescey végrendelete a XII. századból. (Kiadatlan.)

A pannonhalmi főapátság levéltárából: 8. Acha veszprémi jobbágy végrendelete a pannonhalmi Szt.-Márton-egyház részére, II. István korából. (Wenzel, I. 48.) 9. II. Béla adománylevele 1137. évből. (Fejér, VII/V. 108.) 10. András veszprémi prépost adománylevele II. Béla korából. (Wenzel, I. 55.)

A zágrábi érseki levéltárból: 11. II. Béla ítéletlevele a zágrábi püspökség részére, 1134. évből. (Tkalcic, Mon. eccl. Zagrab. I. 1.)

Az ujabb szerzemények közül feldolgoztatott (osztályoztatott, borítékoztatott és meg lett bélyegezve) 166 drb irat. A régebbi. szerzemények közül revideáltatott és osztályoztatott 3227 drb irat.

A levéltár anyagába beosztatott: 1. a középkori oklevelek közé 476 drb, 2. az ujabbkori oklevelek közé 4063 drb, 3. a nemeslevelek közé 8 drb, összesen 4547 drb.

Az előző évnegyedben rendezett Péchy-levéltár 8 fiókban felállíttatott és jelzőlapokkal lett ellátva.

Hasonlókép felállíttatott és jelzőlapokkal elláttatott Vörös Antal-féle gyűjtemény kézirati része, mely 15 fiókot foglalt el és

az újabbkori politikai iratok gyűjteményének egyik alcsoportját fogja képezni.

Megkezdetett a középkori oklevelek csoportjának leltározása.

A külföldi iratok gyüjteménye, mely 1890-ben a bajor vonatkozású iratok kiválasztása alkalmával rendetlen állapotba jutott, ujból rendeztetett, a bajor iratok visszaosztattak, és az egész csoport 20 fiókban felállíttatott és jelzőlapokkal lett ellátva.

Foiyamatban van ez időszerint a Becsky és Szent-Iványi családok levéltárainak rendezése.

Az ősnyomtatványok csoportjában gyarapodás nem történt. A gyűjtemény bibliografikus leirása az 1500. évig haladt, s a már kész jegyzékből az 1480-tól 1490-ig terjedő rész a Magyar Könyv-Szemle f. évi I. füzetében lett közzétéve.

JELENTÉS A BUDAPESTI EGYETEMI KÖNYVTÁR ÁLLAPOTÁRÓL 1893-BAN.

SZILÁGYI SÁNDORTÓL.[1]

Nagyméltóságú Gróf, Miniszter Úr!

Kegyelmes Uram!

A budapesti egyetemi könyvtár 1893-dik évi forgalmáról és gyarapodásáról végjelentésemet a következendőkben van szerencsém előterjeszteni.

Könyvtárunk ez elmult évi történetének kétségtelenül legnevezetesebb mozzanata az az intézkedés, melylyel az Egyetemi Tanács kezdeményezésére Nagyméltóságod a könyvtár nyitvatartási idejét módosította. E szerint tekintet nélkül a vasárnapokra és ünnepekre, a sátoros ünnepek és hétfői napok kivételével, a könyvtár állandóan nyitva van még vasárnap délutánokon is, úgy, hogy az egyetemi ifjúság épen az egyetemi szünnapokat használhatja fel nömivelésre és tanulásra. Ezt az intézkedést a gyakorlat s az eredmény czélszerűnek és helyesnek bizonyította be: a könyvtár az egyetemi szünnapokon is csak olyan látogatott, mint rendesen. Sőt mint örvendetes tényt lehet megemlíteni, hogy évről-évre gyarapodik nemcsak a könyvtár nagy olvasóterme látogatóinak száma, hanem általában a könyvtár dolgozóterme használóinak száma is

[1] Az egyetemi könyvtár czímjegyzékének XVIII. kötetéből.

Ez örvendetes eredményt bizonyos tekintetben annak is köszönhetjük, hogy az európai irodalom legkiválóbb újabb termékei a könyvtári bizottság s a szaktanárok utasításai értelmében beszereztetnek s így a könyvtár az olvasók méltányos igényeinek megfelel; de nagy része van abban a tisztikar ügybuzgalmának és szakképzettségének is, mely daczára, hogy a könyvtári látogatási idő szaporítása s a látogatók számának növekedése új terheket rótt vállára, teljes igyekezettel törekszik nemcsak a közönség méltányos követeléseinek megfelelni, hanem a magas kormány speciális megbizásainak is eleget tenni.

Így bizatott meg Kudora Károly másodőr a nemzeti múzeum kéziratainak és inkunabulumainak felülvizsgálásával, továbbá ugyan ő és Dedek Crescenc első tiszt, a millenium kiállítási bizottság könyvtári szakosztályánál előadókká neveztettek ki, kik mindketten e hivatalos functióban úgy jártak el, hogy könyvtári kötelességeiknek is eleget tettek.

Az egyetemi könyvtár kézirati katalogusának II-ik füzete már megjelent s a folyó évi járulékokkal egy időben fog szétküldetni.

A könyvtár szaporodása legnagyobbrészt a rendes évi dotatióból került ki, de ezenkívül adományozás útján is jutott a könyvtár intézetektől, hatóságok- és magánosoktól munkák birtokába, nevezetesen: a magy. kir. és osztrák csász. kir. kormányoktól, a magyar országgyülés mindkét házától, a bécsi cs. és kir. hadi irattártól, a M. T. Akadémiától, a Magyar Történelmi Társulattól, a fővárosi és országos statisztikai hivataloktól, az állami főszámvevőszéktől, a bolgár közoktatásügyi kormánytól, a brüsszeli általános nemzetközi földmérési értekezlettől, a közmunkák tanácsától, az Országos Törvénytár szerkesztőségétől, az egri érseki jogliceumtól. A nyomdák közül: az egyetemi, állami nyomdáktól, az Athenaeum és Franklin-társulat nyomdáitól, továbbá a kecskeméti, nagy-kanizsai, debreczeni, komáromi, miskolczi stb. nyomdáktól. Magánosok közül Benczur Dénes, Dankó József püspök (Pozsony), Eble Gábor, Gárdos Julia úrhölgy, Hanusz István (Kecskemét), Kalmár Antal, Karvasy Ágost (Győr), dr. Kauzli Dez ő (Veszprém), Kende S. (Bécs), Kovács Ferencz (Hódmezővásárhely), dr. Krausz Sámuel, Lubrich Ágost, dr. Moller Miklós, Mérei Kálmán, Szabó Ferencz (Német-Elemér), Szabó Sándor, dr. Szádeczky Lajos (Kolozsvár), dr. Télfy Iván, Toldy Lászlóné úrnő, Tóth Károly (Csurgó), Vámbéry Ármin és báró Vay Miklós gyarapították adományaikkal a könyvtárt.

Ezeken kívül néhai Mayer István, esztergomi czímz. püspök-nagyprépost, Pázmány Péter nagynevű esztergomi biboros érsek s Magyarország primásának olajba festett arczképét végrendeletileg könyvtárunknak hagyományozta.

A könyvtár állománya az 1893. évben 1618 művel, mely

2201 kötetet képez, és 935 drb apró nyomtatványnyal gyarapodott; ezt hozzáadva a mult évi álladékhoz, az 1893. deczember 31-iki könyvtárállomány 210,126 kötet műből és 33,830 drb apró nyomtatványból áll. A használati forgalmat az I. és II. táblázatban foglalt adatok tüntetik fel; megjegyzem azonban, hogy e táblázatokban az egyetemi tanárok és kutatók számára fentartott dolgozóteremben és a folyóirati szobában történt használati forgalom, a mi pedig évről-évre progressziv módon nagyobbodva, igen jelentékeny, nincsen felvéve.

A külföldi könyvtárak és tudományos intézetek közül az az 1893-ik évben a következőkkel állottunk érintkezésben: Az aacheni városi könyvtárral, a bajor kir. könyvtárral, a bécsi cs. és kir. állami levéltárral, a bécsi cs. kir. egyetemi könyvtárral, a bécsi cs és kir. hadi levéltárral, a bécsi cs. kir. hitbizományi könyvtárral, a bécsi cs. kir. Institut für österreichische Geschichts-Forschung könyvtárával, a bécsi cs. és kir. udvari könyvtárral, a berlini kir. könyvtárral, a berni egyetemi könyvtárral, a bonni kir. egyetemi könyvtárral, a boroszlói városi könyvtárral, a czernowitzi cs. kir. egyetemi könyvtárral, a drezdai kir. nyilvános könyvtárral, az erlangeni kir. egyetemi könyvtárral, a göttingeni kir. egyetemi könyvtárral, a gráczi cs. kir. egyetemi könyvtárral, a gráczi cs. kir. műegyetemi könyvtárral, a greifswaldi kir. egyetemi könyvtárral, a halle-wittenbergi kir. egyetemi könyvtárral, az innsbrucki cs. kir. egyetemi könyvtárral, a krakói cs. kir. tud. akadémiával, a krakói cs. kir. Jagello-egyetemi könyvtárral, a krakói Seminarium Historicum-mal, a lausanne-i egyetemi könyvtárral, a leideni országos könyvtárral, a lipcsei kir. egyetemi könyvtárral, a lipcsei városi könyvtárral, a lembergi cs. kir. egyetemi könyvtárral, a lembergi tartományi kormánynyal, a lembergi Oszelinszky-Intézettel, a lille-i egyetemi könyvtárral, a marburgi kir. egyetemi könyvtárral, az olmüczi herczeg-érsek kremsieri könyvtárával, a sanctgalleni rendház könyvtárával, a sziléziai cs. kir. tartományi kormánynyal és a tübingai kir. egyetemi könyvtárral.

I. Táblázat.

Az egyetemi könyvtár olvasótermét látogatók foglalkozási ág szerinti kimutatása az 1893. évben.

	Január	Február	Március	Április	Május	Június	Szeptember	Október	November	Deczember	Összesen
Jog- és államtudományhallgató	65	47	17	15	13	4	76	490	175	59	961
Orvostanhallgató	36	36	8	5	3	1	38	161	80	36	404
Bölcsészettanhallgató	15	15	6	2	3	2	23	126	30	13	235
Gyógyszerészettanhallgató	3	3	—	—	—	—	1	3	2	2	14
Hittanhallgató	2	1	1	—	—	—	2	3	—	3	12
Műegyetemi hallgató	12	10	4	2	4	1	9	46	10	14	112
Közép- és szakisk. tanuló	24	19	6	9	4	6	39	28	20	29	184
Állatorvostanhallgató	3	2	2	—	—	—	5	3	3	2	20
Jog- és államtud. szigorló	2	5	1	—	—	1	6	7	3	2	27
Orvostani szigorló	7	2	1	3	1	—	9	2	10	4	40
Bölcsészeti szigorló	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Ügyvédjelölt és joggyakornok	12	5	19	7	4	1	16	10	7	3	84
Tanár- és tanítójelölt	5	4	3	—	2	—	7	4	4	4	33
Magánzó	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	4
Hivatalnok	1	6	8	4	—	1	7	15	7	8	57
Hirlapíró és író	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	5
Tanár és tanító	—	2	3	—	3	2	3	2	1	2	18
Ügyvéd	3	—	—	2	1	—	—	3	1	—	10
Orvos	—	—	—	—	—	—	1	6	3	1	11
Lelkész	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Katonatiszt	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Kereskedő	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Mérnök	1	1	—	—	—	—	2	3	3	1	11
Művész	—	—	—	—	—	—	3	2	2	1	8
Vegyész	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Műiparos	—	—	3	—	—	—	—	—	1	—	4
Gazdász	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Összesen	191	159	82	49	39	22	248	919	365	185	2259

A 2259 látogatási jogosultsággal bíró olvasó 39,255 izben vette igénybe az olvasótermet és itt 42,081 művet használt. Az erre vonatkozó részletes kimutatás a II. táblázatban foglaltatik.

II. Táblázat

Az egyetemi könyvtár olvasótermének forgalma az 1893. évben.

Hónap	Olvasók összege	A használt művek szakok szerint									A használt művek összege
		A) Hittudomány.	*B)* Jogtudomány	*C)* Államtudom.	*D)* Orvostudom.	*E)* Mathem. és természettud.	*F)* Bölcészet. és neveléstud.	*G)* Történelmi és földrajzi tud.	*H)* Nyelvészet és irodalom	*I)* Egyet. encycl. és vegyesek	
Január.....	5330	7	1819	317	1340	405	231	632	534	367	5652
Február....	5153	13	1666	258	1337	341	99	644	646	507	5511
Márczius...	4311	20	1582	250	943	325	87	504	535	372	4618
Április.....	3019	28	1231	167	532	255	56	444	332	221	3266
Május	3140	27	1447	268	468	196	89	321	313	235	3364
Június.....	2009	1	969	139	262	147	29	202	146	206	2101
Szeptember.	1120	1	344	44	173	70	40	139	287	67	1165
Október....	3571	39	1372	233	698	316	100	385	601	231	3975
November..	6335	43	2632	377	1217	431	222	858	803	416	6999
Deczember .	5262	72	1656	310	1208	387	184	621	624	368	5430
Összesen.	39255	251	14718	2363	8178	2873	1137	4750	4. 21	2990	42081

Az olvasóterem július 1-től szeptember 1-ig zárva volt.

Házon kívül 1768 kikölcsönző 3590 művet használt.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA 1893-BAN.

HELLEBRANT ÁRPÁDTÓL.

A rendezett tudományszakok száma 51, s 48,985 munkát tartalmaznak, a következő kimutatás szerint:

Történelem: 5506, Magyar történelem: 2656, Életirás: 2115, Politika: 2256, Magyar politika: 1563, Jogtudomány: 1116, Magyar jogtudomány: 1458, Magyar országgyűlési irományok: 95, Földrajz: 1017, Magyar földrajz: 414, Térképek: 926, Utazás: 1076, Statisztika: 682, Anthropologia: 245, Természettudomány: 160, Természettan: 828, Vegytan: 405, Mathematika: 969, Természetrajz: 127, Állattan: 476, Növénytan: 355, Ásványtan: 503, Orvostudomány: 2388, Hadtudomány: 583, Philosophia: 1162, Paedagogia: 1753, Széptudomány: 485, Nyelvtudomány: 1858, Magyar nyelvtudomány: 405, Régi magyar irodalom: 631, Magyar irodalom: 2263, Külföldi folyóiratok: 189, Magyar folyóiratok: 372, Görög irodalom: 693, Latin irodalom: 825, Classica philologia: 636, Uj latin irodalom: 792, Régészet: 1338, Éremtudomány: 175, Keleti irodalom: 719, Olasz irodalom: 200, Franczia irodalom: 612, Germán irodalmak: 1259, Szláv irodalmak: 406, Külföldi és hazai társulatok s akadémiák kiadványai: 494, M. T. Akadémia kiadványai: 386, Gazdaság: 1331, Theologia: 892, Encyclopaedia: 139, Incunabula: 355, Bibliographia: 695.

A betűrendes czímjegyzék írása ez évben is folytattatott s az elkészült 2000 czédulával ezek száma 46,000-re szaporodott.

Ezenkívül a rendes folyó munka és a szak-katalogusok készítése és kiegészítése az inventáriummal együtt tovább haladt.

A szak-katalogusok köteteinek száma: 93.

A könyvtár gyarapodása a járulék-napló kimutatása szerint a következő:

199 külföldi akadémiával, külföldi és hazai társulatokkal és testületekkel folytatott csere és ajándék útján:

	882 mű	389 köt.,	702 füz.,	200 isk. ért. és 2 térk.
Magánosok ajándékából	178 »	140 »	62 »	
31 nyomda köteles példányaiból . .	957 »	311 »	702 »	
Saját kiadványaiból	36 »	38 »	43 »	
Vétel útján	329 »	637 »	114 »	

Az összes gyarapodás 1893-ban 2,382 mű 1,515 kötetben és 1,623 füzetben, 200 iskolai értesítő, 2 térkép. Ehhez járul 152 külföldi és hazai folyóirat.

Az olvasó terem látogatottsága 1893-ban következő volt:

Januárban	885	egyén	1410	munkát használt.
Februárban	881	»	1289	» »
Márcziusban	625	»	1016	» »
Áprilisban	504	»	829	» »
Májusban	406	»	652	» »
Juniusban	225	»	369	» »
Szeptember 15—30-ig .	252	»	370	» »
Októberben	927	»	1374	» »
Novemberben	990	»	1534	» »
Deczemberben	907	»	1409	» »

Tehát a könyvtár olvasótermében 6,602 olvasó 10,252 művet használt, míg házon kívül való használatra 128 egyén 560 munkát kölcsönzött ki.

SZAKIRODALOM.

Dr. Havass Rezső. Magyar Földrajzi Könyvtár. *A magyar birodalomról bármely nyelven, valamint magyar szerzőktől bármely földrajzi tárgyról és bármely nyelven megjelent irodalmi művek könyvészete. Idevágó irodalomtörténeti bevezetéssel. Budapest, 1893. A szerző sajátja; főbizományos: Franke Pál (Budapest, IV. Hatvani-u. 2.). Nyomta a Pesti Lloyd-Társulat könyvnyomdája.* 8r. XXVII+532 l. Ára 10 korona.

Földrajzi irodalmunk munkásai legjobban tudják, hogy minden könyvészeti munka, mely a földrajzi irodalmat öleli fel, csak nyereséget jelent, s e tekintetben Havass könyvét a geografia csak szívből üdvözölheti. De Havass munkája nemcsak nyereség számba megy; mint komoly és hosszas kutatások eredménye, nagy anyagával, ügyes beosztásával, földrajzi irodalmunkban a hézagpótláson kívül az úttörés igényével lép fel, s megérdemelte a vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatását, mely a munkából a Magyar Földrajzi Társaság ajánlatára 100 példányt vásárolt meg a hazai kulturális intézetek számára.

Havass a Magyar Földrajzi Könyvtár anyagát már a nyolczvanas évek elején kezdte gyűjteni, noha akkor még nem gondolt arra, hogy anyagát összefoglalva kiadja. Vállalkozása az 1885. évi budapesti országos általános kiállítás alkalmával nyert alakot; ekkor ugyanis a Magyar Földrajzi Társaság a vallás- és közoktatásügyi kormány felszólítására egy földrajzi kiállítás rendezését határozta el, melynek vezetését dr. Havass Rezsőre, Péchy Imrére és Heim Péterre bízta. E bizottság a többek közt a régi magyar földrajzi művek jegyzékét szándékozott összeállítani, de a megkezdett anyaggyűjtés a jegyzéket oly terjedelmessé tette, hogy annak összeállításától el kellett állani s a tisztán alkalmi czélt szolgálni kivánó jegyzék helyett a bizottság a magyar földrajzi és térképészeti irodalom könyvészetének megírását határozta el, melyből Havass a földrajzi, Péchy a térképészeti részt vállalta magára.

Havass könyve már 1888-ban készen volt s ugyanazon év május 7-én a M. T. Akadémia II. osztályának ülésén be is lett

mutatva; kiadásra azonban, az újabb anyag felhasználásával, csak 1893-ban került, még pedig irodalmi viszonyaink jellemzéséül — a szerző saját költségén.

Havass könyve, melyet szülői emlékének ajánl, az 1849. évig bezárólag megjelent hazai vonatkozású földrajzi művek jegyzékét nyujtja, s 4716 hazai vonatkozású földrajzi rokontárgyú munka czímét foglalja magában; ez anyagot összesen mintegy 119 könyvtárból gyüjté össze s így a Magyar Földrajzi Könyvtár-ba azon földrajzi műveket vette fel, tekintet nélkül a nyelvre, melyeknek eredete vagy tárgya magyar.

A könyv a következő öt szakaszra oszlik: I. A magyar birodalomra vonatkozó földrajzi és rokontárgyú munkák, és pedig: *a*) Magyar birodalom (különösen Magyarország); *b*) Erdély; *c*) Horvát-, Szlavon- és Dalmátországok s a volt Határőrvidék; *d*) Megyék; *e*) Városok, falvak, fürdő- és gyógyhelyek. II. A külföldre, nemkülönben a magyar birodalomra is vonatkozó földrajzi és rokontárgyú munkák. III. *a*) A külföldet tárgyaló magyar földrajzi irodalom; *b*) A külföldről szóló idegen írók munkáira vonatkozó magyar könyvismertetések. IV. Csiziók, naptárak és rokontárgyú munkák. V. Különfélék és Pótlék. Az ezen szakaszokban és alszakaszokban foglalt czímek időrendben következnek egymás után; a megyék, városok, falvak, fürdő- és gyógyhelyekre vonatkozó munkák czímei betűrendben és időrendben is össze vannak állítva. Felhasznál kéziratokat, könyveket, folyóiratokat, értekezéseket és hirlapczikkeket s a mennyire lehet, megjelöli, az illető mű melyik könyvtárunkban található. A könyvet a magyar földrajzi irodalom könyvészetének forrásművei és az átkutatott 119 könyvtár jegyzéke s végül a könyvben előforduló összes geografiai nevek kitünő indexe rekesztik be. Mint hiányt kell felemlítenünk a szerzők betűrendes névmutatóját, mely a munka tökéletességének és gyakorlati használhatóságának rovására van s alkalmat adhatott oly birálatokra, minő p. o. dr. Márki Sándoré, (Erdély, 1893. 5. f), mely nagyrészt épen a szerzők betűrendes jegyzéke hiányán alapuló tévedésekből áll, mint azt utóbb maga Havass (Erdély, 1893. 9.—10. f.) kimutatta.

Ha Havass e munkájához csatoljuk Péchy térképészeti irodalmát, úgy a földrajzi könyvészet 1849 végéig együtt van. De ez csak a munka egyik fele. Az 1849-iki évtől máig terjedő földrajzi irodalom repertoriuma megírásra vár még Noha egyes évekről vannak bővebb feljegyzéseink, mint a Márkiéi a Földrajzi közleményekben (Hazánk leírói), de rendszeres összefoglaló bibliografiánk nincs. Az 1892-ben Bernben tartott V. földrajzi kongresszus elhatározta, hogy egy egységes geografiai bibliografiát fog szerkeszteni, mely a világ összes geografiai műveit magába foglalja; a kongresszus végrehajtó állandó bizottsága közoktatásügyi kor-

mányunkat is felkereste, mely a Magyar Földrajzi Társasághoz fordult a magyar geografiai bibliografia szerkesztése ügyében. A Magyar Földrajzi Társaság melegen vette az ügyet pártfogásába s ha a közoktatásügyi kormány az anyagi akadályok leküzdésében a társaságnak segítségére lesz, úgy a magyar földrajzi könyvészet 1849-től napjainkig is létesülni fog. Dr. Havass Rezső megmutatta Magyar Földrajzi Könyvtárával, hogy alkalmasabb egyént, mint ő, a munka folytatására alig találhatnánk.

Dr. Jankó János.

A budapesti magyar kir. egyetemi könyvtár kéziratainak czímjegyzéke. (*Catalogus manuscriptorum Bibliothecae Reg. Scient. Universitatis Budapestinensis.*) *II. rész. Budapest, nyomatott a m. kir. egyetemi könyvnyomdában. 1894.* 8r. 305—812. l.

A három nagy országos könyvtár közül a budapesti egyetemi könyvtár az egyedüli, mely abban a szerencsés helyzetben van, hogy katalogusait nyomtatásban közzé teheti. Könyveinek czímjegyzékéből eddig 18 kötet jelent meg; középkori kódexeiről valósággal mintaszerű katalogust adott a tudósok kezébe s a rendkívüli tevékenység daczára, mit e nagy forgalmú könyvtár gyarapítása s rendbentartása megkövetel, a könyvtári igazgatóság nemcsak arra talált időt és módot, hogy szakszerüen rendeztesse a könyvtár értékes kéziratgyűjteményét, hanem az eszközöket is megtalálta arra, hogy a kéziratok nyomtatott czímjegyzékében tegye közkeletűvé a fáradságos munka eredményét.

Az egyetemi könyvtár kéziratainak czímjegyzékéből az első kötet 1889-ben jelent meg s a kézirati művek és a czéhlevelek jegyzékét foglalta magában. A most megjelent második kötet tartalmát az eredeti oklevelek és levelek s a Hevenesy- és Pray-féle gyűjtemények kéziratainak jegyzéke képezi. 82 mohácsi vész előtti és 587 újabbkori eredeti oklevélnek, levélnek s egyéb levéltári iratnak latin regestáját találjuk ott meg, s azonkívül a Hevenesy-féle gyűjtemény 91 kötetének és Pray kéziratai 60 kötetének részletes leirását, a bennök foglalt oklevélmásolatok terjedelmes kivonataival együtt. A mult század két nagy gyűjtőjének gyűjteményes kincse s bennük a magyar világi és egyházi történelem és a kultúrhistoria rendkívül becses anyaga válik e jegyzék által az egész tudományos világ tulajdonává. A kiváló hely, melyet e gyűjtemények történelmi forrásaink között elfoglalnak, indította arra *Szilágyi* Sándort, a könyvtár lelkes igazgatóját, hogy az egész katalogust latin nyelven irassa meg. Ezt a sok nehézséggel járó feladatot, mint az igazgató előszavában olvassuk, *Dedek* Crescens Lajos könyvtárnok oldotta meg, s az egész kötet szerkesztése az ő gondosságát dicséri. A kötet beható méltatást érdemel, de ezt

akkorra tartjuk fenn, midőn a harmadik, befejező kötet is megjelenik s a teljes katalogus kapcsán alkalmunk nyilik az egész nagybecsű kéziratgyűjtemény ismertetésére. *Sch. Gy.*

Magyar Nyomdászok Évkönyve. *Kiadja a Könyvnyomdászok Szakköre. Szerkeszti Gelléri Mihály. Kilenczedik évfolyam, 1894. Pesti-Könyvnyomda-részvénytársaság.* Kis 8r. 172 l. és jegyzetlapok.

Egy szerény viszonyok közt is tisztességgel és szép eredménynyel működő egyesületnek, a Könyvnyomdászok Szakkörének terméke ez a kis kiadvány, melyből immár a kilenczedik évfolyam lát napvilágot. Ez évkönyvet a magyar nyomdászok indították meg s önmaguk látják el a szakmájukba vágó czikkekkel, melyeknek kettős feladata bizonyságot tenni a magyar nyomdászat fejlettségéről s elősegíteni annak további haladását. A kötet élén rövid visszaemlékezést találunk a *Typographiának*, az egyesület szakközlönyének 25 éves multjára. *Ács* Mihály, Öreg Rákóczi György könyvnyomtatói cz. dolgozatában ügyesen csoportosítja a hazai irodalomtörténet idevágó adatait. *Firtinger* Károly szemlét tart a hazai nyomdászat újabbkori szakirodalmáról, s összeállítja az irodalom termékeinek bibliographiáját; a kötet e közleménye, mint szakrepertórium, igen becses és régen érzett hiányt pótol. Ép ily hasznos *Augenfeld* Miksa jegyzéke a magyar birodalom könyvnyomdáiról, és a hazai és külföldi könyvnyomdász-egyesületek czímjegyzéke. Az évkönyvbe még *Pusztai* Ferencz, *Székely* Imre, *Kosovitz* Rezső, *Clement* János, *Szőllősy* Mihály, *Somos* Árpád, *Tichy* Ákos és *Ormós* Béla irtak kisebb-nagyobb czikkeket.

—rr.

Schwenke, Paul, dr. Adressbuch der deutschen Bibliotheken. (*Beihefte zum Centralblatt für Bibliothekswesen. X.*) *Leipzig, O. Harrasowitz. 1893.* 8r. XX+411 l.

A könyvtárak fontosságát említeni fölösleges. Azok a tudománynak, a művelődésnek kimeríthetlen és nélkülözhetlen forrásai. Minél nagyobb a könyvtárak száma, annál nagyobb a szellemi műveltség. Amerikában 1886-ban 5338 nyilvános könyvtár volt, melyek 20 milliónál több kötetet foglalnak magokban. Európa ebben is előljár. Nem szándékom az egyes nagy könyvtárakat felsorolni, csak a fönt jelzett műről akarok néhány szót szólni. Szerző a németországi könyvtárak ismertetését magában foglaló művet akart adni. Összesen 1617 könyvtárról közöl adatokat, a mely könyvtárakban mintegy 27,091,298 kötet nyomtatvány és 24,046 kézirat őriztetik. Petzhold 1875-ben adott ki egy névkönyvet; a majdnem 20 évi időköz eléggé indokolja ez új kézikönyv megjelenését, mely a könyvtárak

jelen állását, szervezetét van hivatva feltüntetni. Szerző oly kézikönyvet akart adni, mely gyors és biztos tájékozást nyujt Németország tudományos könyvtárairól, nagyságukról és a bennök foglalt könyvek mineműségéről, a könyvtárak használhatóságáról. Áttekinthetőség és rövidség mellett az adatok megbizhatóságára akart törekedni. A névkönyv Németországnak, mint említettük, csak tudományos könyvtáraira szorítkozik. Ki vannak zárva tehát az olvasókörök és népkönyvtárak, továbbá az olyanok, melyek gyakorlati és technikai czélok előmozdítására vannak felállítva; ilyenek az iparos és gazdasági könyvtárak. Kivételt tesz akkor, ha ezek tekintélyes nagyságúak. A tudományos könyvtárak közül nemcsak a szorosabb értelemben vett nyilvános könyvtárak vannak fölvéve, hanem a tudományos intézetek és testületekéi is, ha ezek nem szolgálnak pusztán a tisztviselők magánhasználatára. A könyvtárak a következő nyolcz csoportba vannak osztva: 1. nyilvános könyvtárak, 2. felsőbb iskolák, 3. tudományos intézetek, 4. testületek, 5. egyházak könyvtárai, 6. katonai, 7. társulati, 8. magán (családi) könyvtárak. A könyvtárak a városok neveinek alfabetikus sorrendje szerint vannak felsorolva, még pedig következőleg: A könyvtárban levő munkák, illetőleg kötetek és kéziratok mennyisége után a személyzet száma van megemlítve, a főtisztviselő megnevezésével. Az ezt követő rovatok a hivatalos olvasó és kikölcsönzési időnek s a katalogusoknak vannak szánva. Ezután következik a könyvtár történetének tömör ismertetése. Végül a reá vonatkozó irodalom.

A szerző a 384. s következő lapokon statisztikai táblázatot állított össze, melyben a könyv- és kézirat-állomány, valamint a dotatio nagyságát tünteti föl. A 392. lapon pedig a nagyobb nyilvános (50,000 s ennél többel biró) könyvtárak statisztikáját közli. Ebből kitünik, hogy 50,000 és ennél több kötetből álló könyvtár Németországban 82 van, és pedig:

50,000 s ennél több kötetű könyvtárak száma: 33,
100,000 » » » » » » 25,
200,000 » » » » » » 10,
300,000 » » » » » » 6,
400,000 » » » » » » 4,
500,000-nél több 1. (Hamburgi városi kvt.)
600,000-nél több 1. (Strassburgi egyetemi kvt.)
800,000 kötetből áll 1. (Berlini kir. kvt.)
900,000 kötetből áll 1. (Müncheni udvari s állami kvt.)

Ez volt az 1891. év nyarán a könyvtárak állása. E könyvtárak közül 32-ben számlálás alapján határozták meg a könyvek számát, a többiekben hozzávetőleg.

Schwenke e munkájával nagybecsű s nélkülözhetlen kézikönyvet adott mindazoknak, kik Németország könyvtáraiban akar-

nak dolgozni. Petzhold hasonló műve azonban, habár adatai nem mindig pontosak (nem is rendelkezett oly eszközökkel, mint e mű szerzője), még egy időre szükséges lesz, mert Ausztria és Svájcz könyvtáraira más forrásunk eddig nincs. Kivánatos, hogy mielőbb megvalósuljon az a hír, hogy Ausztriában is készül a Schwenkeéhez hasonló munka.

H. Á.

Nel giubileo episcopale di Leone XIII. Omaggio della biblioteca Vaticana. *Roma, tipografia Vaticana, 1893.* 4r.

XIII. Leó pápának tavaly ünnepelt 50 éves püspöki jubileumát — úgy mint 1887-ben a levéltár az áldozárit — megülte a vatikáni könyvtár is. Egy emlékkönyvet adtak ki ez alkalommal a könyvtár tisztviselői, mely valamennyi hivatalnoktól rövidebbhosszabb közleményeket tartalmaz.

A munkát Cozza-Luzi értekezése nyitja meg, ki a régi Borghese-könyvtár egy kódexét: Petrarca breviáriumát ismerteti, s egyik lapját facsimileben is adja. Őt követi Carini, ki Saggio bibliografico dei lavori compilati nella biblioteca Vaticana durante il pontificato di Leone XIII. czimmel kronologikus összeállítását nyujtja mindazon munkáknak, melyek XIII. Leó pápasága alatt eddig megjelentek, s melyek tartalmukat egészben vagy részben a vatikáni könyvtár kincseiből merítették. A magyar irodalom természetesen a Vatikáni Magyar Okirattárral van itt képviselve. Rossi azon gyarapodásokról szól, melyekben a vatikáni könyvtár keresztény archaeologiai múzeuma XIII. Leó alatt részesült. Stevenson beszámol azokról a munkálatokról, melyek Leó pápa parancsa folytán a heidelbergi könyvtár és kéziratok felállítása, rendezése körül folytak, ismertetve magát a könyvtárt és a kéziratokat is. Ugolini a vatikáni levéltár Biblioteca di consultazione-ját ismerteti, melynek leírását e folyóirat 1893. évfolyamában Fraknói Vilmos közlé. Stornaiolo a vatikáni könyvtár urbino-vatikáni görög szövegü kéziratairól szól, melyekről XIII. Leó meghagyása folytán egy új index is készült. Ulisse de Nunzio a kézirati szláv psalteriumokat ismerteti, facsimilet is adva belőlök. Antonio Sacco a vatikáni új Biblioteca Leonina termeit és berendezését ismerteti, két fénykép és egy alaprajz kiséretében. E termek a Biblioteca di consultazione mellett feküsznek, illetve maga e könyvtár is e termek egyikében van elhelyezve. Franco az aquinói Szt.-Tamás műveinek görög fordítását tartalmazó vatikáni kódexekről értekezik, míg Marucchi a Vatikán papyrusainak gyűjteményét ismerteti.

Végezetül — noha sorrendben előbb áll — Calenzio dell'Oratorio értekezéséről szólok, melynek tárgyát a Borghese-könyvtár kéziratainak leírása képezi, melyek XIII. Leó pápa bőkezűsége folytán nemrég a Vatikán tulajdonába mentek át. E kéziratok —

jobban mondva a Borghese-könyvtár históriai kéziratai, mert a többiek a világ minden részébe szóródtak szét — noha a könyvtárhoz tartoznak, a levéltárban vannak elhelyezve, és négy seriesbe sorolva. A Calenzio által 22 különböző osztályba csoportosított kéziratok között összesen 262 van pergamentbe kötve s folyó számmal ellátva. A 16 legdrágább pedig maroquin kötésben van, szám nélkül. A kéziratok között a legérdekesebb egy a X. századból származó evangéliumos könyv 4-rétben, vörös és kék initialisokkal és vörös rubrikákkal. Századok szerint következőleg oszlanak meg: X:1; XI:1; XII:11; XIII:43; XIV:233; XV:46; XVI:6; XVII:7; XVIII:5. A levéltárban elhelyezett kéziratokról a porosz történeti intézet, mely tudvalevőleg annak idején szintén alkudozott a kéziratokra, kimerítő katalogust készített; ha ez megjelenik, e kéziratok használata, melyek Magyarországra is óriási anyagot tartalmaznak, tetemesen meg lesz könnyebbítve. *Á. A.*

Autobiography and Letters of George Henry Pertz. (*Editor of the «Monumenta Germanica»; Member of the Academies of Berlin, Paris etc.*). *Edited by his wife.* London, 1893. 8r. 226 l.

Az angol könyvpiaczon egy érdekes könyv jelent meg, mely Pertznek, a hires német könyvtárnoknak önéletrajzát és nehány levelét tartalmazza, özvegye által közrebocsátva. Pertz, ki 1842-től állott Németország második legnagyobb könyvtárának, a berlininek élén, bennünket is közelebbről érdekel, a mennyiben hazai tudósainkkal sűrű összeköttetésben állott s úgyszólván ő volt az első német tudós, a ki érdemesnek találta személyes tapasztalatokat szerezni a magyarországi könyvtári viszonyokról. Mint 26 éves fiatal ember, 1821-ben a két Kovachich meghivására Budára jött, megismerkedett Horvát Istvánnal, átkutatta Jankovich Miklós kéziratgyűjteményét s buvárlatai eredményéről részletes ismertetést tett közzé az általa szerkesztett Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde VI. kötetében. A Magyar Tudományos Akadémia ezért tizenkét évvel később, 1833. november 15-én külső tagjává választotta.

Pertz önéletrajza e magyarországi útról érdekes feljegyzéseket tartalmaz, melyek hangja elfogulatlanságról és nemzetünk iránt érzett rokonszenvről tesz tanuságot. Ez önéletrajz egyébként a függelékül közölt levelekkel együtt, miket szüleihez, nejéhez s kora nevezetesebb tudósaihoz: Stein báróhoz, Böhmerhez, Dahlmannhoz, Waitzhoz, Lyellhez stb. írt s ezektől kapott, a híres könyvtárnok életpályájának főbb mozzanataiban az általános európai tudományos viszonyokat is megvilágítja, s főleg a Monumenta Germaniae Historicanak, eme világhirű forráskiadásnak történetéhez nyujt sok apró felvilágosító adatot, melynek tudvalevőleg ő

volt megalapítója s egész haláláig lelke és fő vezetője. Az 1876-ban elhunyt kiváló tudós emlékét méltóképp eleveníti fel e kiadvány, melyet Pertz özvegye, mint az előszóból megtudjuk, német nyelven, tehát nagyobb közönség számára is hozzáférhetően és kibővítve közre fog bocsátani. *Horváth Sándor.*

FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

Az **Irodalomtörténeti Közlemények** II. füzetében *Ráth* György Gradeczi Horváth Gergely és Lám Ambrosius Sebestyén hitvilága című dolgozata igen becses irodalomtörténeti és bibliografiai adatokkal világítja meg e kor hitvitázó irodalmának egy érdekes fejezetét. Ráth czikke mintegy kiegészítését képezi Pilcz Gáspár és ellenfeleiről írt értekezésének, mely a M. Könyv-Szemle mult évi folyamában jelent meg. Czikke több új adalékot tartalmaz a Régi Magyar Könyvtár II. kötetéhez, melyeket az illető rovat alatt fogunk legközelebbi füzetünkben értékesíteni.

A **Századok** III. füzete *Szádeczky* Lajosnak Szabó Károly felett tartott emlékbeszédét közli; a kiváló történettudós életéből több adatot találunk itt felelevenítve, melyek a hazai könyvtári viszonyok történetével állanak összefüggésben. Szabó Károly 1850. február 22-én folyamodott báró Geringer császári biztoshoz, hogy nevezze ki őt az egyetemi vagy múzeumi könyvtárhoz fizetéstelen gyakornokká. Geringer ki is nevezte április 25-én az egyetemi könyvtárhoz, de Szabó ekkor már gróf Teleki József oldala mellett nyert alkalmazást. Az Erdélyi Múzeum-Egylet 1859. november 25-én tartott alakulógyűlésén választotta az Erdélyi Múzeum könyvtárnokává, 1000 forint fizetéssel és szabad lakással. Ez állásában fogamzott meg fejében a Régi Magyar Könyvtár összegyűjtésének eszméje, melynek kivitele a magyar bibliografia irodalmában örök emlékű nevet biztosított számára. A IV. füzetben *Mátyás* Flórián Magyar történeti problémák cz. czikksorozatában mellesleg hozzá szól a múzeumi Hartwik-kódex korának kérdéséhez s annak iratását a XIII. század elejére teszi. *Pecz* Vilmos magyar fordításban közli Zotikos költeményét a várnai csatáról, melyet a párisi nemzeti könyvtár egyik kódexe őrizett meg.

A **Történelmi Tár** II. füzetében *Thaly* Kálmán a XVII. század egy nagybecsű költeményét teszi közzé: Kőszeghy Pálnak Bercsényi házassága cz. történeti énekét, melynek kézirata tudvalevőleg a varsói Krasinsky-könyvtárban őriztetett. A publikációt *Thaly* Kálmán becses irodalomtörténeti magyarázatokkal vezeti be s függelékül közli az Actio curiosa cz., 1678-ban írt magyar történeti vígjáték teljes szövegét, az eredeti kéziratból, mely még 1867-ben került az ő birtokába. A M. Tud. Akadémia e két kuruczkori irodalmi művet külön könyvben is kiadta.

Az **Archivalische Zeitschrift** új folyamából megjelent 4. kötetben *Neudegger* M. J. a pfalz-bajor levéltárakról megkezdett czikksorozatát folytatva, ismerteti a heidelbergi és mannheimi levéltárakat. *Winckelmann* Ottó a vezetése alatt álló strassburgi városi levéltár új berendezését írja le; a levéltár a városi könyvtárral együtt az 1864/66-ban felállított École de medicine épületében lett elhelyezve, melyet e czélra 1889-ben alakítottak át. *Eiber* Konrád apostoli gyóntató V. Miklós ellenpápa (1328. május 18.—1329. márczius 4.) vatikáni regesta-kötetét ismerteti. *Primbs* Károly közli a müncheni állami levéltár pecsétnyomó-gyűjteményének lajstromát. *Bojničić* Iván a zágrábi tartományi levéltárt ismerteti; czikkét átdolgozott s bővített alakban füzetünk élén veszik t. olvasóink. A könyvismertetések rovatában a szerkesztő *Rockinger* mond birálatot a Zimmermann-Werner-féle erdélyi szász oklevéltár felett.

A **Centralblatt für Bibliothekswesen** 3. füzetében *Nörrenberg* befejezi a chicagói könyvtárnoki kongresszusról szóló jelentését. *Berghoeffer* egész új szempontból szól a könyvtári használat kérdéséhez, kiterjeszkedve a kutatók tartózkodási idejére is. *Kukula* Rikárd összeállítja a világ összes nagy könyvtárainak statisztikáját, a németországi könyvtárak kivételével. A táblázatban a magyar könyvtárak közül a három budapesti nagy könyvtár, a kolozsvári és zágrábi egyetemi könyvtárak s a nagyváradi, kassai és egri jogakadémiák könyvtárai szerepelnek, meglehetős hű számadatokkal. A szakirodalom rovatában találjuk Dankó Vetus hymnariuma ismertetését. Az apróbb közlemények között van egy néhány sornyi adat a Magyar Tud. Akadémia könyvtárának 1892. évi állapotáról. A 4. füzet a következő értekezéseket tartalmazza: Zur Geschichte des Bücherwesens im Ordenslande Preussen, *Perlbach*tól; Eine neu aufgefundene Schrift des Eobanus Hessus, *Krause*től; Ein Nachtrag zur Biographie der Paracelsisten, *Sudhoff*tól; Die lateinischen Dramen der Italiener im 14. u. 15. Jahrh., *Bahlmann*tól; Zur Gesch. des Buchdrucks in Constantinopel, *Kemke*től. Az 5. füzetben *Kaufmann* G. az akadémiai disputatiókról és promotionalis értekezésekről, *W. N. du Rieu* a kéziratok facsimile-kiadásairól ír. A 6. füzetben *Joachimsohn* Pál a XV. század derekán élt Gossembrot Zsigmond könyvtárát ismerteti, *Reyer* és *Nörrenberg* érdekes adatokat tesznek közzé az Egyesült Államok könyvtárairól és New-York állam új könyvtári törvényéről. A *Beiheftekből* megjelent a XIII. kötet: *Dr. Ernst Vouillême*, Die Incunabeln der kön. Universitäts-Bibliothek in Bonn. 1894. 8r. 262 lap.

D. Gy.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Kinevezések a Magyar Nemz. Múzeum könyvtárában. A vallás- és közoktatásügyi miniszter f. évi márczius 30-án kelt elhatározásával dr. *Schönherr Gyula* levéltári segédet, a Magyar Könyv-Szemle szerkesztőjét múzeumi segédőri minőségben a Magyar Nemz. Múzeum levéltárnokává nevezte ki. Az ekként megüresedett levéltári segédi állásra dr. *Áldásy Antal* okl. tanár neveztetett ki. E kinevezések által a múzeumi könyvtár összes üresedésben levő állásai betöltettek, s az ekként kiegészített tisztikar most már teljes számban a könyvtár tudományos feladatait szolgálhatja.

Kossuth Lajos könyvtára. A Magyar Nemzeti Múzeum ez évi szerzeményei között az első helyet foglalja el a század legnagyobb alakjának könyvtára, s a mód, melylyel a múzeum annak birtokába jutott, ama szép napok emlékét idézi fel, midőn a nemzet legjobbjai versenyeztek az elsőrendű hazai kulturális intézet gyarapításán. Még Kossuth Lajos életében, az 1892. évben merült fel az az eszme, hogy a nagy hazafi könyvgyűjteménye az elkallódástól megmentve, a nemzet számára biztosíttassék. Hogy ez lehetővé váljék, Eötvös Károly, Herman Ottó, gróf Károlyi Gábor országgyűlési képviselő és több társuk a mondott év július havában bizottságot alakítottak, mely a könyvtár megvételére szükséges összeg összegyűjtését tűzte ki feladatául. A nyilvánosság kizárásával, szűk körben folyt gyűjtés rövid idő alatt kedvező eredményt tüntetett fel, s miután Kossuth 1893. június havában készneknyilatkozott könyvtára eladására, ez év végén létrejött a szerződés, mely Kossuth Lajos könyvtárát a nagy hazafi halála után 32,130 franknyi összegért örök letéteménykép a Magyar Nemzeti Múzeum számára biztosította. Az ünnepies alakban kiállított eladási okiratot Kossuth Lajos és fiai Turinban, 1894. február 12-én írták alá, s a bizottság tagjai Budapesten, márczius 15-én aláírásukkal megerősítve, márczius 18-án nyujtották át gróf Csáky Albin val.- és közoktatásügyi miniszternek. Három nappal később Kossuth ravatalon feküdt. A miniszter haladéktalanul megbizta dr. Fejérpataky Lászlót, a múzeumi könyvtár igazgató-őrét a Kossuth-könyvtár átvételével. Dr. Fejérpataky márczius 23-án Turinba utazott, de az átvételt csak általánosságban eszközölhette; Kossuth Lajos fiai áladták neki az elhunyt által megkezdett, de már be nem fejezhetett könyvtári lajstromot, míg a könyvek a birói zár alá helyezett lakásban maradtak. A végleges átvétel megejtésére Fejérpataky László igazgató-őr május 16-án utazott el; a könyvek leltározása s átvétele május 27-ig tartott; a könyvtár május 28-án 28 ládában vasútra tétetett és azóta útban van Budapest felé. A Kossuth-könyvtár a megszerzési okirat rendelkezése értelmében együttesen mint külön gyűjtemény fog a múzeumi könyvtár Széchenyi-termében felállíttatni.

Argus de la Presse néven létezik Párisban (Rue Montmartre 155.) egy vállalat, mely figyelemmel kiséri az egész világ hirlapirodalmát és kivánatra összegyűjti azokat a czikkeket, melyek egyes rendkívüli esemény, pl. valamely nagy férfiú halála alkalmából a nevezetesebb hirlapokban meg-

jelentek. A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára e vállalattól meglehetős alacsony áron, 100 frankon jelentékeny részét szerezte meg azoknak a nekrologoknak, melyekben a világsajtó Kossuth Lajos haláláról megemlékezett. A gyűjtemény 202 lapnak 316 czikkét foglalja magában; a lapok között van 71 párisi és 36 vidéki franczia, 8 olasz, 14 angol, 5 német birodalmi, 4 spanyol, 1 portugál, 2 svájczi, 1 hollandi, 2 svéd, 1 finn, 1 bolgár, 24 északamerikai, 2 afrikai lap. A gyűjtemény kétségkívül igen hézagos s különösen az olasz és német birodalmi csoport sok pótlásra szorul, de így is becses kiegészítő részét fogja képezni a Kossuth Lajos halálára vonatkozó apró nyomtatványoknak, melyeket a múzeumi könyvtár igazgatósága nagy buzgalommal gyűjt, és a Veres Antal-féle, Kossuthra vonatkozó gyűjtemény függeléke gyanánt szándékozik elhelyezni. Az a szolgálat pedig, mit az *Argus de la Presse* e czikkek összegyűjtésével a könyvtárnak tett, azt az eszmét adta az igazgatóságnak, hogy a jövőben ez életrevaló vállalat közvetítésével kiváló figyelmet fog fordítani a világsajtóban megjelenő hazai érdekű hirlapközlemények összegyűjtésére.

Múzeumok és könyvtárak országos szervezése. A hazai közművelődési és tudományos egyesületek f. évi április 27-én az új városháza tanácstermében tartották meg második országos értekezletüket, melynek czélját a vidéki múzeumok és könyvtárak szervezését előkészítő országos múzeumi és könyvtári bizottság megalakítása és a szervezkedési akczió munkaprogrammjának megállapítása képezte. Az értekezleten közéletünk számos kitünősége megjelent s az országnak majdnem valamennyi közművelődési és tudományos egyesületei képviselve voltak. Az országos bizottság megalakulván, annak elnökévé *Széll Kálmán*, társelnökeivé gróf Andrássy Tivadar, Thaly Kálmán, Gerlóczy Károly, Pulszky Ferencz, gróf Bethlen Gábor, gróf Károlyi István és dr. Kuncz Adolf választattak meg. A bizottság azóta már megkezdte működését, s *Széll Kálmán* elnök és *Porzsolt Kálmán* titkár emlékiratot intéztek a képviselőházhoz, melyben kérik, utasítsa a ház a kormányt, hogy úgy a régészeti leletek, mint a nyomtatványok kötelező példányai ügyének törvény útján rendezése tárgyában még ez év folyamán tegyen az országgyűlésnek előterjesztést. A nyomtatványokra nézve különösen azt javasolta a bizottság, hogy minden vármegye területén megjelenő nyomtatvány egy köteles példánya a Magyar Nemzeti Múzeumon kívül küldessék be a vármegye székhelyére s ott az esetleg már létező hatósági, egyesületi vagy iskolai könyvtár gyarapítására fordíttassék vagy egy később létesítendő köz-könyvtár alapja gyanánt a levéltárban helyeztessék el. A vidéki múzeumok és könyvtárak szervezése érdekében megindított üdvös mozgalom már eddig is szép eredményeket tüntet fel. Turócz vármegye 20,000 frtot szavazott meg egy megyei múzeum és könyvtár alapítására; az eperjesi köz-könyvtár létesítését az ottani Széchenyi-kör fogja megvalósítani. Sopron-, Fejér- és Esztergom vármegyékben a már létező történelmi társulatok fáradoznak ez irányban, s példájukra a többi vármegyékben is megindult az akczió, hogy tudományos és kulturális társulatok létesítésével biztositsák az országos mozgalom sikerét. Az országos múzeumi és könyvtári bizottság mindent elkövet, hogy e mozgalom egyetemessé váljék, s az általános lelkesedés, mely működését az ország minden részében üdvözli, remélhetővé teszi, hogy rövid idő alatt tényleges eredményekkel járulhat hozzá a hazai közművelődés fejlesztéséhez.

A Magyar Könyv-Szemle

előfizetési díját szept. 1-től december 15-ig beküldték:

Az 1892/93. évi folyamra:

Dézsi Lajos. Budapest. Pannonhalmi főapátság könyvtára. Ungvári kath. főgymnasium.

Az 1894. évi folyamra:

Ballagi Aladár, Budapest. Boszniai orsz. kormány. Szerajevo. Dévay József, Budapest. Dézsi Lajos, Budapest. Hódmezővásárhelyi evang. ref. főgymnasium. Pannonhalmi főapátság könyvtára. Pfeifer Ferdinánd, Budapest (3 péld.). Gróf Teleki Ede, Budapest. Gróf Teleki Géza, Budapest. Gróf Teleki Sándor, Budapest. Temes vármegye alispáni hivatala.

Az 1895. évi folyamra:

Báró Révay Ferencz, Budapest.

A Magyar Könyv-Szemle új folyamának I. kötete a következő dolgozatokat tartalmazza:

A Magyar Könyv-Szemle új folyama. — Fejérpataky László: A Gutkeled-biblia. — Dr. Schrauf Károly: A bécsi egyetem középkori magyar anyakönyve. (Két melléklettel.) — Ráth György: Pilcz Gáspár és ellenfelei. (Adalék a hazai kryptokálvinizmus hitvitázó irodalmához.) — Szily Kálmán: Magyarországi György mester arithmetikája 1499-ből. (Három hasonmással.) — Szilágyi Sándor: I. Rákóczy György udvari iskolai történetéhez. — Dr. Thim József: Az 1848/49-iki magyarországi szerb felkelés történelmi irodalma. — Pauler Gyula: A magyar királyi országos levéltár. — Horváth Ignácz: A Magyar Nemz. Múzeumi Könyvtár ősnyomtatványainak jegyzéke. (I. közlemény.) — Lehrs Miksa: A budapesti egyetemi könyvtár XV. századbeli ritka rézmetszete. (Egy melléklettel.) Az eredeti német kéziratból fordította Kudora Károly. — Acsády Ignácz: A dicalis összeírások gyűjteménye az orsz. levéltárban. — *Magyar Könyvesház.* (Adalék Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárához.) I. Magyar nyelvű nyomtatványok. (Közlik: Hellebrant Árpád, dr. Hodinka Antal, Sch. Gy. és Széll Farkas.) II. Idegen nyelvű hazai nyomtatványok. (Közlik: Hellebrant Árpád, Ráth György és Varju Elemér.) — *Külföldi Szemle.* Az új vatikáni könyvtár, Fraknói Vilmostól. Olaszországi történelmi kutatások, dr. Áldásy Antaltól. A boroszlói levéltári lelet magyar vonatkozásai, Schönherr Gyulától. A külföldi irodalom magyar vonatkozású termékei, Horváth Ignácztól. — *Tárcza.* Jelentés a M. Nemzeti Múzeum könyvtáráról 1892/93-ban, Szinnyei Józseftől. A M. Nemzeti Múzeum könyvtára az 1891/92. munkaévben. Jelentés a budapesti m. kir. tudomány-egyetem könyvtáráról 1892-ben. Szilágyi Sándortól. A M. T. Akadémia könyvtárának állapotáról az 1892. évben. Jelentés az Erdélyi Múzeum-Egylet könyvtárának 1891/92. évi állapotáról, dr. Ferenczi Zoltántól. Jelentés a kolozsvári magyar kir. Ferencz József-tudomány-egyetem könyvtárának 1891/92. évi állapotáról, dr. Ferenczi Zoltántól. Jelentés a szegedi Somogyi-könyvtár 1891/92. évi állapotáról, Reizner Jánostól. — *Szakirodalom.* — *Vegyes közlemények.* — *Név- és Tárgymutató.*

A Magyar Könyv-Szemle új folyama.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára 1893-ban a Magyar Könyv-Szemle új folyamát indította meg.

A folyóirat, mely mint a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának hivatalos kiadványa s a magyar bibliografia egyedüli szakközlönye, 1876 óta áll a hazai tudomány érdekeinek szolgálatában, új folyamában is az eddigi nyomokon fog tovább haladni, a rendelkezésére álló eszközök teljes felhasználásával törekedve tudományos programmjának megvalósítására. Első sorban a múzeumi könyvtár érdekeinek előmozdítására lévén hivatva, ismertetni fogja annak egyes csoportjait: a szorosan vett könyvtárt, a hirlap-osztályt s a kéziratés levéltár osztályát; bemutatja e csoportok ritkaságait; beszámol az évi gyarapodásról, a végzett munkáról, ellenőrzi a netalán mutatkozó hiányokat s teljes, megbizható képét fogja adni a könyvtár belső életének. Folytatni fogja továbbá a hazai és külföldi könyv- és levéltárak ismertetését, kiváló figyelmet fordítva ezek magyar és speciális bibliografiai vonatkozású anyagának felkutatására és közzétételére, s általában oda törekedve, hogy hazánk könyv- és levéltárainak hű tolmácsa legyen. Ismerteti a hazai és külföldi bibliografiai irodalom termékeit s figyelemmel kiséri a külföldi irodalom hazánkra vonatkozó kiadványait, melyek összegyűjtése a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának egyik legfontosabb feladatát képezi. S mindezen munkájában összes igyekezetét arra fogja fordítani, hogy a bibliografia, könyv- és levéltártan fejlődésével lépést tartva, speciális czéljai mellett az általános tudományos érdekeket is sikerrel szolgálhassa.

A folyóirat évnegyedes füzetekben, évenként márczius, június, szeptember és deczember hónapokban jelenik meg, 24—26 ívnyi terjedelemben, több műmelléklettel. Előfizetési ára egész évre 3 frt, egy-egy füzet ára 1 frt.

Az előfizetési pénzeket **a Magyar Nemzeti Múzeum pénztári hivatala** fogadja el; a folyóirat szellemi részét érdeklő közlemények **a szerkesztő czímére a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárába** küldendők.

Hornyánszky V. Budapest.